

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Πρόγραμμα Ιερατικών Σπουδών

A.M : 421

**Ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος σύμφωνα με τους Πατέρες και
ιστοριογράφους του 4ου μ.Χ αιώνα**

Πτυχιακή εργασία

του φοιτητή

Αθανάσιου Χ. Φωτόπουλου

**Επιβλέπων καθηγητής: κ. Εμμανουήλ Γ. Χαλκιαδάκης
Συνεπιβλέπων καθηγητής: κ. Απόστολος Ν. Μπουρνέλης**

Ηράκλειο 2016

Εικόνα εξωφύλλου: Α΄ Οικουμενική Σύνοδος στον εξωνάρθηκα
του καθολικού της Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας (1852)

Πηγή: Σάββας Θ. Παντζαρίδης, *Οι παραστάσεις των Οικουμενικών Συνόδων στο Άγιον Όρος*.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
Εισαγωγή.....	6
Ενότητα πρώτη: Εκκλησία και Σύνοδοι.....	7
Η αρχική σημασία της λέξεως «Εκκλησία».....	7
Ορισμός Εκκλησίας – Καινή Διαθήκη.....	7
Ορισμός Εκκλησίας – Ιερά Παράδοση.....	8
Προβληματικοί και λανθασμένοι ορισμοί για την Εκκλησία.....	9
Ορθόδοξος ορισμός για την Εκκλησία.....	9
Η σύσταση της Εκκλησίας.....	10
Ο Χριστός είναι η Αλήθεια και φορέας της Αληθείας η Εκκλησία Του.....	11
Ουσία της Εκκλησίας – Ενότητα.....	13
Ουσία της Εκκλησίας – Αγιότητα.....	14
Ουσία της Εκκλησίας – Καθολικότητα.....	16
Ουσία της Εκκλησίας – Αποστολικότητα.....	17
Ορθοδοξία: Η Εκκλησία των Συνόδων.....	19
Η Αποστολική Σύνοδος των Ιεροσολύμων.....	21
Όροι Ορθοδόξου Συνόδου.....	22
Είδη Συνόδων που απαντώνται στην ιστορία της Εκκλησίας μας.....	24
Χαρακτηριστικά και ορισμός Οικουμενικής Συνόδου.....	25
Αίτια συγκλήσεως Οικουμενικών Συνόδων.....	27
Συγκρότηση και συμμετοχή στις Οικουμενικές Συνόδους.....	29

Η προεδρία στις Οικουμενικές Συνόδους.....	29
Τιμή του προσώπου του Χριστού στις Οικουμενικές Συνόδους.....	30
Οι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων.....	30
Ενότητα δεύτερη: Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος.....	32
Η διαμορφωθείσα κατάσταση στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία πριν από την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο.....	32
Η κατάσταση στην Εκκλησία της Αλεξάνδρειας.....	36
Ο πρεσβύτερος Άρειος και η διαμάχη του με τον Επίσκοπο Αλέξανδρο.....	37
Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος ενημερώνεται για την αίρεση και προσπαθεί να δώσει λύση.....	44
Η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος.....	46
Αρχή συζητήσεων στη Σύνοδο.....	48
Η διαμόρφωση του Συμβόλου της Πίστεως.....	51
Συνοδική καταδίκη Αρείου.....	53
Επιμέρους αποφάσεις της Συνόδου.....	54
Θαυμαστά περιστατικά κατά τη διάρκεια της Συνόδου.....	57
Μετά το τέλος της Συνόδου.....	60
Θάνατος του πατέρα των αιρετικών Αρείου.....	61
Συμπεράσματα.....	62
Επίλογος.....	65
Βιβλιογραφία.....	66

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη της Εκκλησιαστικής Ιστορίας και δη των Οικουμενικών Συνόδων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ίδια την Εκκλησία, αλλά παρουσιάζει και ξεχωριστό ερευνητικό ενδιαφέρον για όσους ασχολούνται με την Ιστορία της. Στο πλαίσιο της εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας, το ενδιαφέρον μου στράφηκε στη μελέτη της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου που σε μεγάλο βαθμό καθόρισε το δόγμα αλλά και την πορεία εν γένει της Εκκλησίας. Τίτλος της εργασίας μου είναι «Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος σύμφωνα με τους Πατέρες και Ιστοριογράφους του 4ου μ.Χ αιώνα». Επέλεξα το θέμα αυτό, διότι όπως και όλοι μας, έτσι και εγώ, είχα ακούσει από στόματα Ιεραρχών και Θεολόγων, να την επικαλούνται συχνά τόσο ως προς το Σύμβολο που εξέδωσε όσο και προς τους Κανόνες που θέσπισε. Η χρησιμοποίηση αμιγώς εκκλησιαστικών πηγών και μάλιστα του 4^{ου} μ.Χ αιώνα, εξασφαλίζει την ορθότητα των όσων θα παραθέσουμε, καθώς οι ιστορικοί της εποχής εκείνης, είχαν νωπή ακόμα στη μνήμη τους, όλα εκείνα που πραγματοποιήθηκαν στην Μεγάλη Ιερατική Σύναξη της Νίκαιας.

Το εγχείρημα είναι ιδιαίτερα δύσκολο, όπως θα φανεί στη συνέχεια, αλλά ταυτόχρονα ιδιαίτερα ενδιαφέρον. Ευελπιστώ ότι η εργασία αυτή θα αναδείξει τη σημασία της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου καθώς και τις ιστορικές πηγές της εποχής, κάποιες από τις οποίες είναι αντικρουόμενες, που μας πληροφορούν για τα θέματα, αλλά και τα παρασκήνια της Συνόδου.

Στο σημείο αυτό έχω την ανάγκη να ευχαριστήσω από καρδιάς, όλους εκείνους τους ανθρώπους που προσέφεραν τον καλύτερό τους εαυτό τόσο στην Ακαδημία όσο και στην Περιφερειακή Εστία. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον καθηγητή Απόστολο Μπουρνέλη, Αντιπρόεδρο της Ακαδημίας, καθώς και στον καθηγητή Δρ Εμμανουήλ Χαλκιαδάκη για την πολύτιμη βοήθειά τους στην εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Εύχομαι να είναι υγιείς και να συνεχίσουν με τον ίδιο ζήλο το σπουδαίο και πολυπόικλο έργο τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία, χωρίζεται σε δύο μεγάλες ενότητες. Στην πρώτη ενότητα, επιχειρούμε να μιλήσουμε για τον θεανθρώπινο οργανισμό που λέγεται Εκκλησία, εντοπίζοντας τα χαρακτηριστικά της. Στην προσπάθεια αυτή, να εισχωρήσουμε δηλαδή στη βαθύτερη ουσία της, διαπιστώνουμε, ότι η Εκκλησία είναι Μία Αγία Καθολική και Αποστολική και οτιδήποτε βρίσκεται εκτός της δεν μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής οδός Σωτηρίας¹, κάτι άλλωστε που αποτελεί το σκοπό όλων των συνειδητοποιημένων Ορθοδόξων Χριστιανών. Στη συνέχεια επικεντρώναμε στο θεσμικό όργανο της Εκκλησίας που δεν είναι άλλο από την Εκκλησιαστική Σύνοδο. Κάνοντας μια σύντομη αναδρομή στο παρελθόν εύκολα παρατηρούμε ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία αποφασίζει μέσω των Συνόδων, και μόνο τότε οι αποφάσεις της λαμβάνουν κύρος και ισχύ. Όσον αφορά τις Συνόδους της Εκκλησίας μας, κάναμε προσπάθεια να τις ταξινομήσουμε ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους, σε Τοπικές και Οικουμενικές και σε Ορθόδοξες ή Κακόδοξες. Στη συνέχεια, μιλήσαμε για ένα από τα είδη αυτών των Συνόδων και συγκεκριμένα για την Οικουμενική. Μελετώντας την Εκκλησιαστική Ιστορία, αλλά και σύγχρονους συγγραφείς προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε τα χαρακτηριστικά εκείνα ιδιώματα που κάνουν μια Οικουμενική Σύνοδο να είναι όντως Οικουμενική.

Ολόκληρο το δεύτερο μέρος της εργασίας μας, αφιερώσαμε στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο που έλαβε χώρα στην Νίκαια της Μ. Ασίας το 325 μ.Χ με την παρουσία 318 Αγίων Πατέρων αλλά και του Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου. Το εγχείρημά μας αυτό ήταν δύσκολο για πολλούς λόγους. Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε, ήταν το γλωσσικό πρόβλημα και η αδυναμία κατανόησης των εκκλησιαστικών πηγών του 4^{ου} αλλά και του 5^{ου} αιώνας². Παρόλα αυτά προσδοκούμε το αποτέλεσμα μας να είναι το καλύτερο δυνατό προσφέροντας με αυτό τον τρόπο ένα συνοπτικό αλλά χρήσιμο εγχειρίδιο στους μελετητές της Εκκλησιαστικής ιστορίας αλλά και στους απλούς Ορθοδόξους πιστούς που επιθυμούν να εντρυφήσουν στον πλούτο της Παραδόσεως της Εκκλησίας μας.

---

¹ Χρήστος Ανδρούτσος, Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, εκδόσεις Αστήρ, Αθήνα 2005, σελ. 267.

² Στην εργασία μας χρησιμοποιήσαμε και ορισμένες πηγές του 5^{ου} μ.Χ αιώνα για το λόγο ότι οι συγγραφείς αυτοί είχαν ζήσει στο μεθόριο του 4^{ου} και του 5^{ου} αιώνας.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ

Η ΑΡΧΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΛΕΞΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Το αρχικό και γενικότερο περιεχόμενο της λέξεως Εκκλησία τόσο στην αρχαία ελληνική γραμματεία όσο και στο βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων της Καινής Διαθήκης αποδίδεται με τους όρους κοινωνία³ και συνέλευση⁴. Στη συνέχεια το περιεχόμενο της λέξης συγκεκριμενοποιήθηκε στην άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων και ταυτίστηκε με την Ιουδαϊκή συναγωγή⁵. Σύμφωνα με τον θεολόγο και φιλόσοφο Ανδρούτσο η λέξη Εκκλησία «ιδία δε κυριολεκτείται επι των εις Χριστόν πιστευόντων⁶» .

ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ – ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Ορισμένοι εκκλησιαστικοί συγγραφείς και Πατέρες βασιζόμενοι στην προς Εφεσίους επιστολή του Αποστόλου Παύλου, και συγκεκριμένα στον εικοστό δεύτερο στίχο του πρώτου κεφαλαίου, προσπάθησαν να δώσουν ορισμό σχετικά με το τι ονομάζεται «Εκκλησία». Στο χωρίο αυτό αναφέρεται πως ο Χριστός καλείται κεφαλή «ὕπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ» .

Στηριζόμενοι λοιπόν σε αυτή τη φράση της Γραφής, οι Θεολόγοι ονόμασαν Εκκλησία όλους όσους αποτελούν το λαό του Θεού είτε στην παρούσα ζωή είτε στην επουράνια. Συμπεριέλαβαν στον ορισμό τους αυτό, τόσο τους Δικαίους της Παλαιάς Διαθήκης, όσο και τους αγγέλους διακρίνοντας την Εκκλησία σε Στρατευόμενη και Θριαμβεύουσα. Ο θεολόγος Ανδρούτσος στη «Δογματική» του εν συντομία παρατηρεί πως την Εκκλησία αποτελούν «το σύνολον των Ορθοδόξων πάντων των αιώνων ⁷». Η Καινή Διαθήκη, αν εξαιρέσουμε ελάχιστα χωρία, δεν μας δίνει έναν σαφή ορισμό σχετικά με το τι καλείται Εκκλησία. Παρόλα αυτά απεικονίζει Αυτήν

³ Χρήστος Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 259.

⁴ Πράξεις των Αποστόλων 19,32,39.

⁵ Πράξεις των Αποστόλων 7,38 και Προς Εβραίους 2,12.

⁶ Χρήστος Ανδρούτσος, Δογματική σελ. 259.

⁷ Χρήστος Ανδρούτσος, Δογματική σελ. 260.

πολυειδώς· πότε ως σώμα των πιστών κυβερνώμενο αοράτως από τον Κύριο και πότε ως κέντρο ή όργανο μέσω του οποίου διοχετεύεται στον κόσμο η απολυτρωτική του Σωτήρα ενέργεια και ο θείος αυτού λόγος.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ – ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ανατρέχοντας στην Ιερή Παράδοση της Εκκλησίας μας συνειδητοποιούμε επίσης πως απουσιάζει «τέλειος της Εκκλησίας ορισμός⁸». Συναντούμε ταυτόσημους προς την Θεία Γραφή (Καινή Διαθήκη) ορισμούς και στα σημαντικά Ορθόδοξα μνημεία (Εκκλησιαστική Γραμματολογία). Η εγγύτητα των ορισμών αυτών πηγάζει από την «δισσὴν ὄψιν της Εκκλησίας⁹».

Η Εκκλησία στους ορισμούς αυτούς παρουσιάζεται είτε ως κοινωνία πιστών ενωμένη αχωρίστως μετά της Κεφαλής αυτής, του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού δηλαδή, είτε ως ζωοποιού κέντρο της απολυτρώσεως, ως Χριστού παρατεινομένου στους αιώνες¹⁰, όπου την αρχιερατική αλλά και προφητική αυτού ενέργεια συνεχίζει το Άγιο Καθίδρυμα, η Μία Αγία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία. Έτσι ο Άγιος Ιγνάτιος Αντιοχείας εξαίρει το επισκοπικό αυτής σύστημα, ο Τερτυλλιανός και ο Κυπριανός Καρχηδόνας τον ιεραρχικό αυτής χαρακτήρα, οι Άγιοι Ιωάννης Χρυσόστομος και Κύριλλος Αλεξανδρείας ορίζουν Αυτήν ως κοινωνία πιστών, ο Επιφάνιος Κύπρου ως αποτελούμενη «εκ πάντων των Ορθοδόξων πάντων των αιώνων», και ο Ιερός Αυγουστίνος ως «την εν Θεανθρώπω ηνωμένην ανθρωπότητα».

---

⁸ Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 260.

⁹ Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 260.

¹⁰ Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν Σύνοδον; , Σελ. 1.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Κατά καιρούς πολλοί προσπάθησαν να ορίσουν τι είναι Εκκλησία, αλλά στην προσπάθειά τους αυτή απέτυχαν και πολλές φορές πλανήθηκαν υπερτονίζοντας τον ορατό χαρακτήρα της Εκκλησίας υποτιμώντας έτσι τον αόρατο αλλά και το αντίθετο¹¹.

Τέτοιους ορισμούς έχουν δώσει οι αιρετικοί Μοντανιστές, οι Νοβατιανοί, οι Δονατιστές¹² και εσχάτως τον 20^ο αιώνα οι Προτεστάντες και οι Παλαιοκαθολικοί. Οι τελευταίοι υποστηρίζουν πως : «αι κειχωρισμένα Εκκλησίαι είνε κατά το μάλλον ή το ήττον ατελείς απεικασίαι της ιδανικής Εκκλησίας εις ην τείνουσιν πάσαι συναναβαίνουσαι συν το προιόντι χρόνω¹³». Συμπερασματικά ατελείς είναι όλοι οι ορισμοί Ορθοδόξων αλλά και Δυτικών, στους οποίους επικρατεί ή μόνο η αόρατος όψη της Εκκλησίας (πνευματική κοινωνία) ή μόνο η ορατή όψη της Εκκλησίας (εξωτερική διοίκηση).

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ο έγκριτος δογματολόγος Χρήστος Ανδρούτσος στο σύγγραμμά του «Δογματική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας» παραθέτει ορισμό που δεν εξαιρεί και δεν προωθεί ούτε τον ορατό αλλά ούτε και τον αόρατο χαρακτήρα της Εκκλησίας.

---

¹¹ Όπως ο άνθρωπος είναι δισύνθετος, δηλαδή αποτελείται από ψυχή (αόρατη και άυλη) και σώμα (ορατό και υλικό) έτσι και η Νύμφη του Χριστού Εκκλησία αποτελείται από δύο τινά. Ο χαρακτήρας της είναι διπλός καθώς διαθέτει δύο όψεις, την ορατή και την αόρατη (θείες δωρεές).

¹² Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 261.

¹³ Αυτή ως γνωστόν είναι η αιρετική διδασκαλία της Θεωρίας των Κλάδων. Η θέση της Ορθοδόξου Εκκλησίας απέναντι σε αυτή την διδασκαλία καταγράφεται στην «Δογματική» του Αγίου Ιουστίνου Πόποβιτς (τόμος 4^{ος} σελίδα 181 της Γαλλικής μεταφράσεως). Χαρακτηριστικά είναι όσα μας λέει ο Άγιος της Σερβικής Ορθοδόξου Εκκλησίας: «Διαίρεσις, σχίσμα της Εκκλησίας είναι πρωτίστως ένα πράγμα οντολογικώς αδύνατον. Δεν υπήρξε ποτέ διαίρεσις της Εκκλησίας, και δεν είναι δυνατόν να υπάρξει, πλην υπήρξε και θα υπάρξει έκπτωσις εκ της Εκκλησίας. Κατά καιρούς απεσπάρθησαν και εξεβλήθησαν από την μοναδική αδιαίρετον Εκκλησίαν οι αιρετικοί και σχισματικοί, οι οποίοι έκτοτε έπαψαν να αποτελούν μέλη της Εκκλησίας και μέρη του θεανθρωπίνου σωματός της. Έτσι έχουν κατ' αρχήν αποκοπεί οι Γνωστικοί, κατόπιν οι Αρειανοί,....κατόπιν οι Ρωμαιοκαθολικοί, κατόπιν οι Προτεστάνται,....».

Ο ορισμός του αυτός είναι ισορροπημένος όσον αφορά τα δύο αυτά στοιχεία. Τονίζει τόσο το ορατό όσο και το αόρατο στοιχείο με τη διαφορά ότι δεν προκρίνει κάποιο από αυτά. Εκκλησία σύμφωνα με τον Ανδρούτσο καλείται «το ιερόν καθίδρυμα το ιδρυθέν μεν υπό του ενανθρωπήσαντος Λόγου του Θεού επί σωτηρία και αγιασμό των ανθρώπων, και φέρων το θείος κύρος και την αυθεντίαν αυτού, αποτελούμενον δε εξ' ανθρώπων μίαν πίστιν έχοντων και των αυτών κοινωνούντων μυστηρίων, διηρημένων δε εις τον λαόν και εις τον διέποντα κλήρο, τον ανάγοντα την αρχή αυτού δι' αδιακόπτου διαδοχής εις τους Αποστόλους και δι' αυτών εις τον Κύριον»¹⁴.

Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Αναφορές σχετικές με την Εκκλησία, την πνευματική αυτή βασιλεία και ταμιοῦχο της Χάριτος εντοπίζουμε ήδη στα χρόνια της Παλαιάς Διαθήκης . Οι προφητείες των Δικαίων της Παλαιάς ότι ο Μεσσίας θα ιδρύσει επί της γης «ακατάλυτον και καθολικὴν βασιλείαν η οποία επρόκειτο να υπερβάλλει και κατά την ουσία και κατά την ενέργεια την Ιουδαϊκὴν θεοκρατία¹⁵». Για λόγους οικονομίας θα αρκεστούμε να αναφέρουμε μόνο τρία χωρία· το του Ησαΐα 2,2 και 54,1 και του προφήτου Δανιήλ 2,44.

Ερχόμενοι τώρα στο Νόμο της Χάριτος, στην Καινή Διαθήκη ο Ιωάννης ο Βαπτιστής προαναγγέλλει ότι «ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹⁶, αλλά και ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός σε πολλά σημεία του Ευαγγελίου επαγγέλλεται την ίδρυση της Εκκλησίας «ἦς οὐ κατισχύσουσιν αἱ πύλαι τοῦ ἄδου¹⁷, καὶ ὑπὲρ ἧς ἐξέχεε τὸ αἷμα αὐτοῦ¹⁸». Αυτὴν λοιπὸν ιδρύει ὡς ἄλλως Βασιλεὺς¹⁹ δια της εκλογῆς και του καταρτισμοῦ των Αποστόλων εις ὄργανα της απολυτρωτικῆς

¹⁴ Ανδρούτσος, Δογματική, σελ.262.

¹⁵ Ανδρούτσος, Δογματική,σελ. 262,263.

¹⁶ Κατὰ Ματθαῖον 3,2.

¹⁷ Κατὰ Ματθαῖον 16,18.

¹⁸ Πράξεις των Αποστόλων 20,28.

¹⁹ Συνήθεια υπήρχε τα αρχαία χρόνια οι Βασιλεῖς του κόσμου τούτου πριν εξορμήσουν σε κάποιον τόπο να στέλνουν αγγελιοφόρους αλλά και ανθρώπους που θα προετοίμαζαν το έδαφος για τον ερχομό τους. Την ίδια τακτική ακολούθησε και ο Βασιλεὺς της Δόξης προετοιμάζοντας την πρώτη και ταπεινή εμφάνισή του με Δικαίους, Κριτές, και Προφῆτες έτσι ὥστε εκείνοι που δεν θα τον δέχονταν να καθιστούσαν αυτόματα τους εαυτούς τους αυτοκατάκριτους.

αυτού ενεργείας και της Εκκλησίας αυτού θεμέλιους λίθους. Καθαγίασε Αυτήν κατά την ημέρα της Πεντηκοστής (γενέθλιος της Εκκλησίας ημέρα) οπότε κατέβηκε το Άγιο Πνεύμα με τη μορφή πύρινων γλωσσών επί των μαθητών Του και ασπάσθησαν την Χριστιανική πίστη «ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι²⁰».

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΕΑΣ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ

Ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός αποτελούσε και θα αποτελεί «σημείον ἀντιλεγόμενον²¹» και πέτρα σκανδάλου «δια τους απιστούντας²²». Ο Σωτήρας της ανθρωπότητας σύμφωνα με τον αείμνηστο καθηγητή της θεολογίας Παναγιώτη Τρεμπέλα μπορεί να είναι μόνο δύο πράγματα. Η Θεός αληθινός και Λυτρωτής του κόσμου ή ο μεγαλύτερος απατεώνας στην ιστορία της ανθρωπότητας (βλ Απολογητικά Μελέται τόμος Ε΄).

Ο Άγιος Ιππόλυτος Ρώμης μας διαβεβαιώνει για την εγκυρότητα αλλά και τη γνησιότητα του προσώπου του Θεανθρώπου λέγοντας πως, αφού οι προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης εκπληρώθηκαν και στο ελάχιστο στο πρόσωπό του, έτσι και οι υποσχέσεις του Δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδας όταν έλθει το πλήρωμα του χρόνου²³ θα επαληθευτούν και θα καταδείξουν τον Χριστό Θεό Αληθινό και Υιό του Πατρός²⁴. Ότι ισχύει για τον Ιδρυτή του Πνευματικού θεραπευτηρίου της Εκκλησίας, ισχύει και για αυτόν τον ιδρυθέντα υπό του Κυρίου θεανθρώπινο οργανισμό, την Εκκλησία του. Σύμφωνα με τον Μακαριστό Μητροπολίτη Φλωρίνης Αυγουστίνο «μόνον εάν η Εκκλησία παύση να κηρύττει ότι εκήρυττε ο Χριστός και να ενεργή ότι ενήργει ο Χριστός, μόνο τότε θα παύση και η κατ' αυτής αντίδρασις του κόσμου²⁵».

Ο αγώνας και η δράση έναντι της Εκκλησίας διαφαίνεται από αρχαιοτάτων χρόνων. Όπως μας πληροφορεί ο Απόστολος Παύλος στην Α προς Κορινθίους

---

²⁰ Πράξεις των Αποστόλων 2,41.

²¹ Κατά Λουκάν 2,34.

²² Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν σύνοδον; , σελ. 2.

²³ Προς Γαλάτας 4,4.

²⁴ «και ει γαρ τα πρώτα, όσα προείπον οι Προφήται ουκ εγένοντο, μηδέ ταύτα προσδόκα· ει δε εκείνα εγένοντο κατά καιρούς ιδίους καθώς προείρηται, πάντως και ταύτα... τελεσθήσονται» Αγίου Ιππολύτου ΒΕΠΕΣ 6,77.

²⁵ Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν Σύνοδον; , σελ. 2.

Επιστολή του²⁶, η αμφισβήτηση, οι αντιδράσεις αλλά και το σκάνδαλο που είχε δημιουργήσει το κήρυγμα των Αποστόλων ήταν αρκετά μεγάλο.

Ανατρέχοντας κανείς στα απομνημονεύματα των Αγίων Αποστόλων²⁷ θα εντοπίσει αρκετά χωρία²⁸, στα οποία γίνεται λόγος περί του Θεανθρώπου τονίζοντας πως είναι η μόνη Αλήθεια. Ο ίδιος ο Ιησούς λέγει: «ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ²⁹». Αλλά και στον διάλογό του με τον Πιλάτο, όταν ρωτήθηκε «τί ἐστὶν ἀλήθεια³⁰», δεν απάντησε θέλοντας να δηλώσει με αυτό τον τρόπο πως μπροστά στα μάτια του Πιλάτου βρισκόταν η Αλήθεια. Οπότε, αφού ο Χριστός ως Θεός είναι Αλήθεια· συνεπάγεται πως η Αλήθεια αυτή επεκτείνεται και στην Εκκλησία Του, την οποία ο ίδιος εγκαθίδρυσε. Συνεπώς η Αλήθεια, βρίσκεται αποκεκαλυμμένη μόνο³¹ στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Οι πλανημένοι, σχισματικοί και αιρετικοί, «απάγουν φυσικῶς τῆς σωτηρίας καὶ τῆς μακαριότητος³²». Η θεότητα του Χριστού εξασφαλίζει ότι μόνο Εκείνος είναι η Αλήθεια, επομένως και αλάθητος. Ποιος θα μπορούσε να αμφισβητήσει κάτι τέτοιο; Λογικό και επόμενο είναι η Εκκλησία με κεφαλή της τον Χριστό να είναι αλάθητη ως σύνολο³³. Το αυτό πιστεύουν και οι Θεοφόροι Πατέρες της Εκκλησίας μας ομοφώνως³⁴. Ο Άγιος Ειρηναίος, Επίσκοπος Λουγδούνου, στο τρίτο βιβλίο του Κατά Αιρέσεων³⁵ τονίζει ότι όπου Εκκλησία εκεί και Πνεύμα Άγιο³⁶. Ο Άγιος Κυπριανός Καρχηδόνας

---

²⁶ Α Κορινθίους 1,18 και 1,23.

²⁷ Έτσι αποκαλούσε τα τέσσερα Ιερά Ευαγγέλια ο Ιουστίνος Φιλόσοφος και Μάρτυς απολογητής της Ορθόδοξης πίστεως κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Με την λέξη απομνημονεύματα ήθελε να τονίσει την ιστορικότητα και το αληθές των λεγομένων των Αγίων Αποστόλων και Μαθητών του Χριστού. Άλλωστε σύμφωνα με την έρευνα οι πρωτογενείς πηγές (αυτόπτες και αυτήκοι μάρτυρες) συγκεντρώνουν μεγαλύτερη εγκυρότητα από τις μεταγενέστερες.

²⁸ Α Τιμ 3,15, Εφεσ 4,15-16, Εφεσ 5,23, Κολ 1,18, Κολ 2,19.

²⁹ Κατά Ιωάννην 14,6.

³⁰ Κατά Ιωάννην 18,38.

³¹ «Η Μία Αγία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία του Συμβόλου της Πίστεως Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως είναι η Ορθόδοξος Καθολική Εκκλησία ή άλλως ονομαζόμενη Ορθόδοξος Εκκλησία ή απλώς Εκκλησία ή και Ορθοδοξία» (Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 11).

³² Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 266.

³³ Παναγιώτης Ι. Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 175.

³⁴ «ου μέλει τί είπον ή τί εφρόνησαν μερικοί Πατέρες. Αλλά τί λέγει η Γραφή, και αι οικουμενικά σύνοδοι, και η κοινή των Πατέρων δόξα». Αυτή είναι η γνωστή συμφωνία των Πατέρων, (Consensus Patrum) που αποτελεί οδηγό των Ορθόδοξων σε όλα σχεδόν τα θέματα της Πίστεώς μας. Βλέπε Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου Πηδάλιον Έ υποσημείωση στον Έ Αποστολικό Κανόνα σελ. 7.

³⁵ Το βιβλίο αυτό επιγράφεται Έλεγχος και ανατροπή της ψευδωνύμου γνώσεως και σύμφωνα με τον Παναγιώτη Χρήστου(Έ τόμος Εκκλησιαστικής Γραμματολογίας) το έργο του αυτό τρόπον τινά αποτέλεσε το πρώτο εγχειρίδιο Δογματικής της Ορθόδοξου Καθολικής Εκκλησίας.

³⁶ «ubi enim Ecclesia, ibi et Spiritus Dei, et ubi Spiritus Dei, illic Ecclesia et Dominis gratia» P.G 7,966.

επισημαίνει ότι ο έχων την Εκκλησία μητέρα έχει πατέρα τον Θεό. Ο Τερτυλλιανός είναι εκείνος ο εκκλησιαστικός Πατέρας που παραλληλίζει την Κιβωτό του Νόε με την Νέα Κιβωτό, την Εκκλησία του Χριστού εκτός της οποίας ουδεμία ζωή και Σωτηρία υπάρχει. Τέλος ο Μέγας Αθανάσιος στο Σύμβολό του αναφέρει πως αν δεν διαφυλάξουμε την καθολική πίστη δεν θα πρέπει να προσδοκούμε Σωτηρία³⁷.

ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ – ΕΝΟΤΗΤΑ

Το ένατο άρθρο του Συμβόλου της Πίστεώς μας κάνει γνωστά τα ιδιώματα της Εκκλησίας. Μας πληροφορεί ότι η Εκκλησία είναι Μία Αγία Καθολική και Αποστολική. Ο αριθμητικός προσδιορισμός Μία δηλώνει την ενότητα που θα πρέπει να υπάρχει στην Εκκλησία. Ακόμη μας γνωστοποιεί ότι ο Κύριος δεν ίδρυσε πολλές αλλά μόνο Μία Εκκλησία³⁸.

Η προεικόνιση της Εκκλησίας ως Μίας απαντάται τόσο στην Παλαιά όσο και στην Καινή Διαθήκη³⁹. Θα αρκεστούμε να παραθέσουμε τα λόγια του Προφήτη Δανιήλ στο ομώνυμο και τελευταίο βιβλίο του Κανόνα της Παλαιάς Διαθήκης : «καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν βασιλέων ἐκείνων ἀναστήσει ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν, ἣτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρήσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ λαῶ ἑτέρῳ οὐχ ὑπολειφθήσεται· λεπυνεῖ καὶ λικμήσει πάσας τὰς βασιλείας, καὶ αὐτὴ ἀναστήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας»⁴⁰.

³⁷ « Ὅστις βούλεται σωθῆναι, προ πάντων χρῆ αὐτῷ τὴν καθολικὴν κρατῆσαι πίστιν» Ρ.Γ 28,1581.

³⁸ Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 273.

³⁹ Ενδεικτικά χωρία που αποδεικνύουν ότι η Εκκλησία είναι Μία είναι τα παρακάτω: Κατά Ματθαῖον 16,18, Κατά Ιωάννην 10,16. 21,15, Προς Εβραίους 3,6. 10,21, Εφεσίους 5,27 και Προς Ρωμαίους 12,5. Τα χωρία αυτά κάνουν λόγο περί μίας Εκκλησίας, μίας ποιμένης, μίας νύμφης, ενός σώματος του Χριστού. Ο θεολόγος Αριστοτέλης Δελημπασης εντοπίζει αυτήν την ενότητα και προσθέτει τα εξής : «Μία είναι η Εκκλησία, καθ' ὅτι ἔχει μίαν υπερτάτην ἀρχήν, τὴν Παναγίαν Τριάδα, μίαν κεφαλὴν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ μίαν ζωοποιούσαν καὶ ἀγιάζουσαν αὐτὴν ψυχὴν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Ἰσχύει ἐν αὐτῇ ἐν βάπτισμα (Εφεσ. 4,15), ἔχει θεμελιωθεῖ ἐπὶ τῆς μίας πίστεως (Εφεσ. 4,5 καὶ Κατὰ Ματθαῖον 16,18) καὶ διοικεῖ ταύτην μίᾳ ἱεραρχίᾳ» βλ. Αριστοτέλους Δελημπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 11. Τα δύο αυτά τελευταία σημεία, η πίστη δηλαδή και η διοίκηση αποτελούν τα βασικά γνωρίσματα της ενότητας της Εκκλησίας κατά τον Ανδρούτσο (Δογματική σελ. 274).

⁴⁰ Δανιήλ 2,44.

Η Μια Αγία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία ουδέποτε ανεγνώρισε την αίρεση ή το σχίσμα ως «παράλληλα της σωτηρίας εργαστήρια⁴¹». Τους αιρετικούς «αλλοτρίους οίδεν η Καθολική και Αγία Εκκλησία⁴²» σύμφωνα με τη ρήση του Μεγάλου Αθανασίου τους οποίους αναθεματίζει⁴³ και αποκόπτει από το υγιές σώμα Της ως αυτοκατάκριτα μέλη με σκοπό πάντοτε την Μετάνοιά τους αλλά και την προφύλαξη του ποιμνίου του Χριστού.

ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ – ΑΓΙΟΤΗΤΑ

Η δεύτερη ιδιότητα που χαρακτηρίζει την Εκκλησία ως «άγιον άμα και αγιάζον τους πιστούς καθίδρυμα⁴⁴» καλείται αγιότητα. Αγίους ονομάζει η Καινή Διαθήκη τους πρώτους Χριστιανούς⁴⁵.

Στην αρχαία Εκκλησία όπως γνωρίζουμε δεν υφίστατο ο νηπιοβαπτισμός⁴⁶. οι Ιουδαίοι αλλά και Εθνικοί που επιθυμούσαν να ενταχθούν στους κόλπους της Εκκλησίας θα έπρεπε πρώτα να βαπτιστούν⁴⁷ στο όνομα της Αγίας Τριάδος. Με το Βάπτισμά τους αυτό προσλάμβαναν τον αναγκαίο Αγιασμό που θα τους οδηγούσε στην εν Χριστώ τελείωση και στην Επουράνιο Ιερουσαλήμ.

Η αγιότητα αυτή της Εκκλησίας διαφαίνεται στις Επιστολές του Αποστόλου Παύλου, όπου εκεί η Εκκλησία άλλοτε ονομάζεται Σώμα⁴⁸ Χριστού, Οίκος Θεού⁴⁹ και Πόλη Θεού. Ο Απόστολος αναγνωρίζει το Αγιαστικό έργο της Εκκλησίας⁵⁰ και διδάσκει τους Χριστιανούς να αγαπούν τις συζύγους τους όπως αγάπησε ο Χριστός

---

⁴¹ Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 274.

⁴² ΒΕΠΕΣ 31,311.

⁴³ Βλέπε Συνοδικόν της Ορθοδοξίας, Τριώδιον.

⁴⁴ Ανδρούτσος, Δογματική, σελ. 278.

⁴⁵ Πράξεις των Αποστόλων 9,32, Προς Ρωμαίους 1,7 και 12,13, Προς Εφεσίους 1,1.

⁴⁶ Επικράτησε επίσημα τον 5^ο αιώνα μ.Χ.

⁴⁷ Με την πράξη τους αυτή δήλωναν πως απαρνιούνταν την αμαρτία και τον παλαιό άνθρωπο και ντύνονταν τον μανδύα του αναγεννημένου εν Χριστώ ανθρώπου. Ο καθηγητής Ανδρούτσος παρατηρεί ότι με τον τρόπο αυτό αγιάζονταν και αποχωρίζονταν από τον «βέβηλον κόσμον» βλ. Δογματική σελ. 278.

⁴⁸ Προς Ρωμαίους 12,5.

⁴⁹ Προς Εβραίους 3,6 και 10,21.

⁵⁰ Προς Εφεσίους 4,11 – 12.

την Εκκλησία και παρέδωσε τον εαυτό του για αυτήν με σκοπό να την αγιάσει, αφού προηγουμένως θα την καθάριζε με το Άγιο Βάπτισμα⁵¹.

Η Εκκλησία υπάρχει σύμφωνα με τον θεολόγο Αριστοτέλη Δελήμπαση και κατά το ορατό αλλά και κατά το αόρατο Αυτής στοιχείο Αγία, δηλαδή ξένη προς το κακό. Αγία είναι η υπέρτατη Αυτής αρχή η Παναγία Τριάς⁵², αγία η κεφαλή Αυτής, ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός⁵³, αγία και η ευρισκόμενη στην Εκκλησία Θεία Χάρις⁵⁴ του αγίου Θεού η «πάντα πιστόν αγιάζουσα⁵⁵». Αγία είναι η πίστη⁵⁶, Άγιο το Ευαγγέλιο⁵⁷, Άγιες οι Γραφές⁵⁸, Αγία η Αποστολική Παράδοση της Εκκλησίας⁵⁹, άγιες οι παραδόσεις των Αγίων⁶⁰, Άγιο το Βάπτισμα και όλα τα Μυστήρια⁶¹. Άγιος επίσης ο Τίμιος Σταυρός, οι Εκκλησιαστικές εικόνες, η Αγία Τράπεζα, οι Χριστιανικοί Ναοί και τα Λείψανα των Αγίων Μαρτύρων.

Όπως προείπαμε οι πιστοί γίνονται Άγιοι βαπτιζόμενοι στο όνομα της Μίας και αδιαιρέτου Τριάδος. Οι άνθρωποι όμως που αμαρτάνουν και εκπίπτουν από το αρχικό κάλος μετά το Βάπτισμα έχουν την ευκαιρία να επανέλθουν στην προτέρα κατάσταση μέσω του Μυστηρίου της Μετανοίας – Εξομολογήσεως. Οι άνθρωποι εκείνοι όμως που παραμένουν αμετανόητοι αποβάλλονται⁶² από την Αγία Εκκλησία είτε τη στιγμή του θανάτου τους είτε δια των διαφόρων επιτιμιών της Εκκλησίας μας⁶³. Έτσι η Εκκλησία θα παραμείνει «Αγία κοινωνία Αγίων⁶⁴» και ως τέτοια θα αποκαλυφθεί κατά την Δευτέρα Παρουσία⁶⁵ του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Μία ακόμη απόδειξη ότι η Εκκλησία είναι Αγία αποτελεί το πλήθος των Αγίων, Οσίων, Μαρτύρων, Ομολογητών, Ιεραρχών της πίστεώς μας, όπου με τον ενάρετο βίο τους μεταμόρφωσαν τον κόσμο και κατόρθωσαν να ζήσουν από εδώ τον Παράδεισο.

---

⁵¹ Προς Εφεσίους 5, 25 – 27.

⁵² Πεντηκοστάριον σελίδα 201.

⁵³ Ά Επιστολή Πέτρου 1,15 και 2, 23 – 24 .

⁵⁴ Ά Επιστολή Τιμόθεου 1,14 και Προς Εφεσίους 1,13.

⁵⁵ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 13.

⁵⁶ Επιστολή Ιούδα στίχος 20.

⁵⁷ Προς Ρωμαίους 1,2.

⁵⁸ Προς Ρωμαίους 1,2.

⁵⁹ Συμεών Θεσσαλονίκης P.G 155,64.

⁶⁰ Συμεών Θεσσαλονίκης P.G 155,64.

⁶¹ Βλέπε Ευχολόγιο.

⁶² Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 13.

⁶³ Αφορισμός, Καθαίρεση, Ανάθεμα.

⁶⁴ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 13, 14.

⁶⁵ Βλέπε Οπτασία περί της Δευτέρας Παρουσίας του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού Αγίου Γρηγορίου μαθητή του Αγίου Βασιλείου του νέου.

ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ – ΚΑΘΟΛΙΚΟΤΗΤΑ

Η Μία Αγία Εκκλησία είναι και Καθολική σύμφωνα με τον Άγιο Κύριλλο Ιεροσολύμων γιατί « καθόλου διδάσκει, ανελλιπώς και αδιαφόρως πάντα τα δόγματα τα εις γνώσιν ανθρώποις τείνοντα περί τε ορατών και αοράτων⁶⁶ ». Η Εκκλησία και ο Χριστός απευθύνονται σε όλο τον κόσμο (καθολικότητα) ανεξαρτήτως φυλής, γλώσσας και καταστάσεως σύμφωνα με την διακήρυξη του Αποστόλου των εθνών : « οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἑλληγν, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ⁶⁷ ». Η επιθυμία του Σωτήρα Χριστού είναι όλοι οι άνθρωποι να γνωρίσουν την Αλήθεια καθιστώντας με αυτό τον τρόπο τον εαυτό τους ελεύθερο⁶⁸, απεγκλωβισμένο από τα δεσμά του παρόντος αιώνας του απατεώνας⁶⁹.

Τόσο ο Χριστός όσο και η Εκκλησία του εργάζονται καθημερινά για την επίτευξη του στόχου αυτού σεβόμενοι όμως κατά πάντα την ελεύθερη βούληση των ανθρώπων. Ο Χριστός παρουσιάζεται στη ζωή μας, και καθημερινά μας δίνει ευκαιρίες για να τον πλησιάσουμε και να τον γνωρίσουμε⁷⁰. Κανέναν δεν αναγκάζει να τον ακολουθήσει και να πιστέψει στα λόγια του⁷¹, αλλά ως στοργικός Πατέρας δεν δύναται να αποκρύψει την Αλήθεια⁷². Ο Άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος στην προς Σμυρναίους επιστολή του προβαίνει στο εξής συμπέρασμα «όπου αν ή Χριστός Ιησούς, εκεί η Καθολική Εκκλησία⁷³».

Τα γνήσια μέλη της Εκκλησίας του Χριστού αν δεν είναι ενωμένα με τον Θεάνθρωπο και δεν επικοινωνούν μυστηριακά μαζί Του δεν θα πρέπει να προσδοκούν το Ποθούμενο⁷⁴. Ως συνέπεια της Καθολικότητας, η Εκκλησία δεν μπορεί να δεχτεί τον μερισμό μέσω των σχισμάτων και των αιρέσεων. Επειδή αυτή

---

⁶⁶ Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, Πηδάλιον, σελ.120.

⁶⁷ Προς Γαλάτας 3,28.

⁶⁸ Κατά Ιωάννην 8,32.

⁶⁹ Β' στάση χαιρετισμών.

⁷⁰ Ανάλογα με την Πνευματικότητά μας.

⁷¹ Κατά Μάρκον 8, 34.

⁷² «Ο πιστέψας και βαπτισθείς σωθήσεται, ο δε απιστήσας κατακριθήσεται...» Κατά Μάρκον 16,16.

⁷³ Ρ.Γ 5,713.

⁷⁴ Την Σωτηρία της ψυχής τους και την Βασιλεία των ουρανών.

είναι το «έν και το ολόκληρον⁷⁵». Γι' αυτό το λόγο είναι αδύνατη η ύπαρξη σχισμάτων και αιρέσεων⁷⁶ εν τη Εκκλησίας ως επιμέρους ενοτήτων.

ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ – ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΤΗΤΑ

Τέταρτη και τελευταία ιδιότητα της Εκκλησίας είναι η Αποστολικότητα. Η Μία Αγία Καθολική Εκκλησία οικοδομήθηκε «ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷⁷». Οι Άγιοι Απόστολοι αποτελούν τους θεμέλιους λίθους της θείας οικοδομῆς της Εκκλησίας⁷⁸, η οποία οικοδομείται και αυξάνεται⁷⁹ ανά τους αιῶνας «εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ⁸⁰» και εἰς καινὴν «πόλιν, τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ⁸¹» τὴν ἐπουράνιον⁸². Οι Απόστολοι «ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου⁸³», στάλθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριο «εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα⁸⁴» μάρτυρες⁸⁵ τῆς ἀλήθειας ἔχοντας τὴν θεία διαβεβαίωση ὅτι «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με⁸⁶». Τα δοχεῖα αὐτὰ τῆς Χάριτος, «ἐκεῖνοι δὲ ἐξεληθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν

⁷⁵ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 15.

⁷⁶ Σύμφωνα με τὸν Ἅγιο Βασίλειο τὸν Μέγα (Ε.Π.Ε 3,65), τὸν ἀδερφό του Ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης (Ρ.Γ 45,1320) ἀλλὰ και τὴν Μεγάλῃ Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως 1722- 1724 (Mansi 37,209) οἱ αἰρετικοὶ δὲν θα πρέπει να λέγονται ἀλλὰ οὔτε και να θεωροῦνται Χριστιανοὶ καθότι ἐν μέρει λαμβάνουν τὴν Αλήθεια και ὄχι καθολικῶς. Επίσης καλύπτουν τὰ πονηρὰ ἔργα τους με τὸ προσωπεῖο τοῦ Χριστιανοῦ, θέλοντας να οδηγήσουν στὴν πλάνη και τὴν ἀπώλεια τὰ γνήσια τέκνα τῆς Μίας Ἁγίας Καθολικῆς και Αποστολικῆς Εκκλησίας. Τὸ πλέον χαρακτηριστικὸ παράδειγμα αποτελοῦν οἱ Ψευδομάρτυρες τοῦ Ιεχωβά ἢ Ιεχωβίτες ἢ ἀλλιῶς Χιλιαστὲς που μέχρι και πρὶν λίγα χρόνια αυτοαποκαλοῦνταν Χριστιανοὶ Μάρτυρες τοῦ Ιεχωβά. Τὴν ονομασία αὐτὴ εσχάτως τὴν ἀπέκρυσαν και χρησιμοποιοῦν δύο γράμματα τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀλφαβήτου JW.

⁷⁷ Πρὸς Εφεσίους 2,20.

⁷⁸ Ἀποκάλυψη 21,14.

⁷⁹ Πρὸς Εφεσίους 4,16 και Πρὸς Κολοσσαεῖς 2,19.

⁸⁰ Πρὸς Εφεσίους 2,21.

⁸¹ Ἀποκάλυψη 21,2.

⁸² Πρὸς Εβραίους 12,22.

⁸³ Κατὰ Λουκάν 1,2.

⁸⁴ Κατὰ Μάρκον 16,15.

⁸⁵ Πράξεις τῶν Αποστόλων 1,8.

⁸⁶ Κατὰ Λουκάν 10,16.

ἐπακολουθούντων σημείων⁸⁷». Ἐτσι «εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν⁸⁸».

Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι σύμφωνα με τον καθηγητὴ Παναγιώτη Τρεμπέλα εἶναι : «οἱ θεοφόροι καὶ θεόπνευστοι μάρτυρες τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως, τὰ ἀλάθητα στόματα τοῦ θείου λόγου, οἱ πρῶτοι καὶ καθολικοὶ ἐπίσκοποι τῆς Μία Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας⁸⁹».

Ἄμεσοι διάδοχοι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων σύμφωνα με την κοινὴ παραδοχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, αποτελοῦν οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι οἱ οποίοι στο σύνολό τους αποτελοῦν τὴν Ἱεραρχία⁹⁰. Δύο εἶναι τὰ βασικὰ γνωρίσματά τους, ἡ λεγομένη ἀποστολικὴ διαδοχὴ⁹¹ ἀλλὰ κυρίως ἡ ἀποστολικὴ παράδοση⁹².

Σύμφωνα με τὸν Ἰ Β Κανόνα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου «ουσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἡγουν ἢ τῶν θείων Γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, καθὼς ὁ μέγας ἀπεφήνατο Διονύσιος⁹³». Ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω συμπεραίνουμε πὼς ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Παραδόσεως⁹⁴ καὶ κάθε τῆς ἐνέργεια εἶναι σύμφωνα τόσο πρὸς αὐτὴν τὴν Κεφαλὴ τῆς ὅσο καὶ πρὸς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, Πατέρες καὶ Ἐκκλησιαστικὴς Συνόδους.

---

⁸⁷ Κατὰ Μάρκον 16,20.

⁸⁸ Πρὸς Ῥωμαίους 10, 18.

⁸⁹ Παναγιώτου Τρεμπέλα, Δογματικὴ, Β' σελ. 390.

⁹⁰ Σύμφωνα με τὸν καθηγητὴ Παναγιώτη Μπούμη, «ἡ ἱεραρχία ἀποτελεῖ τὸ ὄργανο, με τὸ οποίο ἐπιτυγχάνεται ἡ αὐθεντικὴ διακυβέρνηση τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἐφαρμόζει ὡς ἐντολοδόχος τοῦ Θεοῦ πιστῶς καὶ ἐπακριβῶς τὸ θέλημα Αὐτοῦ με τὴν καθοδήγηση πάντοτε τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» βλ. Κανονικόν Δίκαιον σελ. 174.

⁹¹ Οἱ αἰρετικοὶ στεροῦνται ἐκτὸς τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ χάριτος καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ. Οἱ πρῶτοι ἀποχωρήσαντες τῆς Ἐκκλησίας αἰρετικοὶ κληρικοὶ ναι μεν εἶχαν λάβει τὴν ἱεροσύνη ἀπὸ Ὀρθόδοξους Πατέρες, ἀλλὰ ἐξαιτίας τῆς πτώσεώς τους στὴν αἵρεση ἔχασαν αὐτὴν καὶ ἐγίναν λαϊκοὶ ἢ μάλλον «ὡσπερ ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης» σύμφωνα με τὴν φράση τοῦ Ευαγγελίου(Κατὰ Ματθαῖον 18,17).

⁹² Οἱ Ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι γιὰ νὰ εἶναι ὄντως Ὀρθόδοξοι θα πρέπει νὰ ἔχουν Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ ἀλλὰ καὶ νὰ τηροῦν στο ἀκέραιο τὴν Ἀποστολικὴ Πίστη καὶ Παράδοση, τὴν δοθεῖσα ἀπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ μετέπειτα στοὺς Ἁγίους Πατέρες. Ἐάν ἡ Ἱεραρχία δὲν «ορθοτομῆ τὸν λόγο τῆς Ἀληθείας» τότε σύμφωνα με τὸν Δελημπασῆ (Πανορθόδοξος Σύνοδος σελ. 16), τὸν Ἀνδρούτσο (Δογματικὴ σελ. 281) ἀλλὰ καὶ τὸν Τρεμπέλα (Δογματικὴ, Β' σελ. 362) ἡ Ἀποστολικὴ Διαδοχὴ «εἰς οὐδὲν ὠφελεί».

⁹³ Ἁγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. 323.

⁹⁴ Ἀριστοτέλης Δελημπασῆς, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 17.

Η Ιερά παράδοση της Εκκλησίας θεμελιώθηκε μέσω των επτά Οικουμενικών Συνόδων⁹⁵ και αυτή η παράδοση είναι «αρκούσα εις σωτηρίαν, καθ' ότι καθολική εστί και ανενδεής, μή επιδεχόμενη συμπληρώσεως και μη επιδεχόμενη αφαιρέσιν⁹⁶». Γι' αυτό το λόγο πάσα καινοτομία⁹⁷ στην Εκκλησία «απάγει εκ της αληθείας και άγει εις το ψεύδος⁹⁸». Οι Άγιοι δεν καινοτόμησαν⁹⁹, ούτε δίδαξαν κάτι καινούριο ¹⁰⁰, αλλά υπήρξαν «νεωτεροποιίας εχθροί¹⁰¹». Λαμπρά παραδείγματα αυτής της γραμμής αποτέλεσαν ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης¹⁰², ο Ουρανοφάντων Βασίλειος¹⁰³ και ο Στύλος της Ορθοδοξίας Μέγας Αθανάσιος¹⁰⁴ που στα γραπτά τους εκφράζουν το σεβασμό για όσα παρέλαβαν από τους προγενεστέρους Πατέρες και Επισκόπους.

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

Η Μία Αγία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία είναι η Εκκλησία των Συνόδων. Η Σύνοδος «επέχει θέση προσώπου¹⁰⁵» στην Εκκλησία σύμφωνα με τη διδασκαλία των Αγίων Πατέρων και αποτελεί το «αλάθητον στόμα της Ορθοδοξίας¹⁰⁶» όπως οι Άγιοι Απόστολοι, «πλήν τής αποκαλύψεως νέων αληθειών¹⁰⁷». Η Αλήθεια όπως αποδείξαμε παραπάνω δεν είναι μια φιλοσοφική

⁹⁵ Οι επτά στύλοι πάνω στους οποίους οικοδομήθηκε η σοφία (Παροιμιαί 9,1) προεικόνιζαν τις άγιες επτά Οικουμενικές Συνόδους, οι οποίες απεφάνθησαν και συγκρότησαν τον κορμό της πίστεώς μας.

⁹⁶ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 17.

⁹⁷ Η εγκύκλιος των Πατριαρχών της Ανατολής του 1848 διακηρύσσει πως : «Κρατώμεν της ομολογίας, ήν παρελάβομεν άδολον παρά τηλικούτων ανδρών αποστρεφόμενοι πάντα νεωτερισμόν ως υπαγόρευμα του Διαβόλου. Ο δεχόμενος νεωτερισμόν κατελέγει ελλιπή την κεκηρυγμένη ορθόδοξον πίστιν. Αύτη πεπληρωμένη ήδη εσφράγισται μη επιδεχομένη μήτε μείωσιν, μήτε αύξησιν, μήτε αλλοίωσιν, ήν τινα και ο τολμών ή πράξει ή συμβουλεύσει ή διανοηθείναι τούτο, ήδη ηρνήθη την πίστιν του Χριστού ήδη καθυπεβλήθη εις το αιώνιον ανάθεμα διά το βλασφημείν εις το Πνέυμα το Άγιον ως μη αρτίως λαλήσαν εν ταις Γραφαίς και Οικουμενικαίς Συνόδοις».

⁹⁸ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 17.

⁹⁹ Προς αποφυγή παρεξηγήσεων θα πρέπει να αναφέρουμε πως τα θεσπισθέντα υπό των Αγίων Δόγματα δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση καινοτομίες ή νέες εφευρέσεις, αλλά διασάφηση και εφαρμογή των όσων παρέδωσαν τα αλάνθαστα στόματα του Θεού οι Άγιοι Απόστολοι.

¹⁰⁰ Μέγας Αθανάσιος ΒΕΠΕΣ 31,293.

¹⁰¹ Μέγας Βασίλειος Ρ.Γ 32, 305.

¹⁰² Ρ.Γ 3 ,140.

¹⁰³ Ρ.Γ 32, 588

¹⁰⁴ ΒΕΠΕΣ 33,120.

¹⁰⁵ Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. 119.

¹⁰⁶ Σπυρίδων Μπιλάλης, Ορθοδοξία και Παπισμός Α', σελίδα 75.

¹⁰⁷ Παναγιώτης Τρεμπέλας, Δογματική Β', σελ. 364. Βλέπε και υποσημείωση 95.

έννοια ή σύστημα. Η Αλήθεια είναι πρόσωπο και είναι ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός σύμφωνα με την διακήρυξή Του¹⁰⁸. Ο Υιός του Θεού κατά κοινή παραδοχή είναι «Τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος εκ ψυχής λογικής και ανθρωπίνης σαρκός υποστάς¹⁰⁹». Η ιδιότητα αυτή του Θεού (τελειότητα) συνεπάγεται και το αλάθητο των βουλών αλλά και των ενεργειών Του. Το στοιχείο αυτό ο Κύριος, σαν καλός γεωργός έσπειρε στην Εκκλησία Του, στους Αγίους Αποστόλους αρχικά και κατόπιν στους διαδόχους των.

Η Ιεραρχία της Εκκλησίας μέσω των Συνόδων, και μάλιστα των Οικουμενικών, τοποθετήθηκε αλάθητα¹¹⁰ στα κατά καιρούς προκύψαντα προβλήματα τόσο περί της πίστεώς μας, όσο και προς άλλα επιμέρους ζητήματα ήθους , ευταξίας και διοικήσεως. Στις Ορθόδοξες Συνόδους αναφέρονται σύμφωνα με τους Θεολόγους και Πατέρες κάποιες από της ρήσεις του Κυρίου. Στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη διαβάζουμε πως «ὁ δὲ παρὰ κλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν¹¹¹» και «ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν¹¹²». Στις Ορθόδοξες Συνόδους το αλάθητο προκύπτει λόγω της παρουσίας του Αγίου Πνεύματος σύμφωνα με όσα μας έχει διδάξει ο Σωτήρας Χριστός και βρίσκονται στο Ευαγγέλιο Του¹¹³. Οι Άγιες Σύνοδοι «κείνται υπεράνω των Επισκόπων¹¹⁴» και είναι η ανωτάτη εκκλησιαστική αρχή και το ανώτατον εν τη Εκκλησία κριτήριο¹¹⁵, και αυτών των πατριαρχών¹¹⁶. Οι αποφάσεις των Συνόδων της Ορθοδοξίας παραμένουν εἰς τον αἰῶνα ακατάλυτοι¹¹⁷ ως θεῖος νόμος, ὅστις «οὐ

---

¹⁰⁸ Κατά Ιωάννην 14,6.

¹⁰⁹ Αθανασιανό Σύμβολο Ρ.Γ 28,1581.

¹¹⁰ Αριστοτέλης Δελημπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 19 και Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ.176.

¹¹¹ Κατά Ιωάννην 14,26.

¹¹² Κατά Ιωάννην 16,13.

¹¹³ «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» Κατά Ματθαῖον 28,20.

¹¹⁴ Αριστοτέλης Δελημπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 20.

¹¹⁵ Σύμφωνα με τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη (Πηδάλιον, σελ. 120) : «ο έσχατος κριτής των Εκκλησιαστικῶν υποθέσεων» είναι αυτή η Σύνοδος και μάλιστα η Οικουμενική. Βλέπε και τον 6^ο Κανόνα της ΈΒ Οικουμενικής Συνόδου.

¹¹⁶ Οι Επίσκοποι σύμφωνα με τον καθηγητή Παναγιώτη Μπούμη δεν μπορούν να είναι πάνω από τους Κανόνες και τις Αποφάσεις των Συνόδων, αλλά θα πρέπει ακλουθώντας το παράδειγμα του Χριστού (Ματθαῖος 5,17) να τους τηρούν και να τους εφαρμόζουν. Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 179.

¹¹⁷ Μέγας Αθανάσιος ΒΕΠΕΣ 31,136.

μή παρέλθη ... ἕως ἂν παρέλθη ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ¹¹⁸». Ο θεσμός των Συνόδων στην Εκκλησία είναι «θεόπνευστος και θεόλεκτος¹¹⁹» σύμφωνα με το : «οὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν¹²⁰».

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ο θεσμός των Συνόδων, όπως έγινε γνωστό από τα παραπάνω, συστάθηκε από τον Μεσσία Χριστό «δια των Αγίων Αποστόλων¹²¹». Το Συνοδικό Σύστημα¹²² της Μίας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας «ανάγει την αρχή του κατευθείαν εἰς την παράδοσιν τῶν Αποστόλων¹²³». Θεμέλιο στο συνοδικό θεσμό της Εκκλησίας μας παραμένει ἕως τις μέρες μας, η Αποστολική Σύνοδος¹²⁴ των Ιεροσολύμων σύμφωνα με τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη και πλήθος άλλων Πατέρων. Η Αποστολική Σύνοδος και γενικότερα το βιβλίο των Πράξεων αποτελούν τον «θεόπνευστον καταστατικόν χάρτην του εκκλησιαστικού πολιτεύματος¹²⁵» σύμφωνα με τον π. Σπυρίδωνα Μπιλάλη.

---

¹¹⁸ Κατά Ματθαίον 5,18.

¹¹⁹ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 20.

¹²⁰ Κατά Ματθαίον 18,20.

¹²¹ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 20.

¹²² «Βάση και αρχή του συνοδικού συστήματος είναι η ενότητα και η ισότητα των μελών, τα οποία συγκροτούν τη σύνοδο» Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 174.

¹²³ Αριστοτέλης Δελήμπασης, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 20.

¹²⁴ Ο Άγιος Μάρκος ο Ευγενικός στα Απομνημονεύματα του Σιλβέστρου Συρόπουλου (Les Memoires du Sylvestre Sygoroulos, 1971, σελ. 306) κάνει λόγο για κάποια Σύνοδο των Αγίων Αποστόλων, την οποία αρνείται όμως να την χαρακτηρίσει έτσι ονομάζοντάς την συνέδριο. Αυτή η Σύνοδος – Συνέδριο έλαβε χώρα το 44 μ.Χ και όχι το 49 μ.Χ, όπου και έγινε αυτή των Ιεροσολύμων. Ο Άγιος Πατήρ προσπάθησε να υπεραμυνθεί των επιχειρημάτων του καρδινάλιου Ιουλιανού, ο οποίος ζητούσε επίμονα από την Ορθόδοξη αντιπροσωπεία να δεχτεί το Σύμβολο της Πίστεως με την Προσθήκη και «εκ του Υιού» φέρνοντας ως δήθεν επιχείρημα το Σύμβολο Πίστεως που είχαν συντάξει οι Άγιοι Απόστολοι κατά την Σύνοδο που πραγματοποιήθηκε το 44 μ.Χ, αλλά που στη συνέχεια τόσο η Α΄ όσο και η Β΄ Οικουμενική το αγνόησαν· η Α΄ θεσπίζοντας καινούριο και η Β΄ συμπληρώνοντας και μεταποιώντας αυτό. Στην πραγματικότητα το συνέδριο αυτό είχε αποφασίσει για άλλα θέματα (ειδωλόθυτα, κατάλυση πνικτών) και σε καμία περίπτωση δεν είχαν οι Απόστολοι συντάξει δικό τους Σύμβολο. Το κείμενο αυτό είναι ψευδεπίγραφο, νόθο και απορριπτέο από τη συνείδηση της Εκκλησίας (βλ. Καρμύρης, Δογματικά και Συμβολικά μνημεία Α΄, σελ. 35).

¹²⁵ Σπυρίδων Μπιλάλης, Ορθοδοξία και Παπισμός Α΄, σελ. 54.

ΟΡΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ

Και πρώτα από όλα θα πρέπει να ειπωθεί τι ονομάζεται Εκκλησιαστική Σύνοδος. Σύμφωνα με τον Άγιο Αθανάσιο τον Πάριο «Σύνοδος εστί κυρίως (εκκλησιαστική δήλον ότι) ή έκ διαφόρων κλιμάτων και πόλεων συνδρομή και σύναξις των επισκόπων εις ένα τόπον ή πόλιν, επι διαγνώσει και κρίσει εκκλησιαστικού τινός ζητήματος¹²⁶».

Οι Σύνοδοι της Εκκλησίας μας, διαιρούνται ως γνωστόν σε Τοπικές (μερικές συνόδους) αλλά και Οικουμενικές (καθολικές συνόδους) . Η διαίρεση αυτή γίνεται με κριτήριο την ποσότητα¹²⁷. Υπάρχει όμως ακόμη ένα κριτήριο και μάλιστα πολύ σημαντικό, σύμφωνα με το οποίο χωρίζονται οι Σύνοδοι. Το κριτήριο αυτό είναι η ποιότητα και έτσι έχουμε Συνόδους Ορθόδοξους που θα πρέπει να υπακούουμε στις αποφάσεις τους, και αντίστοιχα Συνόδους Κακοδόξους, Αιρετικές και Ληστρικές¹²⁸, την φωνή των οποίων θα πρέπει να αγνοούμε¹²⁹.

Ο Άγιος Αθανάσιος ο Πάριος ονομάζει Ορθόδοξη Σύνοδο την «φυλάττουσα απαρασαλεύτως τα δόγματα και τας παραδόσεις και τους Κανόνες της Καθολικής Εκκλησίας¹³⁰». Ο θεολόγος Αριστοτέλης Δελήμπασης εντρυφώντας στην Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας μας, εντοπίζει έντεκα όρους σύμφωνα με τους οποίους μια Σύνοδος μπορεί να ονομαστεί Ορθόδοξος. Επιγραμματικά οι όροι αυτοί είναι οι εξής : α) δεν μπορούν να συμμετέχουν στη Σύνοδο «οι περί την πίστιν ασεβούντες¹³¹», β) δεν μπορούν να συγκαθήσουν στη Σύνοδο κατηγορούμενοι «παρά αξιοπίστων

¹²⁶ Αθανασίου του Πάριου, Δήλωσις τής έν τώ Αγίω Όρει Ταραχών Αληθείας, σελ. 38.

¹²⁷ Αθανασίου του Πάριου, Δήλωσις τής έν τώ Αγίω Όρει Ταραχών Αληθείας, σελ. 39.

¹²⁸ Κακόδοξος Σύνοδος σύμφωνα με τον Άγιο Αθανάσιο Πάριο είναι η μή φυλάττουσα τα δόγματα, τις παραδόσεις και τους κανόνες της Καθολικής Εκκλησίας. Ο Άγιος Αθανάσιος είναι ο καταλληλότερος να μιλήσει για Ψευδοσυνόδους γιατί ο ίδιος καθαιρέθηκε και αφορίστηκε (Ακριβόπουλος, Κολλυβαδικό Κίνημα, σελ. 64) άδικα από μία Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως, που δεν αποφάσισε σωστά για το θέμα των Μνημοσύνων. Ο Άγιος στο τέλος του 6^{ου} κεφαλαίου μας εφιστά την προσοχή λέγοντάς πως «δέν είναι αείποτε σεπτόν καί τίμιον τό της συνόδου όνομα, καθώς ουδέ τό τής Εκκλησίας, καθ' ότι έστι μέν Εκκλησία αγίων καί Εκκλησία οσίων, αλλά έστι κατά τον ψαλμόν και Εκκλησία πονηρευομένων».

¹²⁹ Για να μπορέσουμε να διακρίνουμε τις Ορθόδοξους Συνόδους (Αλήθεια) από τις Ληστρικές Ψευδοσυνόδους (Ψεύδος) θα πρέπει να συνδυάσουμε τόσο την μελέτη των Γραφών και των συγγραμμάτων των Πατέρων όσο και την Πρακτική αρετή που εκφράζεται μέσω της πνευματικής ζωής και κυρίως της Προσευχής. Μόνο με αυτό τον τρόπο θα αποκτήσουμε υγιή και Ορθόδοξα κριτήρια γινόμενοι όπως τα πρόβατα που ξεχωρίζουν τα ωφέλιμα βότανα από τα βλαβερά σύμφωνα με την παρομοίωση του Μεγάλου Βασιλείου.

¹³⁰ Αθανασίου του Πάριου, Δήλωσις τής έν τώ Αγίω Όρει Ταραχών Αληθείας, σελ. 39.

¹³¹ Μέγας Αθανάσιος ΒΕΠΕΣ 31, 260.

ανθρώπων¹³²» και δὴ ἐπὶ κακοδοξία¹³³, γ) δὲν ἐπιτρέπεται στὴν Σύνοδο νὰ ἀποσιωπάται διαφωνία σχετικὰ μετὰ τὴν πίστη μας¹³⁴, δ) δὲν θὰ πρέπει «οὐδέ προκρίνεσθαι πράγματος ἐξέτασιν τῆς περὶ πίστεως ἐξετάσεως¹³⁵», ε) θὰ πρέπει στὴ Σύνοδο νὰ μὴ ἐμποδίζεται ὁ Ὀρθόδοξος λόγος οὔτε χρονικὰ ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ καταστέλλεται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο σύμφωνα μετὰ τὰ ὅσα ἀναγιγνώσκουμε στὸ βιβλίον τῶν Πράξεων¹³⁶, στ) οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου θὰ πρέπει νὰ εἶναι πιστές στὴν παράδοση τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ μὴ εἰσαγάγουν νεωτερισμούς, ἀποφασίζοντας πάντοτε μετὰ τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹³⁷, ζ) οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου δὲν θὰ πρέπει νὰ ἔχουν προαποφασιστεῖ, διότι ἔτσι πραγματοποιεῖται κατάργησις τοῦ Συνοδικοῦ θεσμοῦ καὶ ἐμπαιγμός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Θὰ πρέπει νὰ ἔχουμε ὡς «παράδειγμα καὶ πρωτότυπον¹³⁸» τὴν Ἀποστολικὴ Σύνοδο τῶν Ἱεροσολύμων, στὴν ὁποία «Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου¹³⁹», η) οἱ συζητήσεις τῆς Συνόδου, θὰ πρέπει νὰ διεξάγονται μόνο μετὰ τὴν Παράδοση τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας¹⁴⁰, θ) οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου εἶναι ἀναγκαῖο νὰ συμφωνοῦν καὶ νὰ ἀκολουθοῦν πιστὰ τὶς προγενέστερες Συνόδους καὶ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας διακηρύττοντας πάντοτε, τὴν μνημειώδη ἐκείνη φράση τῶν Πατέρων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹⁴¹, ι) ἡ Σύνοδος θὰ πρέπει νὰ ἔχει συγκληθεῖ «κανονικῶς». Δηλαδή νὰ κρατῆ καὶ ἐν προκειμένῳ «τῶν Ἀποστόλων διάταξις», ὅπως λέει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος¹⁴², καὶ ια΄) εἶναι ἀναγκαῖο οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου νὰ γίνονται ἀποδεκτές ἀπὸ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Δηλαδή ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἱεράρχες, κληρικούς μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς.

Οἱ Σύνοδοι σύμφωνα μετὰ τὸν Μακαριστὸ Μητροπολίτη Φλωρίνης Αυγουστίνου, «ἀπόκεινται εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνείδησης, ἡ ὁποία δὲν περιορίζεται μόνο στα κληρικά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται καὶ

¹³² ὉΔ΄ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

¹³³ Μέγας Ἀθανάσιος ΒΕΠΕΣ 31, 260.

¹³⁴ «Χρη γὰρ πρῶτον πάσαν περὶ τῆς πίστεως διαφωνία ἐκκόπτεσθαι, καὶ τότε τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ἔρευναν ποιείσθε». Μέγας Ἀθανάσιος ΒΕΠΕΣ 31,260.

¹³⁵ Μέγας Ἀθανάσιος ΒΕΠΕΣ 31,260.

¹³⁶ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 15,7.

¹³⁷ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 15,28.

¹³⁸ Ἁγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. μγ΄.

¹³⁹ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων 15,6.

¹⁴⁰ Σπυρίδων Μπιλάλης, Ὀρθοδοξία καὶ Παπισμός Α΄, σελ. 72.

¹⁴¹ Mansi 6, 972.

¹⁴² ΒΕΠΕΣ 31,260.

αποκορυφούται εις τον ευσεβή λαόν, του οποίου η επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία έχει αποφασιστικήν σημασίαν διά τον χαρακτηρισμόν μιάς Συνόδου ως αληθούς ή μη¹⁴³».

ΕΙΔΗ ΣΥΝΟΔΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΝΤΩΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, δύο είναι τα βασικότερα κριτήρια, βάσει των οποίων γίνεται ο διαχωρισμός των Συνόδων. Το πρώτο κριτήριο, όπως είπαμε είναι η ποσότητα και έτσι συναντούμε Συνόδους Τοπικές¹⁴⁴ και Οικουμενικές¹⁴⁵ και το δεύτερο η ποιότητα¹⁴⁶ και έτσι έχουμε Ορθοδόξους Συνόδους¹⁴⁷ και αντίστοιχα Κακοδόξους, Ληστρικές και Αιρετικές¹⁴⁸.

Στο Κανονικό Δίκαιο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, εντοπίζονται ακόμη άλλα έξι είδη Συνόδων όπως μας πληροφορεί ο θεολόγος Παναγιώτης Μπούμης. Αυτές οι Σύνοδοι είναι : α) η Μείζων Τοπική Σύνοδος¹⁴⁹, β) η Επαρχιακή ή Μητροπολιτική Σύνοδος¹⁵⁰, γ) η Πατριαρχική Σύνοδος¹⁵¹, δ) η Ενδημούσα Σύνοδος¹⁵², ε) η Αριστίνδην Σύνοδος¹⁵³ και στ) η Υπερτελής Σύνοδος¹⁵⁴.

---

¹⁴³ Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν Σύνοδον; , σελ. 11.

¹⁴⁴ Κάποιες από τις Τοπικές Συνόδους της Εκκλησίας μας, είναι αυτές της Καρχηδόνας το 255 μ.Χ, της Άγκυρας το 315 μ.Χ, της Νεοκαισαρείας το 315 μ.Χ επίσης, της Γάγγρας το 310 μ.Χ, της Αντιόχειας το 341 μ.Χ κ.α (βλέπε Πηδάλιον σελίδα 366 και εξής).

¹⁴⁵ Οικουμενικές Συνόδους στην Εκκλησία μας παραδεχόμαστε επτά, ξεκινώντας από το 325 μ.Χ και την Σύνοδο στην Νίκαια της Βιθυνίας κατά του Αρείου μέχρι και το 787 μ.Χ και την καταδίκη των Εικονομάχων. Περισσότερα για τις Οικουμενικές Συνόδους θα αναφέρουμε στο κεφάλαιο των αιτίων για τις οποίες συνεκλήθησαν.

¹⁴⁶ Αθανασίου του Πάριου, Δήλωσις τής έν τώ Αγίω Όρει Ταραχών Αληθείας, σελ. 39.

¹⁴⁷ Αθανασίου του Πάριου, Δήλωσις τής έν τώ Αγίω Όρει Ταραχών Αληθείας, σελ. 39.

¹⁴⁸ Αρχής γεννωμένης από το Ληστρικό Συνέδριο των Ιουδαίων που αποφάσισε την θανατική καταδίκη του Χριστού, στην Εκκλησιαστική μας Ιστορία συναντούμε δυστυχώς αρκετές τέτοιες Συνόδους που πολέμησαν την Αλήθεια και προσπάθησαν με βίαια μέσα να επιβάλλουν την πλάνη και την κακοδοξία. Επιγραμματικά οι κυριότερες Ψευδοσύνοδοι των Αιρετικών είναι εκείνη στην Τύρο το 335 μ.Χ, στην Έφεσο το 449 μ.Χ, στην Κωνσταντινούπολη το 754 μ.Χ. Μετά το λεγόμενο «σχίσμα των Εκκλησιών» εκείνες της Λυών της Γαλλίας το 1274 μ.Χ, της Φεράρας και Φλωρεντίας το 1438 μ.Χ, του Τριδέντο το 1545 – 1563 μ.Χ και τους τελευταίους δύο αιώνες η Α΄ και Β΄ Ψευδοβατικανή Σύνοδος.

¹⁴⁹ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 183.

¹⁵⁰ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 184.

¹⁵¹ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 185,186.

¹⁵² Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 186,187.

¹⁵³ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 187. Ο θεσμός της Αριστίνδην Συνόδου είναι ξένος ως προς την Ορθόδοξη Παράδοση και έρχεται σε αντίθεση με όσα μας λέει ο ίδιος ο καθηγητής στην 174^η σελίδα του βιβλίου του, όπου εκεί τονίζει πως «βάση και αρχή του συνοδικού συστήματος,

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Για να ονομαστεί μία Σύνοδος Οικουμενική, θα πρέπει να πληροί κάποιες ιδιαίτερες προϋποθέσεις σύμφωνα με τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη, τον Δοσίθεο Ιεροσολύμων και πλήθος άλλων Ορθόδοξων Πατέρων και συγγραφέων. Οι προϋποθέσεις, τα γνωρίσματα αυτά, στο Ιερό Πηδάλιο¹⁵⁵ απαριθμούνται ως εξής : α) η συνάθροιση των Πατέρων να πραγματοποιείται¹⁵⁶ «δια προσταγών βασιλικών¹⁵⁷» και όχι υπό του Πάπα ή του εκάστοτε Πατριάρχη, β) στη Σύνοδο να γίνεται ικανή συζήτηση¹⁵⁸ περί της Πίστεως και αμέσως μετά να «εκτίθεται όρος Δογματικός¹⁵⁹», γ) «τα αποφασιζόμενα και εκτιθέμενα¹⁶⁰» υπό της Οικουμενικής Συνόδου Δόγματα και Κανόνες πρέπει να είναι ευσεβή, ορθόδοξα και «σύμφωνα ταις θείαις Γραφαίς ή ταις προλαβούσαις Οικουμενικαίς συνόδοις¹⁶¹» και δ) η Ορθόδοξος Ιεραρχία να συμφωνήσει¹⁶² στις αποφάσεις που θα λάβει¹⁶³ η Σύνοδος και στη συνέχεια οι αποφάσεις αυτές να γίνουν αποδεκτές από το καθόλου πλήρωμα¹⁶⁴ της Εκκλησίας.

είναι η ενότητα και ισότητα των μελών , τα οποία συγκροτούν τη Σύνοδο». Αν λοιπόν η Εκκλησία της Ελλάδος απαρτίζεται από 80 Μητροπολίτες με ποια κριτήρια μπορούμε να πούμε ότι θα επιλέξουμε κάποιους από αυτούς και θα τους ονομάσουμε μάλιστα και άριστους;

¹⁵⁴ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 187.

¹⁵⁵ «Τέσσαρά τινα χαρακτηριστικά ιδιώματα των Οικουμενικών Συνόδων...» Πηδάλιον σελ. 118.

¹⁵⁶ Αν αποφασιζόταν σήμερα να πραγματοποιηθεί μία Οικουμενική Σύνοδος παίρνοντας ως δεδομένο την μη ύπαρξη πλέον Βασιλέως, την σύγκλησή της θα αναλάμβαναν οι Πατριάρχες σε συνεργασία με τους προκαθημένους των επιμέρους αυτοκεφάλων Εκκλησιών (Μπούμης, σελ. 182)

¹⁵⁷ Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, Πηδάλιον, σελ. 118. Οι επτά Οικουμενικές Σύνοδοι της Εκκλησίας μας, συγκλήθηκαν υπό ευσεβών αυτοκρατόρων, οι οποίοι θεωρούσαν την αίρεση (κυριότερη αιτία συγκλήσεως Οικουμενικής Συνόδου) μεγάλη συμφορά τόσο για την Εκκλησία, όσο και για την Πολιτεία (Αυγουστίνος Καντιώτης, σελ. 8). Πίσω από την τυπική αυτή πρόσκληση του Αυτοκράτορα, βρίσκονταν οι εκκλησιαστικοί παράγοντες (Μπούμης σελ. 181), βλέπε και Αριστοτέλη Δελήμπαση, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ. 24.

¹⁵⁸ Πράξεις των Αποστόλων 15,7.

¹⁵⁹ Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, Πηδάλιον σελ.118 και Αριστοτέλης Δελήμπασης σελ. 24.

¹⁶⁰ Αριστοτέλη Δελήμπαση, Πανορθόδοξος Σύνοδος, σελ.24.

¹⁶¹ Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, Πηδάλιον, σελ. 118.

¹⁶² Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, Πηδάλιον, σελ. 118 και Αριστοτέλης Δελήμπασης σελ. 24.

¹⁶³ «Προκειμένου να ληφθεί κάποια απόφαση, ισχύει η αρχή της ομοφωνίας ή της πλειοψηφίας κατά τον 6^ο κανόνα της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου» (Μπούμης σελ. 174).

¹⁶⁴ Για ακόμη μια φορά θα πρέπει να τονίσουμε τη σημασία των λαϊκών μελών της Εκκλησίας μας. Η εγκύκλιος των Πατριαρχών της Ανατολής του 1848 μας λέει πως «υπερασπιστής της θρησκείας εστίν αυτό το σώμα της Εκκλησίας : ήτοι αυτός ο λαός, ός τις εθέλει το θρήσκευμα αυτού αιωνίως αμετάβλητον καί ομοειδές τώ των Πατέρων αυτού». Αλλά και ο Ομολογητής Ιεράρχης Αυγουστίνος Καντιώτης στα γραπτά του απεδείκνυε μεγάλη ευαισθησία στο θέμα αυτό. Γι' αυτό το λόγο υπερασπιζόταν το ευσεβές ποιμνιο λέγοντας πως : «το άτομον, το πιστόν και αφοσιωμένον εις τον Σωτήρα, δεν εκμηδενίζεται εν τη Ορθόδοξω Εκκλησία, οσονδήποτε ταπεινήν θέσιν και αν κατέχει, αλλ' αποτελεί ζων μέλος του όλου σώματος της Εκκλησίας, του οποίου κεφαλή είναι ο Χριστός. Και όπως τους πόνους καί τας ανάγκας και του ταπεινωτέρου μέλους του σώματος δέν δύναται να αγνοεί η κεφαλή, ούτω και τους πνευματικούς πόνους και τας ανάγκας και τας επιθυμίας και τας

Στηριζόμενοι λοιπόν σε αυτά τα τέσσερα χαρακτηριστικά που έχουν καθολική ισχύ και αποδοχή, μπορούμε να δώσουμε τον ορισμό της Οικουμενικής Συνόδου. Οικουμενική Σύνοδος καλείται σύμφωνα με τα παραπάνω «ή διά προσταγής Βασιλικής συναχθείσα, ή περί πίστεως όρον δογματικών εκθεμένη, ή ευσεβή, και ορθόδοξα, και σύμφωνα ταις αγίαις Γραφαίς, ή ταις προλαβούσαις Οικουμενικαίς διορίζουσα, ήν συμφωνία απάντων των της καθολικής Εκκλησίας Πατριαρχών καί Αρχιερέων απεδέξατο, είτε διά αυτοπροσώπου παρουσίας, είτε διά τοποτηρητών, ή, και τούτων απόντων, διά γραμμάτων και υπογραφών αυτών¹⁶⁵».

Σύμφωνα με τους «θεολογούντας¹⁶⁶» για να ονομαστεί μια Σύνοδος Οικουμενική, θα πρέπει να διαθέτει επιπλέον τέσσερα ιδιώματα : α) να είναι αείζωος και ανέκληπτος σύμφωνα με το κατά Ιωάννην και κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον¹⁶⁷, β) να είναι «αλάνθαστος και αναμάρτητος¹⁶⁸», γ) όπως παρατηρεί ο Άγιος Νικόδημος θα πρέπει η Οικουμενική Σύνοδος «νά έχη υπέρτατον, καί ανώτατον αξίωμα, όχι μόνον εις τό νά προτείνη συμβουλευτικώς τά δίκαια καί αληθή, αλλά και εις το να αναγκάζη εις υποταγήν τους εναντιουμένους, τα προσήκοντα αυτοίς εκκλησιαστικά επιτίμια επιφέρουσα και κρίνουσα, και ανακρίνουσα και Πάπας και Πατριάρχας, και τους απανταχού της Οικουμένης ευρισκομένους Αρχιερείς, κληρικούς τε και λαϊκούς¹⁶⁹» και δ) να δίνει λύση σε κάθε «αναφυόμενον ζήτημα» και υπόθεση και να διαλύει κάθε έριδα και φιλονικία αιρετικών και σχισματικών.

φωνάς του ταπεινωτέρου δεν δύναται να αγνοεί η διοίκησης της Εκκλησίας» Προς Πανορθόδοξον Σύνοδον; Σελ. 11,12.

¹⁶⁵ Ο Άγιος Νικόδημος λέγει πως η συμφωνία και αποδοχή των αποφάσεων από όλους τους Πατριάρχες και Αρχιερείς καθιστά μία Σύνοδο Οικουμενική. Δεν παίζει ρόλο αν οι Επίσκοποι παρευρίσκονται στην Σύνοδο ή απλά έχουν στείλει τοποτηρητές ή και ορισμένες φορές δεν υπάρχει εκπροσώπηση κάποιας τοπικής Εκκλησίας. Οι Πάπες της Ρώμης ποτέ δεν είχαν βρεθεί σε μια από τις επτά Οικουμενικές Συνόδους και μάλιστα στην Β' και Ε' απουσίαζαν και οι τοποτηρητές τους ακόμη. Οι δύο Σύνοδοι αυτοί όμως ονομάστηκαν Οικουμενικές γιατί τόσο ο Πάπας Δάμασος, όσο και ο Πάπας Βιγίλιος συμφώνησαν στα ορισθέντα και έστειλαν τις υπογραφές τους δια γραμμάτων. Οπότε αυτό που μετράει είναι οι αποφάσεις που θα εκδώσει η Σύνοδος να υπογραφούν και να γίνουν από όλη την Ιεραρχία δεκτές και όχι η παρουσία ή εκπροσώπηση κάποιας επί μέρους Τοπικής Εκκλησίας. Άγιος Νικόδημος, Πηδάλιον, σελ. 119.

¹⁶⁶ Άγιος Νικόδημος, Πηδάλιον, σελ. 119, 120.

¹⁶⁷ Κατά Ιωάννην 14,16 και 14,26 και Κατά Ματθαίον 28,20.

¹⁶⁸ Άγιος Νικόδημος, Πηδάλιον, σελ. 119.

¹⁶⁹ Άγιος Νικόδημος Αγιορείτης, Πηδάλιον, σελ. 119,120.

ΑΙΤΙΑ ΣΥΓΚΛΗΣΕΩΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

Ως γνωστόν, η Εκκλησία του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, δέχτηκε πολλές και αδυσώπητες επιθέσεις, τόσο κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες όσο και κατά τα μεταγενέστερα χρόνια. Ο λυσσώδης αυτός πόλεμος έναντι της Ποίμνης¹⁷⁰ του Θεού δεν έχει τελειωμό και δεν θα έχει μέχρι «συντελείας τοῦ αἰῶνος¹⁷¹». Τότε μάλιστα θα αποκορυφωθεί ο διωγμός αυτός κατά της Εκκλησίας και θα έρθει στο προσκήνιο το «βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως¹⁷²», «ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας¹⁷³» ο προφητευόμενος Αντίχριστος. Η Πρόνοια όμως του Θεού για το ποίμνιό του, τους ευσεβείς και Ορθοδόξους Χριστιανούς, δεν θα πάψει να υφίσταται και σε εκείνους τους πάρα πολύ δύσκολους καιρούς. Ἄλλωστε και ο ίδιος μας διαβεβαιώνει πως «ἐξῆλθε νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ¹⁷⁴». Η Εκκλησία ἄλλωστε σύμφωνα με τον Χρυσορρήμονα Ἰωάννη «πολεμουμένη νικά, επιβουλευομένη αυξάνει και υβριζομένη λαμπρότερα ευρίσκεται¹⁷⁵».

Οι αρχικοί και πρώτοι εχθροί της Εκκλησίας ήταν οι θεοκτόνοι Ἰουδαῖοι και στη συνέχεια οι ασεβείς αυτοκράτορες της Παλαιάς Ρώμης που με βίαια μέσα κυνήγησαν τους απλούς Χριστιανούς προξενώντας τους φρικτές πληγές και φοβερούς θανάτους με τα απάνθρωπα βασανιστήρια. Επί τρεις αιώνες διήρκεσαν αυτές οι φρικαλεότητες που συγκλόνισαν τους αδυνάτους και ολιγάριθμους Χριστιανούς, μέσω των οποίων όμως ξεπρόβαλλαν λαμπροί αγωνιστές που τίμησαν και ενσάρκωσαν με το αίμα τους το Ευαγγέλιό του Χριστού. Ὅπως συμπεραίνουμε από τα παραπάνω οι πρώτοι εχθροί της Εκκλησίας ήταν εξωτερικοί και πολεμούσαν τον Οἶκο του Θεού με φονικά όπλα και περισσή βαρβαρότητα. Με αυτό τον τρόπο, επαληθεύτηκαν εκείνα τα φοβερά λόγια του Αποστόλου Παύλου που εντοπίζουμε στην Β΄ προς Θεσσαλονικεῖς Επιστολή του¹⁷⁶.

Μετά το πέρας των διωγμών και καθώς ὅλοι πίστευαν ότι θα επικρατούσε ειρήνη στην Εκκλησία, ακόμη ένας πειρασμός, χειρότερος αυτή τη φορά παρουσιάστηκε και μάλιστα στο εσωτερικό της. Αυτή τη φορά, οι Χριστιανοί δεν

¹⁷⁰ Κατά Ἰωάννην 10,16.

¹⁷¹ Κατά Ματθαῖον 24,3.

¹⁷² Κατά Ματθαῖον 24,15.

¹⁷³ Προς Θεσσαλονικεῖς Β΄ 2,3.

¹⁷⁴ Ἀποκάλυψη 6,2.

¹⁷⁵ Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Μαργαρίται, σελ. 17.

¹⁷⁶ «τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας» Προς Θεσσαλονικεῖς Β΄ 2,7.

κινδύνευαν ως σώματα, αλλά ως πνεύματα. Οι πρώτοι πολέμιοι, χρησιμοποιούσαν τα ξίφη, οι δεύτεροι τη γλώσσα¹⁷⁷, «λαλοῦντες διεστραμμένα¹⁷⁸» παρασύροντας με αυτό τον τρόπο ψυχές στην «γένναν του πυρός¹⁷⁹». Οι αιρέσεις, όπως θα αποδείξουμε ευθύς αμέσως υπήρξαν η κύρια αιτία συγκλήσεως Οικουμενικής Συνόδου¹⁸⁰.

Ρίχνοντας, μια σύντομη ματιά στην Εκκλησιαστική μας Ιστορία, θα διαπιστώσουμε πως κάθε Οικουμενική Σύνοδος αλλά και Τοπική, συγκαλείτο για να καταδικάσει κάποια αίρεση, που είχε αναφανεί και σκανδαλίσει το ποίμνιο της Εκκλησίας. Έτσι η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος που πραγματοποιήθηκε στην Νίκαια της Βιθυνίας (Μ. Ασίας), το 325 μ.Χ, καταδίκασε τον Αρειανισμό και τον εκφραστή της αιρέσεως αυτής Άρειο γιατί δεν παραδεχόταν την θεότητα του Υιού. Η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος, που έγινε στην Κωνσταντινούπολη το 381 μ.Χ, καταδίκασε τους Πνευματομάχους και τον Μακεδόνιο γιατί αρνούνταν την θεότητα του Αγίου Πνεύματος. Η Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος που πραγματοποιήθηκε στην Έφεσο το 431 μ.Χ, απεφάνθη περί του Νεστοριανισμού και καταδίκασε τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριο, επειδή ονόμαζε την Παναγία Χριστοτόκο και όχι Θεοτόκο. Η Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος το 451 μ.Χ στην Χαλκηδόνα, καταδίκασε τους μονοφυσίτες (Ευτυχής, Διόσκορος), που υποστήριζαν ότι ο Χριστός μετά την γέννηση του είχε μόνο μία φύση την θεϊκή η οποία απορρόφησε την ανθρώπινη. Η Ε΄ που έλαβε χώρα στην Κωνσταντινούπολη το 553 μ.Χ και καταδίκασε ξανά τον Νεστόριο, τους Μονοφυσίτες, καθώς και άλλες αιρετικές δοξασίες συγγραφέων. Η ΣΤ΄ που έγινε επίσης στην Κωνσταντινούπολη το 681 μ.Χ και αιτία υπήρξε η αίρεση του Μονοθελητισμού και αποφάσισε την καταδίκη του Πάπα Ρώμης Ωνόριου. Τέλος η Ζ΄ Οικουμενική που έγινε όπως και η Α΄ στην Νίκαια της Μικράς Ασίας το 787 μ.Χ και αποφάσισε την αναστύλωση των Ιερών Εικόνων και την καταδίκη της Εικονομαχίας.

---

¹⁷⁷ Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν Σύνοδον; , σελ. 4.

¹⁷⁸ Πράξεις των Αποστόλων 20,30.

¹⁷⁹ Κατά Ματθαίον 5,22.

¹⁸⁰ Τα ζητήματα που απασχολούσαν τις Οικουμενικές Συνόδους δεν ήταν ατομικά, αλλά ζητήματα της καθόλου Εκκλησίας γι' αυτό το λόγο και συγκαλούνταν Οικουμενικές Σύνοδοι για να διευθετηθούν «τα κακώς κείμενα» και τυχόν δυσλειτουργίες στο εσωτερικό της Εκκλησίας. Τα επιμέρους ζητήματα όπως γνωρίζουμε, αντιμετωπίζονταν ή με την σύγκληση κάποιας Τοπικής Συνόδου, ή με την επιστολή γραμμάτων μεταξύ των κατά τόπους Εκκλησιών.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΥΣ

Οι Οικουμενικές Σύνοδοι, συγκροτούνται «απο όλους τους εν ενεργεία ιεράρχες¹⁸¹» της Εκκλησίας, αυτούς δηλαδή που έχουν επισκοπή – πλήρωμα. Αυτοί θα πρέπει να εκπροσωπούν τόσο την επι γης Στρατευόμενη Εκκλησία όσο και την Θριαμβεύουσα εν ουρανοίς. Τα δύο αυτά βασικά στοιχεία ο θεολόγος Μπούμης στο Κανονικό του Δίκαιο, ονομάζει : α) Καθολικότητα κατά βάθος ή καθέτως ή εν χρόνω, εννοώντας ότι η Σύνοδος και οι αποφάσεις της θα πρέπει να εκπροσωπούν τους «προαναπαυσαμένους πατέρες και αδελφούς ημών¹⁸²» και να σέβονται τον τρόπο με τον οποίο εκφράστηκαν μέσα από τις Συνόδους και β) Καθολικότητα κατά πλάτος ή οριζοντίως η εν τόπω, η οποία σημαίνει πως θα πρέπει να εκπροσωπεί και «το σύγχρονο πλήρωμα της Εκκλησίας, το οποίο ζεί σε όλα τα πλάτη της γης, γι' αυτό λέμε κατά πλάτος – οριζοντίως – εν τόπω¹⁸³».

Στις Οικουμενικές Συνόδους, συμμετέχουν «μετά γνώμης και ψήφου¹⁸⁴» όλοι οι επίσκοποι που διαθέτουν ποιμνίο, αλλά και οι βοηθοί ή τιτουλάριοι επίσκοποι. Επίσης μπορούν να συμμετάσχουν πρεσβύτεροι, διάκονοι, μοναχοί ακόμη και λαϊκοί ως γραμματείς, χωρίς να μπορούν να ψηφίσουν, έχοντας μόνο συμβουλευτικό ρόλο.

Η ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΥΣ

Η προεδρία στις Οικουμενικές Συνόδους, δινόταν αρχικά στον εκάστοτε Αυτοκράτορα ή στους εκπροσώπους του¹⁸⁵, και εκείνοι «προς ευκοσμίαν εξήρχον» της Συνόδου. Αναλάμβαναν δηλαδή τυπικά την προεδρία και πολλές φορές τους δινόταν τιμητικά. Την πραγματική ωστόσο προεδρία ασκούσε ο έχων τα πρεσβεία τιμής Επίσκοπος, «ο πρώτος τη τάξη αρχιερέας». Ο Αυτοκράτορας όπως προείπαμε

¹⁸¹ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 176.

¹⁸² Ωρολόγιον το Μέγα, σελ. 532.

¹⁸³ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 177, 178.

¹⁸⁴ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 182.

¹⁸⁵ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 182.

δεν προήδρευε ουσιαστικά στις Συνόδους, και ούτε είχε το δικαίωμα να αναμειγνύεται στις υποθέσεις της Συνόδου¹⁸⁶.

ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΥΣ

Απόδειξη του απέραντου σεβασμού, τον οποίο έτρεφαν οι Πατέρες (συνεχιστές του έργου των Αγίων Αποστόλων και φυσικά του Θεανθρώπου Χριστού) της εκάστοτε Οικουμενικής Συνόδου προς τον Ιδρυτή της Εκκλησίας Κύριο ημών Ιησού Χριστό, είναι πως στη μέση της αίθουσας των συνεδριάσεων, τοποθετούνταν ένας θρόνος, πάνω στον οποίο ουδείς εκάθητο¹⁸⁷, αλλά ήταν τοποθετημένο το Ιερό Ευαγγέλιο ως υπενθύμιση του φοβερού εκείνου λόγου του Παύλου : «ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω¹⁸⁸».

ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ

Οι Πατέρες που συμμετείχαν στις Οικουμενικές Συνόδους, για να δηλώσουν το σεβασμό¹⁸⁹ και την τιμή τους στις προγενέστερες Οικουμενικές Συνόδους και Πατέρες, στην αρχή των συνεδριάσεων¹⁹⁰ αναγίνωσκαν τους όρους των προηγούμενων «Αγίων και Μεγάλων¹⁹¹» Συνόδων, αποδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο την ενότητα της εκκλησιαστικής διδασκαλίας¹⁹², η οποία απορρέει «εκ της

¹⁸⁶ Όταν επιχειρήθηκε η ανάμειξη του Αυτοκράτορα Κωνσταντίου στις συζητήσεις, αλλά και στις αποφάσεις της Β' Οικουμενικής Συνόδου ο Όσιος Κορδού(β)ης με στεντόρεια τη φωνή αποκρίθηκε πως «ούτε ημῖν ἄρχειν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεστιν, οὔτε σύ θυμιάν εξουσίαν ἔχεις, βασιλεύ».

¹⁸⁷ Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν Σύνοδον; , Σελ. 9.

¹⁸⁸ Προς Γαλάτας 1,8.

¹⁸⁹ Επόμενοι τοῖς Ἁγίοις Πατράσι.

¹⁹⁰ Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν Σύνοδον; , Σελ. 24.

¹⁹¹ Αγία και Μεγάλη Σύνοδος τόσο σύμφωνα με τα Πρακτικά των Οικουμενικών Συνόδων, όσο και με τους θεσπισθέντες Κανόνες ονομάζεται η Οικουμενική Σύνοδος. Επιγραμματικά αναφέρουμε ορισμένους Κανόνες που βεβαιούν του λόγου το αληθές. Ο 6^{ος} Κανόνας της Β', ο 1^{ος}, 2^{ος}, 4^{ος}, 5^{ος}, 6^{ος}, 7^{ος}, 8^{ος} της Γ' Οικουμενικής, ο 3^{ος}, 10^{ος}, 12^{ος}, 14^{ος}, 19^{ος}, 23^{ος}, 25^{ος}, 27^{ος} της Δ' Οικουμενικής Συνόδου και τέλος ο 2^{ος} και 3^{ος} της ΣΤ'.

¹⁹² Όπως και στην αρχή της παρούσας εργασίας είχαμε επισημάνει, έτσι και σε αυτό το σημείο φαίνεται ξεκάθαρα η διαδοχή όχι μόνο στους θρόνους (αποστολική διαδοχή), αλλά και στην πίστη

καθόλου Εκκλησίας¹⁹³» και όχι από απόψεις ή διδασκαλίες ενός ή περισσότερων προσώπων.

Η σπουδαιότητα των Οικουμενικών Συνόδων, έγκειται στο ότι επικυρώνουν και προσδίδουν καθολικότητα τόσο στις προηγούμενες Συνόδους όσο και στους Ιερούς Κανόνες αλλά και στη διδασκαλία των Αγίων Πατέρων. Η Οικουμενική Σύνοδος επίσης είναι ο τελειότερος ερμηνευτής της Αγίας Γραφής, προσφέροντας μας μια Ορθόδοξη ερμηνεία του θεόπνευστου κειμένου μακριά από φλυαρίες των εκάστοτε αιρετικών. Μία Οικουμενική Σύνοδος μπορεί να αποφασίσει ακόμη σχετικά με το ποιά βιβλία θα πρέπει να θεωρούνται έγκυρα και ποια νόθα ή ψευδεπίγραφα¹⁹⁴. Στο σημείο αυτό περιττό νομίζω είναι να αναφέρουμε πάλι ότι οι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων, με την συνέργεια του Αγίου Πνεύματος αλλά και με τους όρους που προείπαμε¹⁹⁵ έχουν το αλάθητο.

Τα πρακτικά των Συνόδων, οι συζητήσεις, οι διάφορες υποβαλλόμενες εκθέσεις αλλά και κάθε άλλο επιμέρους στοιχείο ή έγγραφο στερείται «απολύτου κύρους καί ισχύος¹⁹⁶» και μπορεί να φανεί χρήσιμο μόνο για την περαιτέρω κατανόηση και ερμηνεία των αποφάσεων και των θεσπισμάτων της.

Η πίστη που έχουμε στο αλάθητο της Εκκλησίας εν γένει και ειδικότερα των Οικουμενικών Συνόδων προέρχεται από τα ίδια τα λόγια και τις διακηρύξεις των Συνόδων αλλά και των Αγίων Πατέρων¹⁹⁷. Καθολική πρέπει να πούμε πως είναι η πεποίθηση ότι οι αποφάσεις των Ορθοδόξων Συνόδων, πάρθηκαν με την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος ή ορθότερα ότι αυτό το Πνεύμα το Άγιο ήταν που τους υπαγόρευε τα κατόπιν θεσπισθέντα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν : α) οι Πατέρες της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου οι οποίοι έλεγαν για εκείνους της Α΄ στην Νίκαια ότι «ου γαρ ήσαν αυτοί οι λαλούντες, αλλ' αυτό το πνεύμα του Θεού, καί πατρός¹⁹⁸», β) οι Πατέρες που θέσπισαν τον πρώτο Κανόνα της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου λέγοντας πως «ασπασίως τους θείους Κανόνες ενστερνιζόμεθα, και

ακολουθώντας πιστά τη διδασκαλία και τις αποφάσεις των Ιερών Συνόδων, των Θεοφόρων Πατέρων, των Θεόπνευστων Αποστόλων και του Θεού Ευαγγελίου.

¹⁹³ Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Προς Οικουμενικήν Σύνοδον; , Σελ. 24.

¹⁹⁴ Βλέπε ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδο.

¹⁹⁵ Βλέπε Όροι Ορθοδόξου Συνόδου σελ. 14.

¹⁹⁶ Παναγιώτης Μπούμης, Κανονικόν Δίκαιον, σελ. 182.

¹⁹⁷ Ο Λέων ο Σοφός στο Ε΄ βιβλίο των βασιλικών λέει ότι δέχεται τις αγίες επτά Οικουμενικές Συνόδους όπως το Ιερό Ευαγγέλιο βλ. Πηδάλιον σελ. κ΄.

¹⁹⁸ Mansi 6,672.

ολόκληρον την αυτών διαταγήν και ασάλευτον κρατύνομεν, των εκτεθέντων υπό των σαλπύγγων του Πνεύματος πανευφήμων Αποστόλων, των τε έξ αγίων Οικουμενικών Συνόδων, και των τοπικώς συναθροισθησών επί εκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, και των αγίων Πατέρων ημών· έξ ενός γάρ άπαντες και του αυτού Πνεύματος αυγασθέντες, ώρισαν τα συμφέροντα¹⁹⁹» και γ) ο Μέγας Αθανάσιος, στην επιστολή του προς Αφρικανούς λέγοντας πως «το δε ρήμα τού Κυρίου το διά τής οικουμενικής συνόδου εν τη Νικαία γενόμενον μένει εις τον αιώνα²⁰⁰».

Τέλος όσον αφορά εκείνους που δεν πείθονται και εναντιώνονται στις Οικουμενικές αποφάσεις, οι διδάσκαλοι της Εκκλησίας μας παρατηρούν πως δεν δύνανται να παραμείνουν «ευσεβής και ορθόδοξοι²⁰¹». Η αντίθεσή τους αυτή «αντιπίπτει και αντιφέρεται εις αυτό το Πνεύμα το άγιον, τό λαλούν διά των Οικουμενικών συνόδων, και αιρετικός και αναθεματισμένος γίνεται καθ' ότι και ο Πάπας Διάλογος αναθεματίζει εκείνους οπού δέν πείθονται εις τας Οικουμενικάς συνόδους²⁰²».

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Η Α΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΡΩΜΑΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ Α΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟ

Μετά το πέρας των διωγμών και την «εξολόθρευση»²⁰³ του Μαξιμίνου, η εξουσία στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία²⁰⁴, διανεμήθηκε κατά τα μέρη της δύσεως, στον Μέγα Κωνσταντίνο και κατά τα μέρη της ανατολής²⁰⁵, στον γαμπρό του²⁰⁶ και σύζυγο της αδερφής του Κωνσταντίας Λικίνιο. Οι δύο άντρες μάλιστα, είχαν

¹⁹⁹ Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. 322.

²⁰⁰ Μεγάλου Αθανασίου Ε.Π.Ε 10, 124.

²⁰¹ Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. 120.

²⁰² Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. 120.

²⁰³ Μητροπολίτου Καλλίνικου Δελικάνη, Η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, εκδόσεις Κυρομάνος, σελ.54

²⁰⁴ Ευσέβιος Καισαρείας Ε.Π.Ε 4,241.

²⁰⁵ Σύμφωνα με τον Γελάσιο η Ρωμαϊκή σύγκλητος αποφάσισε και εξέλεξε τον Λικίνιο συμβασιλέα (δευτερεύων τιμής Ρ.Γ 85,1213) και τον απέστειλε στην Ανατολή «κατά τού εκείσε τυράννου, τήν σωτηριανών εκείσε Χριστιανών προμηθούμενος» βλ. Ρ.Γ 85,1208.

²⁰⁶ Ρ.Γ 67,37 και Ρ.Γ 85,1208.

υπογράψει το περίφημο Διάταγμα των Μεδιολάνων το 313 μ.Χ²⁰⁷, δίνοντας έτσι τέλος στους διωγμούς κατά των Χριστιανών, ανακηρύσσοντας με τον τρόπο αυτό γενική ανεξιθρησκία και παραχωρώντας πλείστα προνόμια στους κυνηγημένους και εξουθενωμένους Χριστιανούς υπηκόους.

Οι σχέσεις των δύο ανδρών, δοκιμάστηκαν εξαιτίας του φθόνου, που είχε ο Λικίνιος στο πρόσωπο του Μεγάλου Αυτοκράτορα σύμφωνα με τα όσα μας λέει ο ιστορικός Γελάσιος στο Σύνταγμά του²⁰⁸.

Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, είχε γίνει πολύ αγαπητός στους υπηκόους της Αυτοκρατορίας και ειδικότερα στους Χριστιανούς, καλυτερεύοντας το βίο τους με τις ενέργειές του²⁰⁹. Ο Λικίνιος, βλέποντας να επικρατεί ειρήνη και ευδαιμονία στο δυτικό μέρος της Αυτοκρατορίας και φοβούμενος ότι η ισχύ του θα περιοριζόταν²¹⁰, αρχίζει να φέρεται με τυραννικό τρόπο και να μοιάζει με εκείνους τους παλαιούς διώκτες και δυνάστες. Έτσι, ενώ προηγουμένως, «πρέσβευε τον Χριστιανισμό»²¹¹, βλέποντας την προτίμηση των Χριστιανών στον Κωνσταντίνο άρχισε να παρεμβάλλει εμπόδια στην άσκηση της νέας θρησκείας, διότι σύμφωνα με τον Ευσέβιο «παρητήθη της μιμήσεως του θεοφιλούς και εξήλευσε την κακοτροπίαν της προαιρέσεως των δυσσεβών»²¹².

Σε αντίθεση λοιπόν με τον Μέγιστο και Σεβαστό Κωνσταντίνο, ο Λικίνιος «τας ελληνικάς έχων δόξας, εμίσει Χριστιανούς»²¹³. Εκείνος, δεν έπανε να υπονομεύει την θέση του Κωνσταντίνου²¹⁴ αλλά και να προξενεί τα μύρια όσα στους Χριστιανούς του ανατολικού μέρους της Αυτοκρατορίας²¹⁵.

---

²⁰⁷ Ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος και ο συμβασιλέας Λικίνιος υπέγραψαν το 312 μ.Χ το πρώτο διάταγμα περί ανεξιθρησκίας και έναν χρόνο αργότερα εξέδωσαν επαναληπτικό του πρώτου, το γνωστό Διάταγμα των Μεδιολάνων. Βλ. Δελικάνη, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 54.

²⁰⁸ «Διαφθονηθείς τοιγαρούν τω πανευεργέτη, πόλεμον δυσσαγή και δεινότατον προς αυτόν εκφέρει» Βλ. Ρ.Γ 85,1216.

²⁰⁹ «Αλλά Κωνσταντίνος μεν ό βασιλεύς τα του Χριστού φρονών, πάντα ως Χριστιανός έπραττεν, ανεγείρων τας εκκλησίας, και πολυτελέσι τιμών αναθήμασιν» βλ και Ευσέβιου Καισαρείας Ε.Π.Ε 4,231-237.

²¹⁰ Ο Λικίνιος αντιλαμβανόταν ότι τόσο οι Χριστιανοί όσο και οι υπόλοιποι υπήκοοι της Αυτοκρατορίας «ποθούσαν να τεθούν υπό την εξουσία μόνο του Κωνσταντίνου» και όπως ήταν λογικό ένιωθε ότι κινδύνευε ο θρόνος του. Βλ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,239 και Σωζόμενος 1,53.

²¹¹ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,51.

²¹² Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,241.

²¹³ Σωκράτης Ρ.Γ 67,40.

²¹⁴ «πάντας τε επινοών επιβουλής τρόπους, ως αν κακοίς τον ευεργέτην αμείψηται» βλ. Ρ,Γ 85,1216.

²¹⁵ Ο Μητροπολίτης Καλλίνικος Δελικάνης εντοπίζει στο πρόσωπο του Λικίνιου έναν πρόδρομο του Ιουλιανού του Παραβάτη, έναν λάτρη της αρχαίας θρησκείας των ειδώλων και της μαγείας. Με αυτά

Σύμφωνα με τον Ευσέβιο, Επίσκοπο Καισαρείας, Πατέρα της Εκκλησιαστικής μας Ιστορίας, ο Λικίνιος «εκήρυξε άσπονδον πόλεμον»²¹⁶ ενάντια στον Κωνσταντίνο χωρίς να υπολογίσει και χωρίς να σεβαστεί «τους νόμους της φιλίας, τους όρκους, τας συμφωνίας και την συγγένεια»²¹⁷. Προτού όμως ξεκινήσει αυτόν των λυσσώδη πόλεμο, για αρκετό καιρό προετοίμαζε το σχέδιό του, περιμένοντας την κατάλληλη στιγμή έτσι ώστε να εκδηλώσει το φθόνο και την ζήλια του απέναντι στον Βασιλιά Κωνσταντίνο²¹⁸. Και πριν στραφεί ξεκάθαρα εναντίον του Κωνσταντίνου, προξένησε ποικίλες πληγές στους Χριστιανούς, ξυπνώντας με τον τρόπο αυτό δυσάρεστες μνήμες που όλοι πίστευαν ότι ανήκαν πλέον στο παρελθόν.

Με νόμο που εξέδωσε, απαγόρευσε την συγκρότηση εκκλησιαστικών Συνόδων, παρεμποδίζοντας με τον τρόπο αυτό τον Συνοδικό θεσμό λειτουργίας της Εκκλησίας²¹⁹. Απομάκρυνε από τα ανάκτορα, όλους εκείνους που ήταν θεοσεβείς, άλλους έστειλε στην εξορία, αυτούς που προηγουμένως είχαν τιμηθεί με αξιώματα, κατέστησε δούλους, άρπαζε άδικα τις περιουσίες και τέλος απειλούσε με θάνατο όλους εκείνους «τους φέροντας το όνομα του Σωτήρος»²²⁰. Τόσο μεγάλο και σφοδρό ήταν το πάθος του, που δεν τον εμπόδισε να καθαιρέσει και να σφαγιάσει Επισκόπους στην Αμάσεια του Πόντου²²¹.

Πληροφορηθείς όλα αυτά τα αποτρόπαια έργα του δευτερεύοντος, ο πρωτεύων Κωνσταντίνος αποφασίζει να επέμβει άμεσα και δραστικά γιατί «έκρινεν

τα λόγια περιγράφει τις πεποιθήσεις του «μισόθεου και αλητήριου» σύμφωνα με τον Γελάσιο βλ. P.G 85,1216,1217. «Αφωσιωμένος οπαδός του καταρρέοντος Εθνισμού, εμφαντάσθη, καθώς βραδύτερον Ιουλιανός ο Παραβάτης, ότι ήτο εισέτι δυνατόν να αναζωογονήση την ειδωλολατρείαν, να αποδώσει την λαλιάν εις τα σιγήσαντα χρηστήρια ταύτης και τον σεβασμόν εις τους περιφρονουμένους, εγκαταλιμπανομένους και αναφανδόν διακωμωδουμένους θεούς». Βλ. Δελικάνη, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ 54.

²¹⁶ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,241.

²¹⁷ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,241.

²¹⁸ Όπως μας πληροφορεί ο Σωκράτης στην Εκκλησιαστική του Ιστορία, ήταν έτοιμος να εξαπολύσει φοβερό διωγμό εναντίον των Χριστιανών, αυτό όμως που τον εμπόδιζε ήταν ο φόβος του για το πώς θα αντιδράσει ο Μ. Κωνσταντίνος βλ. P.G 67,40.

²¹⁹ Ο Επίσκοπος Καισαρείας Ευσέβιος, στον πρώτο λόγο του << εις τόν βίον Κωνσταντίνου Βασιλέως >> εκφράζει έντονα την δυσαρέσκειά του για την απόφαση αυτή. Λέει μάλιστα πως αν πειθαρχήσουμε στον νόμο αυτό, «θα είναι αδύνατον νά ρυθμισθούν άλλως τα μεγάλα ζητήματα...» βλ. Ε.Π.Ε 4,243.

²²⁰ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,245. Αυτά και άλλα πολλά τόλμησε να κάνει ο θεομάχος Λικίνιος ο και «παρატραπείς από την λογικήν καί διασαλευθείς εις τας φρένας» βλ. Ε.Π.Ε 4,249.

²²¹ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,257.

ότι είναι ευσεβής και όσιον καθήκον νά διασώσει το πλείστον του ανθρωπίνου γένους απομακρύνων ένα άνθρωπον»²²².

Η πρώτη σύγκρουση με τον Λικίνιο έλαβε χώρα στην Παννονία το 314 μ.Χ, ενώ η δεύτερη στην περιοχή της Θράκης το ίδιο έτος²²³. Και στις δύο μάχες η υπεροχή του Κωνσταντίνου ήταν σαφής, προξενώντας φοβερές απώλειες στα στρατεύματα του Λικίνιου²²⁴. Βλέποντας την δύσκολη θέση που είχε περιέλθει ο Λικίνιος, ζήτησε από τον Σεβαστό Βασιλιά συμμαχία και κατάπαυση των πολεμικών συρράξεων. Στην πραγματικότητα όμως, προέβη στην δόλια αυτή πράξη²²⁵, με σκοπό να κερδίσει λίγο χρόνο ακόμη, καθώς έβλεπε πως δεν αργούσε η στιγμή, που ο Κωνσταντίνος θα αναγορευόταν Μονοκράτορας.

Όπως πληροφορούμαστε, η επίπλαστη αυτή φιλία- συμμαχία διήρκεσε οκτώ χρόνια (314- 322)²²⁶. Τελικά στις 18 Σεπτεμβρίου το 324 μ.Χ²²⁷, στην Βιθυνία και συγκεκριμένα στην Χρυσούπολη²²⁸ (επίγειο της Χαλκηδόνος), δίνεται η τελική μάχη²²⁹ όπου και επικρατεί πανηγυρικά ο θεοφιλής βασιλιάς Κωνσταντίνος, κατατροπώνοντας την δύναμη των αντιπάλων.

Σύμφωνα με την κοινή γνώμη των Ιστορικών, ο Λικίνιος έζησε επί ένα διάστημα στην Θεσσαλονίκη σαν ιδιώτης, ύστερα από την φιλανθρωπία που έδειξε απέναντί του ο Μεγάλος Βασιλιάς²³⁰. Ο Λικίνιος όμως «ολίγον ησυχάσας, ύστερον βαρβάρους τινάς συναγαγών, αναμαχέσασθαι την ήτταν εσπούδαζεν»²³¹. Μαθαίνοντας αυτούς του τους ελιγμούς ο Μέγας Κωνσταντίνος, «προσέταξε αναιρεθήναι αυτόν»²³².

---

²²² Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,259.

²²³ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,268 υποσημείωση Παναγιώτου Χρήστου.

²²⁴ Σύμφωνα με τον Ευσέβιο οι νίκες που σημείωσε ο Κωνσταντίνος οφείλονταν στο σύμβολο του Τίμιου και Ζωοποιού Σταυρού. Μετά από την θαυμαστή οπτασία, (Σωκράτης Ρ.Γ 67,37 και Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,215) ο Κωνσταντίνος διέταξε την κατασκευή σημαίας η οποία θα έφερε το Σύμβολο της Θυσίας του Θεανθρώπου, βλ. Ευσέβιο Ε.Π.Ε 4,216 υποσημείωση Παναγιώτου Χρήστου.

²²⁵ Σωκράτης Ρ.Γ 67,40 και Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,275.

²²⁶ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,274 υποσημείωση Παναγιώτου Χρήστου.

²²⁷ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,53 υποσημείωση Κωνσταντίνου Χρήστου.

²²⁸ Σωκράτης Ρ.Γ 67,40 και Γελάσιος Ρ.Γ 85,1224.

²²⁹ Προηγήθηκε το 323 μ.Χ ακόμα μία πολεμική σύγκρουση στην περιοχή της Ανδριανούπολης και μια δεύτερη σε εκείνη της Θράκης βλ. Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,276 υποσημείωση Παναγιώτου Χρήστου.

²³⁰ «Ζώντα ουν συλλαβών φιλανθρωπεύεται· και κτείνει μεν ουδαμώς, οικείν δε την Θεσσαλονίκην προσέταξεν ησυχάζοντα» Ρ.Γ 67,40 και Ρ.Γ 85,1224.

²³¹ Σωκράτης Ρ.Γ 67,40 και Γελάσιος Ρ.Γ 85,1224.

²³² Σωκράτης Ρ.Γ 67,40, Γελάσιος Ρ.Γ 85,1224 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,53. Δολοφονήθηκε το 325 μ.Χ.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Λίγα χρόνια πριν από την δολοφονία του βασιλιά του ανατολικού τμήματος της αυτοκρατορίας Δικινίου, και συγκεκριμένα περί το 318μ.Χ, στην επαρχία της Αλεξάνδρειας αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Αιγύπτου, υπήρχαν μικροεντάσεις και διαιρέσεις μεταξύ των κατά τόπους Εκκλησιών οι οποίες όμως ήταν περιορισμένες και δεν απειλούσαν την καθόλου Εκκλησία.

Η σημαντικότερη διαίρεση που υπήρχε μέχρι τότε, και δεν είχε θεραπευτεί ακόμα, ήταν το λεγόμενο Μελιτιανό σχίσμα²³³ που η αρχή του εντοπίζεται το 305 μ.Χ. Πρωτεργάτης του σχίσματος αυτού, ήταν ο Επίσκοπος Λυκοπόλεως Μελίτιος ή κατά κάποιους Μελέτιος. Εκείνος λοιπόν, κατά τη διάρκεια του απηνούς διωγμού του τυράννου Διοκλητιανού, και ύστερα από την φυλάκιση των Επισκόπων Ησυχίου, Παχωμίου, Θεοδώρου και Φιλέα προέβη σε παράνομες και αντικανονικές χειροτονίες Πρεσβυτέρων και Επισκόπων, στις περιοχές της δικαιοδοσίας των, χωρίς να το γνωρίζουν, προκαλώντας έτσι, την αγανάκτηση των Χριστιανών. Σύμφωνα με τον ιστορικό Σωκράτη, καθαιρέθηκε και για άλλες πολλές αιτίες, η σημαντικότερη από τις οποίες ήταν πως κατά την διάρκεια του διωγμού «αρνησάμενος την πίστιν επέθυσεν»²³⁴.

Αρκετά χρόνια νωρίτερα, στην Εκκλησία της Ρώμης, δημιουργήθηκε επίσης μια σημαντική διαίρεση στους κόλπους της Εκκλησίας, που αυτή τη φορά την είχε προξενήσει κάποιος πρεσβύτερος Ναύατος. Οι οπαδοί του, ονομάστηκαν Ναυατιανοί ή αλλιώς Καθαροί. Σύμφωνα με τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη, ο Ναύατος «αγκαλά και εις τα δόγματα της πίστεως δεν έσφαλλεν, ούτε ήτο αιρετικός, αλλά μόνον σχισματικός»²³⁵. Η διαφωνία του εντοπιζόταν στο ότι δεν δεχόταν εκείνους που είχαν αρνηθεί τον Χριστό και ύστερα μετανούσαν και επέστρεφαν. Επίσης δεν «εσυγκοινωνεί με τους διγάμους»²³⁶, πιστεύοντας ότι τα πρόσωπα αυτά θα παρέμεναν ασυγχώρητα και χωρίς το έλεος του Θεού.

Οι δύο αυτές σχισματικές ομάδες, μπορεί να διασάλευσαν την ειρήνη της Εκκλησίας, δεν επικράτησαν όμως και δεν εξαπλώθηκαν. Όπως θα δούμε και

²³³ Σχετικά με το Μελιτιανό σχίσμα βλ. Θ.Η.Ε 8,976 και εξής.

²³⁴ Ρ.Γ 67,52,53.

²³⁵ Πηδάλιον σελ. 133.

²³⁶ Πηδάλιον σελ. 133.

παρακάτω η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, ασχολήθηκε παραπλεύρως με τα δύο αυτά σχίσματα, γιατί αυτό που κυρίως την απασχόλησε, ήταν η αίρεση που εισάγαγε στην καθόλου Εκκλησία ο πρεσβύτερος Άρειος.

Όσον αφορά τον Επισκοπικό Θρόνο της Αλεξάνδρειας, μετά τον μαρτυρικό θάνατο του Πέτρου (300-311 μ.Χ) και το σύντομο πέραςμα του Αχιλλά (311-312)²³⁷, Επίσκοπος χειροτονήθηκε ο Αλέξανδρος (313- 328) «ο γενναίος των ευαγγελικών δογμάτων γενόμενος πρόμαχος»²³⁸ που αν και σχετικά άπειρος «την Εκκλησίαν συνεκρότει επι της μνημονευθείσης ειρήνης»²³⁹.

Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΑΡΕΙΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σκιαγράφιση του χαρακτήρα του «δυσωνύμου»²⁴⁰ Άρειου, σύμφωνα με τις κυριότερες εκκλησιαστικές πηγές- ιστορικούς συγγραφείς²⁴¹ που ασχολήθηκαν και έγραψαν για την θεομάχο αίρεση αλλά και τον ίδιο.

Ο Άρειος, καταγόταν από την Λιβύη²⁴², υπήρξε «μαθητής» του Ωριγένη όσον αφορά την θεωρία της υποτάξεως, του Λουκιανού ιδρυτή της κατηχητικής σχολής της Αντιόχειας, ως προς την άρνηση του ομοούσιου²⁴³ αλλά και οπαδός του σχίσματος του Μελιτίου²⁴⁴. Ακόμα ήταν ασκητικός²⁴⁵, ευσεβής²⁴⁶, εύγλωττος, πεζός συγγραφέας αλλά και ποιητής· «ανήρ ουκ άμοιρος της διαλεκτικής»²⁴⁷, φίλερις και αυστηρός στα ήθη²⁴⁸. Στην ηλικία καθώς μας ιστορεί ο Επιφάνιος ήταν «υπερμήκης»²⁴⁹ και σύμφωνα πάλι με τον ίδιο Πατέρα και την περιγραφή του ήταν : «κατηφής τό είδος,

²³⁷ Όπως μας πληροφορεί και ο Κοντογόνος στην Εκκλησιαστική του Ιστορία σελ. 492 ο Αχιλλάς «μήνας τινάς μόνον επεσκόπησε». Σύμφωνα με τον Δελικάνη η αρχιερατεία του διήρκεσε έξι μήνες βλ. η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ.53.

²³⁸ Θεοδώρητος P.G 82,885.

²³⁹ Σωκράτης P.G 67,41.

²⁴⁰ Νέον Λειμωνάριον σελ.557.

²⁴¹ Σωκράτης Σχολαστικός, Σωζόμενος Ερμείας Σαλαμίνιος, Θεοδώρητος Κύρου, Γελάσιος Κυζίκου και Επιφάνιος Κύπρου.

²⁴² Επιφάνιος Κύπρου P.G 42,201.

²⁴³ Φιλάρετος Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία Α΄, σελ. 210.

²⁴⁴ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.492.

²⁴⁵ Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 172.

²⁴⁶ Σύμφωνα με τον Γελάσιο «ανήρ προσχήματι μάλλον ευσεβής» βλ. P.G 85,1228.

²⁴⁷ Σωκράτης P.G 67,41.

²⁴⁸ Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 280.

²⁴⁹ P.G 42,205.

εσχηματισμένος ως δόλιος όφης, υποκλέψαι δυνάμενος πάσαν άκακον καρδίαν, διά τού πανούργου προσχήματος»²⁵⁰. Κατά τον Επιφάνιο, «αεί ημιφόριον γάρ ο τοιούτος (Άρειος) και κολοβίωνα ενδιδυσκόμενος»²⁵¹. Και τέλος ως προς την εν γένει συμπεριφορά του «γλυκύς ήν τή προσηγορία, πείθων αεί ψυχάς και θωπέυων»²⁵².

Χειροτονήθηκε Διάκονος, από τον Επίσκοπο Αλεξανδρείας Πέτρο²⁵³, περί το 307 μ.Χ και εφόσον «εξεδήλωσεν μετάνοιαν»²⁵⁴ για την υποστήριξη που παρείχε στον Μελίτιο²⁵⁵, ο οποίος καθαιρέθηκε έναν χρόνο πριν από Τοπική Σύνοδο στην Αλεξάνδρεια. Ο Επίσκοπος Πέτρος όμως, αναγκάστηκε να τον απομακρύνει ξανά από την Αγία Μάνδρα της Εκκλησίας²⁵⁶, διότι φάνηκε ανυπάκουος στην απόφαση του Επισκόπου Αλεξανδρείας, ο οποίος «αποκήρυξε τους μαθητές του Μελιτίου και δεν αποδεχόταν το βάπτισμά τους»²⁵⁷.

Μετά τον μαρτυρικό θάνατο του Επισκόπου Αλεξανδρείας Πέτρου²⁵⁸, το Νοέμβριο του 311 μ.Χ, ο Άρειος προσέγγισε τον διάδοχό του στον Επισκοπικό θρόνο Αχιλλά, άνθρωπο πράο²⁵⁹, όπου τον χειροτόνησε Πρεσβύτερο το 312 μ.Χ²⁶⁰ «ως προίστατο της Εκκλησίας της Βαυκάλεως»²⁶¹. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Θεοδώρητο, ο Αχιλλάς, του ανέθεσε το σοβαρό έργο της εξηγήσεως των Γραφών²⁶².

Μετά την κοίμηση του Αχιλλά, διάδοχός του εξελέγη ο Αλέξανδρος. Σύμφωνα με τον Αρειανό ιστορικό Φιλοστόργιο, και ο Άρειος είχε δηλώσει ενδιαφέρον να αναλάβει Επίσκοπος Αλεξανδρείας, στην τελική όμως ευθεία της μεταξύ τους αναμέτρησης παραχώρησε στον Αλέξανδρο τις ψήφους του²⁶³. Η άποψη αυτή όμως, δεν βρήκε σύμφωνους τους υπόλοιπους εκκλησιαστικούς ιστορικούς και μάλιστα τον Θεοδώρητο Επίσκοπο Κύρου, ο οποίος γράφει σχετικά με τον Άρειο πως : «ιδών τον Αλέξανδρον της αρχιερωσύνης εγχειρισθέντα τους οίακας, ουκ ήνεγκε

²⁵⁰ P.G 42,205.

²⁵¹ P.G 42,205.

²⁵² P.G 42,205,208.

²⁵³ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.492.

²⁵⁴ Δελικάνης, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 52.

²⁵⁵ Θεωρούταν ξένο σώμα και δεν ανήκε στην Ποίμνη της Εκκλησίας.

²⁵⁶ Ο Μητροπολίτης Καλλίνικος Δελικάνης στο σύγγραμμα του «η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος», σελ. 52 κάνει λόγο περί αφορισμού.

²⁵⁷ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,93 και Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.492.

²⁵⁸ Η Εκκλησία μας τιμά την μνήμη του στις 24 Νοεμβρίου.

²⁵⁹ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.492.

²⁶⁰ Φιλάρετος Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία Α', σελ. 210.

²⁶¹ Επιφάνιος P.G 42,201.

²⁶² Θεοδώρητος P.G 82,885.

²⁶³ Δελικάνης, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 53.

τού φθόνου την προσβολήν· αλλ' υπο τούτου νυττόμενος, αφορμάς έριδος επεζήτει και μάχης»²⁶⁴.

Επειδή λοιπόν δεν κατάφερε να εντοπίσει κάποιο μεμπτό σημείο όσον αφορά το βίο του Αλέξανδρου, σκέφτηκε να πλήξει και να κατηγορήσει τα όσα έλεγε και δίδασκε στο Ποίμνιο της Αλεξανδρείας ο ευσεβής Επίσκοπος²⁶⁵. Σε κάποια ιερατική σύναξη (318 μ.Χ) έγινε λόγος και περί της Αγίας Τριάδος²⁶⁶ «εν Τριάδι μονάδα είναι φιλοσοφών εθεολόγει»²⁶⁷ ο Αλέξανδρος. Τότε, ο πρεσβύτερος Άρειος τον κατηγορήσε, ότι κηρύττει αίρεση και ότι αυτά που έλεγε εξηγούσαν τα όσα υποστήριζε ο Σαβέλλιος από την Λιβύη²⁶⁸.

Έτσι λοιπόν, κηρύττοντας ο Άρειος ότι ο Επίσκοπος του αιρετίζει και όσα λέγει συμφωνούν με την κακοδοξία του Σαβελλίου, επιτυγχάνει και γίνεται αυτός «αιρετικού όντως και αντιθέου δόγματος εισηγητής»²⁶⁹. Στα όσα «εθεολόγει»²⁷⁰ ο Αλέξανδρος, ο Άρειος αντέταξε και είπε ότι : «ει ο Πατήρ εγέννησε τον Υιόν, αρχήν υπάρξεως έχει ο γεννηθείς· και εκ τούτου δήλον, ότι ην ότε ουκ ην ο Υιός»²⁷¹.

Η διδασκαλία αυτή του Άρειου, ήταν σαφώς επηρεασμένη, σύμφωνα με τα όσα διαβάζουμε στην επιστολή του Επισκόπου Αλεξανδρείας Αλέξανδρου προς τον πρεσβύτερο Κωνσταντινουπόλεως Αλέξανδρο, (βλ. P.G 82,900,901.) με εκείνη του Αρτεμά, Παύλου του Σαμοσατέως και Λουκιανού πρεσβυτέρου Αντιοχείας²⁷². Ο Μητροπολίτης Καλλίνικος Δελικάνης, αναλύοντας διεξοδικά το παρόν θέμα, εντοπίζει επίσης συγγένεια της διδασκαλίας του Άρειου με εκείνες του Εβίωνα, του

---

²⁶⁴ P.G 82,885 και Μελέτιου, Εκκλησιαστική Ιστορία Α' ,325.

²⁶⁵ Θεοδώρητος P.G 82,885 και Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 493.

²⁶⁶ Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε πως το Δόγμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας δεν είχε ακόμα διαμορφωθεί και βρισκόταν σε πρώιμο στάδιο. Το μόνο που είχε ορισθεί σύμφωνα με τον Κυριακού (Εκκλησιαστική Ιστορία σελ. 279) ήταν πως ο Χριστός δεν αποτελούσε έναν απλό άνθρωπο «φωτισθέντα δια του λόγου» όπως οι Προφήτες, και ότι δεν θα έπρεπε να συγχέονται τα δύο πρώτα Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος όπως συνέβαινε με τους Αντιτριαδίτες.

²⁶⁷ Σωκράτης P.G 67,41.

²⁶⁸ Σωκράτης P.G 67,41.

²⁶⁹ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 493. Σύμφωνα με αυτά που αναφέρει ο Φιλάρετος Βαφείδης στην Εκκλησιαστική του Ιστορία (τόμος Α' σελ. 280) , ο Άρειος «εζήτει δε να φθάση εις σαφείς δοξασίας περί του αντικειμένου τούτου προς το συμφέρον του μονοθεϊσμού κατ' αντίθεσιν προς τον Σαβελλιανισμόν. Μόνον δια της διδασκαλίας του ενόμιζεν ότι διασώζεται ο μονοθεϊσμός, καταπολεμείται δε και αναιρείται ο Σαβελλιανισμός ο συγχέων τα τρία πρόσωπα εν τη θεότητι».

²⁷⁰ Θεοδώρητος P.G 82,885.

²⁷¹ Σωκράτης P.G 67,41 και Θεοδώρητος P.G 82,885. Οι Ορθόδοξοι, ονόμασαν τους Αρειανούς και εξουκοντίους, καθώς υποστήριζαν ότι ο Χριστός «εξ ουκ όντων έχειν την υπόστασιν» βλ. Σωκράτης P.G 67,41.

²⁷² Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.172.

Κήρινθου, των Πατροπασχιτών, του Ιουδαϊσμού, της Νεοπλατωνικής φιλοσοφίας του Φίλωνος και τέλος της Διαλεκτικής του Αριστοτέλη²⁷³.

Ο Μητροπολίτης Αθηνών Μελέτιος, στην Εκκλησιαστική του Ιστορία, διευκρινίζει πως εφευρέτης της ψυχοφθόρου αιρέσεως ήταν ο Ιθιγένης· καθότι «αι βλασφημίας αυταί εις τα συγγράμματά του ήσαν γεγραμμέναι»²⁷⁴. Εκείνος όμως δεν τις δημοσίευσε ούτε τις κήρυττε εν αντιθέσει με τον Άρειο²⁷⁵, ο οποίος όχι μόνο στις Εκκλησίες αλλά και στις συνελεύσεις και στα συνέδρια και στα σπίτια όπου περνούσε «ήφερε πολλούς εις ασέβειαν, και επλήρωσε τήν Εκκλησίαν από θορύβους και σχίσματα»²⁷⁶.

Ο Αλέξανδρος, αντιμετώπισε με μεγάλη επιείκεια την κατάσταση αυτή, για τρεις ίσως λόγους : α) εξαιτίας της πραότητας του χαρακτήρα του²⁷⁷, β) διότι γνώριζε τον χαρακτήρα του Άρειου και τα προβλήματα που είχε δημιουργήσει στο παρελθόν²⁷⁸ και γ) επειδή σεβόταν το οφίκιο του Άρειου, ως ερμηνευτή των θείων Γραφών, έργο που είχε αναθέσει σε αυτόν ο Αχιλλάς²⁷⁹.

Αφού μεσολάβησε και δεύτερη ιερατική σύναξη²⁸⁰, ο Επίσκοπος Αλέξανδρος συνειδητοποίησε ότι «από σμικρού σπινθύρος μέγα πύρ ανάπτεται»²⁸¹. Συγκαλεί Τοπική Σύνοδο²⁸² στην Αλεξάνδρεια το 321 μ.Χ με τη συμμετοχή Επισκόπων από την Αίγυπτο και την Λιβύη «εγγύς εκατόν όντων»²⁸³ και καταδικάζει τον Άρειο²⁸⁴, τους Επισκόπους Θεωνά Μαρμαρικής, Σεκούνδο Πτολεμαΐδας και έντεκα ακόμη κληρικούς²⁸⁵. Ο Άρειος, είχε προλάβει να συμπαρασύρει στην αίρεσή του, όπως μας

²⁷³ Βλ. Δελικάνης, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος σελ. 25- 50.

²⁷⁴ Μελέτιος, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 326.

²⁷⁵ Θεοδώρητος P.G 82,885.

²⁷⁶ Μελέτιος, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 326 και Γελάσιος P.G 85,1228.

²⁷⁷ Γελάσιος P.G 85,1228.

²⁷⁸ Δελικάνης, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος σελ. 56.

²⁷⁹ Δελικάνης, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος σελ. 56.

²⁸⁰ Ο Επίσκοπος Αλέξανδρος κάτω από πιέσεις αποφάσισε να συγκαλέσει ακόμα ένα Ιερατικό Συνέδριο, έχοντας όμως αυτή τη φορά πιο διακριτικό ρόλο. Ο Σωζόμενος μας πληροφορεί ότι στο χώρο όπου πραγματοποιήθηκε η Σύναξη, εκείνος βρισκόταν στην μέση ως Κριτής, έχοντας δεξιά και αριστερά του τις δύο αντίπαλες παρατάξεις. Ο Άρειος επέμενε στην κακοδοξία του, ενώ οι υπόλοιποι Πατέρες ισχυρίζονταν ότι ο Υιός είναι ομοούσιος και αιώνιος όπως και ο Πατέρας. Βλ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,93.

²⁸¹ Σωκράτης P.G 67,41.

²⁸² Κάποιοι κάνουν λόγο για δύο Συνόδους βλ. Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 280.

²⁸³ Σωκράτης P.G 67,48.

²⁸⁴ «εκκήρυκτον ποιείν εν τη πόλει» κατά τον Επιφάνιο, P.G 42,208.

²⁸⁵ Σωκράτης P.G 67,45.

πληροφορούν οι εκκλησιαστικές πηγές²⁸⁶, επτακόσιες παρθένες που ήταν αφιερωμένες στην Εκκλησία, επτά Πρεσβυτέρους και δώδεκα Διακόνους οι οποίοι και τον ακολούθησαν μετά την καταδίκη του²⁸⁷. Ακόμα, ένας σημαντικός αριθμός συμφοιτητών του Αρείου στην Κατηχητική Σχολή της Αντιόχειας, πρέσβευε την θεολογία του και τους ονόμαζε «συλλουκιανιστάς»²⁸⁸, θέλοντας να τονίσει την πνευματική συγγενειά τους²⁸⁹.

Όλο αυτό το διάστημα, η έριδα που είχε ξεσπάσει, και ενώ προηγουμένως περιοριζόταν τοπικά, σταδιακά εξαπλώθηκε και στα μέρη της Αιγύπτου, της Λιβύης, της Θηβαΐδος και τέλος σύμφωνα με τον εκκλησιαστικό ιστορικό Ευσέβιο «κατέλαβε και τάς υπολοίπους επαρχίας και πόλεις»²⁹⁰. Ήταν τόση η αναταραχή που είχε προκληθεί στο λαό του Θεού, που δεν έβλεπε παρά ανθρώπους «να διαπληκτίζονται, πλήθη να διασπώνται»²⁹¹ και το τραγικότερο από όλα ήταν σύμφωνα με τον Θεοδώρητο πως αυτή την φορά : «ομόφυλοι και ομορρόφιοι και ομοτράπεζοι κατ' αλλήλων αντί δοράτων εκίνουν τας γλώττας· μάλλον δε, μέλη αλλήλων όντες, και εις εν τελούντες σώμα, κατ' αλλήλων ωπλίζοντο»²⁹².

Την καθαίρεση αυτή του Άρειου, ο Επίσκοπος Αλέξανδρος κοινοποίησε μέσω δύο εγγράφων. Το πρώτο έγγραφο, απέστειλε στον πρεσβύτερο²⁹³

---

²⁸⁶ Επιφάνιος P.G 42,208.

²⁸⁷ Βλ Επιφάνιο P.G 42,208 και Σωζόμενο E.Π.Ε 1,95.

²⁸⁸ Βλ. Άρειου επιστολή προς Ευσέβιον της Νικομηδείας Επίσκοπον, Θεοδώρητος P.G 82,912.

²⁸⁹ Ο Αρειανός ιστορικός Φιλοστόργιος, τόσο στο δεύτερο όσο και στο τρίτο βιβλίο της Εκκλησιαστικής του Ιστορίας απαριθμεί τους μαθητές της Κατηχητικής Σχολής της Αντιόχειας. Μερικοί από αυτούς ήταν ο Ευσέβιος Νικομηδείας, ο Μάρις Χαλκηδόνας, ο Θέογνις Νικαίας ο Λεόντιος Επίσκοπος Αντιόχειας κ.α. Βλ P.G 65,477 και Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 172.

²⁹⁰ Ευσέβιος, E.Π.Ε 4,323 και Σωκράτης P.G 67,41.

²⁹¹ Ευσέβιος, E.Π.Ε 4,323.

²⁹² Θεοδώρητος P.G 82,917. Ο Σωκράτης για να δείξει πόση αναστάτωση υπήρχε μεταξύ των χριστιανών, μας δίνει την διόλου ασήμαντη πληροφορία πως οι Χριστιανοί της Αλεξάνδρειας είχαν γίνει περίγελος ακόμα και στα ανήθικα θέατρα των Ελλήνων. Βλ. P.G 67,52.

²⁹³ Σύγχυση επικρατεί στους θεολογικούς κύκλους σχετικά με το αν εκείνη την περίοδο διετέλεσε Επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ο Αλέξανδρος ή ο Μητροφάνης. Ο Στεφανίδης στην Εκκλησιαστική του Ιστορία και στον πίνακα των Πατριαρχών που παραθέτει στο τελευταίο μέρος του βιβλίου του ορίζει την Πατριαρχεία του Μητροφάνη μεταξύ των ετών 306- 314 μ.Χ, ενώ του Αλεξάνδρου από το 314 έως και το 337 μ.Χ. Ο Δελικάνης αντίθετα στο δικό του σύγγραμμα μας πληροφορεί ότι ο Μητροφάνης διετέλεσε Επίσκοπος μέχρι και το 327 μ.Χ όπου και τον διαδέχτηκε ο Αλέξανδρος, ο επισημότερος από τους πρεσβυτέρους του και εκπρόσωπος του γηραιού Μητροφάνη στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας. Βλ. Στεφανίδης, σελ. 796 και Δελικάνης σελ. 58.

Κωνσταντινουπόλεως Αλέξανδρο²⁹⁴, και το δεύτερο έγγραφο που σώζεται, είναι η συνοδική επιστολή- καθαιρετικόν του αιρεσιάρχη Άρειου²⁹⁵.

Ο Άρειος, μαζί με οπαδούς και υποστηρικτές του, «δια επιστολών και ταξιδίων»²⁹⁶ στην Παλαιστίνη, τη Συρία και την Μικρά Ασία, προσπάθησαν να δημιουργήσουν συμμαχίες και υποστηρικτές. Για κάποιο διάστημα, απουσίαζε από την πόλη της Αλεξάνδρειας αφού έτσι είχε διαταχθεί να κάνει από την Τοπική Σύνοδο που τον καθαίρεσε. Εκμεταλλευόμενος όμως την εμπόλεμη κατάσταση μεταξύ Λικινίου και Κωνσταντίνου που μόλις είχε ξεσπάσει²⁹⁷, μετά την οχταετή συμμαχία και παύση των μεταξύ τους εχθροπραξιών, εγκαθιστάτε ξανά στην πόλη της Αλεξάνδρειας. Το διάστημα αυτό, συνέχισε να δημιουργεί σχίσματα και διαιρέσεις, σύμφωνα με τα όσα μας λέει ο Επιφάνιος²⁹⁸. Επειδή όμως «εφωράθη, και εις έλεγχον ήλθεν εν τη πόλει, και εκκήρυκτος γεγένηται»²⁹⁹, δραπετεύει και κατευθύνεται προς την Παλαιστίνη και τον φίλο του Ευσέβιο Καισαρείας. Επειδή όμως είχε να αντιμετωπίσει έναν επιφυλακτικό Ευσέβιο αλλά και ένα εχθρικό περιβάλλον, μετέβη στην Νικομήδεια και τον «συλλουκιανιστά»³⁰⁰ Ευσέβιο Νικομηδείας.

Εκεί λοιπόν, βρήκε στέγη και προστασία κοντά στον ομόφρονα του Ευσέβιο και συνέταξε ποίημα σε πεζό και έμμετρο λόγο στα πρότυπα του Σωτάδου³⁰¹ και το ονόμασε Θάλεια³⁰². Αποσπάσματα του ποιήματος αυτού, διασώζονται στον πρώτο και δεύτερο κυρίως λόγο «κατά Αρειανών» του Μεγάλου Αθανασίου. Για του λόγου

²⁹⁴ Βλ. Θεοδώρητο P.G 82,888.

²⁹⁵ Βλ. Σωκράτη P.G 67, 44.

²⁹⁶ Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 174.

²⁹⁷ Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 174,175.

²⁹⁸ P.G 42,208.

²⁹⁹ Επιφάνιος P.G 42,208

³⁰⁰ Ο Άρειος το διάστημα εκείνο, είχε αποστείλει επιστολή προς τον Επίσκοπο Νικομήδειας δηλώνοντας του το πρόβλημα που αντιμετώπιζε, την άδικη δηλαδή καθαίρεση κατά τα λεγόμενά του και αποπομπή του από την Εκκλησία της Αλεξάνδρειας (βλ. Θεοδώρητο P.G 82,909). Κατά τον Επιφάνιο (P.G 42,208,209) επιδίωξε συμμαχίες με πολλούς Επισκόπους χρησιμοποιώντας όμως δόλια μέσα και τακτικές. Στις επιστολές αυτές ανταπάντησε ο Αλέξανδρος και παρακάλεσε τους κατά τόπους Αρχιερείς να μην το έχουν καμία απολύτως εκκλησιαστική κοινωνία μαζί του.

³⁰¹ Το υβριστικό και βλάσφημο ποίημα του Άρειου Θάλεια σύμφωνα με τον Σωζόμενο (Ε.Π.Ε 1,115), έμοιαζε στην χαυνότητα με τα άσματα του Αιγύπτου «βωμολόχου και διθυραμβοποιού» Σωτάδου (Δελικάνης σελ. 66). Ο Σωκράτης (P.G 67,84), μας λέει ότι ο χαρακτήρας του έργου αυτού «χαύνος και διαλελυμένος εστί» και τέλος ο Μέγας Αθανάσιος (Ε.Π.Ε 2,37) στον πρώτο του λόγο «κατά Αρειανών» με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο κατηγορεί τον Άρειο πως «εζήλευσε και εμιμήθη την γελοιολογίαν» του Σωτάδου.

³⁰² Απέναντι στην Θάλεια του Αρείου, οι Ορθόδοξοι αντέταξαν την Αντιθάλεια που πλην του ονόματός της τίποτα άλλο δεν γνωρίζουμε. Βλ. Δελικάνη, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ 67 υποσημείωση.

το αληθές, παραθέτουμε το πλέον χαρακτηριστικό απόσπασμα που εντοπίζουμε στον πρώτο λόγο του Αγίου Αθανασίου και αφορά τις κακοδοξίες του Λίβου πρεσβυτέρου : «ο Θεός δεν ήταν πάντοτε Πατήρ, αλλ' υπήρχε κάποτε εποχή κατά την οποίαν, ο Θεός ήταν μόνος και δεν ήταν ακόμη Πατήρ, αλλ' αργότερα έγινε Πατήρ. Ο Υιός δεν υπήρχε πάντοτε. Όπως δηλαδή τα πάντα εδημιουργήθησαν εκ του μηδενός και όλα τα όντα ήσαν κτίσματα και δημιουργήματα, έτσι και αυτός ο Λόγος του Θεού εδημιουργήθη εξ' ουκ όντων, και υπήρχε κάποτε χρόνος, κατά τον οποίον δεν υπήρχε. Και πριν γίνει δεν υπήρχεν, αλλά και αυτός ήρχισε να κτίζεται. Υπήρχε λοιπόν, λέγει, μόνον ο Θεός, χωρίς να υπάρχει ακόμη ο Λόγος και η Σοφία. Έπειτα όταν ηθέλησε να δημιουργήσει ημάς, τότε ακριβώς εδημιούργησε κάποιον, τον οποίον ονόμασε Λόγον και Σοφίαν και Υιόν, διά να δημιουργήσει ημάς δι' αυτού»³⁰³.

Την απαράδεκτη αυτή και αντίθεο θεωρία, την συναντούμε ακόμη στην επιστολή του προς τον Επίσκοπο Νικομήδειας Ευσέβιο³⁰⁴, αλλά και σε εκείνη που έστειλε στον Προϊστάμενο του, Αλεξανδρείας Αλέξανδρο³⁰⁵. Η αναταραχή που σκόρπισε σε όλη την επικράτεια η αλαζονική και υπεροπτική προσπάθεια του Άρειου να ερμηνεύσει τις Θείες Γραφές δίχως Φόβο Θεού, οδήγησε την Εκκλησία σε αδιέξοδο και καταπάτηση των εκκλησιαστικών διατάξεων και παραδόσεων. Έτσι, άλλοι από τους Επισκόπους είχαν εκκλησιαστική κοινωνία μετά του πονηρού πρεσβυτέρου και άλλοι τηρώντας τις αποφάσεις των Συνόδων και τα όσα έλεγε η Αγία Γραφή, θεωρούσαν αυτόν ξένο σώμα και άνθρωπο επικίνδυνο που μόνο κακό μπορούσε να προκαλέσει.

Αρκετοί ήταν αυτοί που τον δέχτηκαν στις επαρχίες τους και συλλειτούργησαν μαζί του, αδιαφορώντας και απορρίπτοντας τις αποφάσεις των δύο Τοπικών Συνόδων που τον καθαίρεσαν. Η μερίδα αυτή των Επισκόπων του Ανατολικού τμήματος της Αυτοκρατορίας, συνεκάλεσε δύο Τοπικές Συνόδους επιδιώκοντας την αθώωση του Άρειου και την επιστροφή του στην εκκλησιαστική κοινωνία³⁰⁶ αλλά και τον τόπο διακονίας του, την Αλεξανδρεία της Αιγύπτου³⁰⁷. Ο Άρειος τελικά κατάφερε να επιστρέψει στην Αλεξανδρεία. Πληροφορίες για το πόσο

³⁰³ Μέγας Αθανάσιος Ε.Π.Ε 2,39,41.

³⁰⁴ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,909 και Επιφάνιος Ρ.Γ 42,209.

³⁰⁵ Επιφάνιος Ρ.Γ 42,213 και Αθανασίου Ε.Π.Ε 10,187.

³⁰⁶ Σωζόμενος, Ε.Π.Ε 1,97.

³⁰⁷ Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ 174. Η πρώτη από τις δύο Συνόδους πραγματοποιήθηκε στην Βιθυνία και η δεύτερη στην Παλαιστίνη, στην οποία μάλιστα παραβρέθηκε και ο Επίσκοπος Νικομήδειας Ευσέβιος.

έμεινε και πώς κινήθηκε δεν διαθέτουμε καθώς οι πληροφορίες των εκκλησιαστικών πηγών για το διάστημα αυτό δεν ταυτίζονται. Το μόνο σίγουρο είναι, πως η αναταραχή που δημιουργήθηκε στην Εκκλησία, ήταν πέρα από κάθε προηγούμενο αναγκάζοντας και αυτόν τον Αυτοκράτορα να επέμβει αποφασιστικά στην όλη κατάσταση.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΡΕΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΔΩΣΕΙ ΛΥΣΗ

Αφού λοιπόν πληροφορήθηκε για όλα όσα είχαν συμβεί, «επόνεσε ψυχικώς, διότι εθεώρησε το πράγμα ιδικήν του συμφοράν»³⁰⁸ και αποφάσισε να στείλει τον Όσιο³⁰⁹, Επίσκοπο της Ισπανικής πόλεως Κουρδούβης στην Αλεξάνδρεια, κομιστή επιστολής που ο ίδιος ο Αυτοκράτορας έγραψε, με αποδέκτες τον Επίσκοπο Αλέξανδρο και τον Πρεσβύτερο Άρειο.

Στην επιστολή του αυτή³¹⁰, ο Κωνσταντίνος πραγματεύτηκε τόσο το ζήτημα του Αρειανισμού όσο και την έριδα «περι της ημέρας της εορτής του Πάσχα»³¹¹. Ο Όσιος Κορδούβης, πραγματοποίησε το μακρινό ταξίδι και παράλληλα υπάκουσε στο βασιλικό παράγγελμα. Παρόλα αυτά όμως, η επίσκεψή του δεν κατάφερε να δώσει κάποια λύση ή και να ανακουφίσει την τεταμένη ατμόσφαιρα στις Εκκλησίες. Το

---

³⁰⁸ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,325 και Σωκράτης Ρ.Γ 67,53.

³⁰⁹ Ο Μητροπολίτης Καλλίνικος Δελικάνης, περιγράφει τον απεσταλμένο του Μεγάλου Κωνσταντίνου, Μητροπολίτη της σημερινής πόλεως της Ισπανίας Κόρντομπα ως εξής : «γηραίος, ομολογητής επι Μαξιμίνου, απολαύων του γενικού σεβασμού και χρησιμεύων ως σύμβουλος του επι των εκκλησιαστικών πραγμάτων». Βλ η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 68 και Σωκράτης Ρ.Γ 67,56.

³¹⁰ Η επιστολή του βασιλιά Κωνσταντίνου βρίσκεται στον Ευσέβιο Ε.Π.Ε 4,325 και εξής καθώς και στον Σωκράτη Ρ.Γ 67,56.

³¹¹ Δελικάνης, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 68. Ο Σωκράτης ο Σχολαστικός στο όγδοο κεφάλαιο του πρώτου βιβλίου της Εκκλησιαστικής Ιστορίας του, επισημαίνει ότι «προυπήρχε δε και άλλη τις νόσος τοπική, τας Εκκλησίας ταράττουσα, η διαφωνία της τού Πάσχα εορτής· ήτις περι τα της εώας τά μέρη μόνον εγένετο· των μεν Ιουδαϊκώτερον εορτήν ποιείν εσπουδακότων, των δε μιμουμένων σύμπαντας τους κατά την οικουμένην Χριστιανούς. Διαφωνούντες δε ούτω περι της εορτής, της κοινωνίας μεν ουδαμώς εχωρίζοντο, συγνοτέραν δε την εορτήν τη διαφωνία ειργάζοντο». Βλ Σωκράτη Ρ.Γ 67,60. Διεξοδική ανάλυση του θέματος παραθέτει ο Μητροπολίτης Κυζίκου Καλλίνικος Δελικάνης στο σύγγραμμά του, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ.190 και εξής.

μόνο που κατάφερε, ήταν να επιλυθεί «Συνοδικώς»³¹² το ζήτημα που είχε προκύψει με τον πρεσβύτερο Αλεξανδρείας Κόλλουθο³¹³.

Επειδή ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος «της ελπίδος εψεύσθη»³¹⁴ και επιπρόσθετα βλέποντας πως «η διαφωνία των δογμάτων απέτρεπε πολλούς από το να γίνουν Χριστιανοί»³¹⁵ συγκροτεί Οικουμενική Σύνοδο³¹⁶ και μέσω γραμμάτων³¹⁷ παραγγέλλει στους Προϊσταμένους των Εκκλησιών «να προστρέξουν από παντού»³¹⁸ στην Νίκαια της Βιθυνίας³¹⁹ την εικοστή ημέρα του μηνός Μαΐου, του 325 μ.Χ.³²⁰

Η Α΄ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ο ευσεβής Αυτοκράτορας επιθυμώντας διακαώς την επίλυση των διαφορών και την επικράτηση της ειρήνης τόσο στην Εκκλησία όσο και στην Πολιτεία, προσέφερε κάθε δυνατό μέσο και κάθε διευκόλυνση στους Επισκόπους ώστε τελικά να έρθουν στην πόλη της Βιθυνίας, την Νίκαια³²¹.

Οι Πατέρες που πήραν μέρος στην Σύνοδο, σύμφωνα με την παράδοση της Εκκλησίας μας, έφταναν τους 318³²² και προέρχονταν από όλα σχεδόν τα μέρη της

---

³¹² Δελικάνης, η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ.72.

³¹³ Δελικάνης, η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ.72. Ο Κόλλουθος υπήρξε σχισματικός που ασκούσε καθήκοντα Επισκόπου «μηδέ χειροτονιών εξαιρουμένων» σύμφωνα τον Στεφανίδη (Εκκλησιαστική Ιστορία σελ. 173). Λόγο της γενικότερης αναταραχής που επικρατούσε στην Αλεξάνδρεια, εκείνος άδραξε την ευκαιρία και αποσχίσθηκε από τον Επίσκοπό του Αλέξανδρο δημιουργώντας μάλιστα δική του σχισματική κοινότητα εκείνη των Κολλουθιανών.

³¹⁴ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,916.

³¹⁵ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,99.

³¹⁶ Ένα ακόμη σημαντικό γεγονός που έλαβε χώρα πριν την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, ήταν η σύγκληση από τον άγιο Επίσκοπο Ευστάθιο Αντιοχείας Τοπικής Συνόδου στην Αντιόχεια (Ιανουάριος ή Φεβρουάριος) το 325 μ.Χ με την συμμετοχή 56 επισκόπων. Η Σύνοδος αποφάσισε υπέρ του Αλέξανδρου Αλεξανδρείας και συνέταξε ομολογία πίστεως. Βλ. Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία σελ. 175,176.

³¹⁷ Σωκράτης Ρ.Γ 67,61 και Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,347.

³¹⁸ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,347.

³¹⁹ Στην αρχή, η Σύνοδος είχε αποφασιστεί να λάβει χώρα στην Άγκυρα, πρωτεύουσα της σημερινής Τουρκίας. Σε επιστολή του όμως, ο Μέγας Κωνσταντίνος ζητά από τους Επισκόπους και τις αντιπροσωπείες, να συγκεντρωθούν στην πόλη της Νικαίας κυρίως για τρεις λόγους : α) γιατί η τοποθεσία θα διευκόλυνε τους Επισκόπους, τους προερχομένους από την δύση, β) γιατί στη Νίκαια επικρατούσαν καλύτερες κλιματολογικές συνθήκες από ότι στην Άγκυρα και γ) επειδή ήθελε ο Αυτοκράτορας να βρίσκεται κοντά στους Πατέρες της Συνόδου και να ενημερώνεται για τα τεκταινόμενα. Βλ όλη την επιστολή μεταφρασμένη Δελικάνης, η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ . 87,88.

³²⁰ Σωκράτης Ρ.Γ 67,109, 5532 από κτίσεως κόσμου.

³²¹ Βλ. Θεοδώρητος 82,916,917.

³²² Τον αριθμό αυτό μας δίνουν οι κάτωθι Πατέρες : Θεοδώρητος, Μέγας Αθανάσιος, Επιφάνιος Κύπρου, και Αμβρόσιος Μεδιολάνων. Οι υπόλοιποι εκκλησιαστικοί συγγραφείς και Πατέρες μπορεί να μην συμφωνούν στον αριθμό αυτό, αλλά οι υπολογισμοί τους τον προσεγγίζουν. Πιο

Αυτοκρατορίας³²³. Οι Λειτουργοί του Θεού³²⁴, που συμμετείχαν στην Μεγάλη Ιερατική Σύνοδο³²⁵ σύμφωνα με τον Πατέρα της εκκλησιαστικής μας ιστορίας Ευσέβιο «διέπρεπον εις σοφίαν, άλλοι δε εις σταθερότητα βίου καί υπομονετικήν καρτερίαν, άλλοι δε εκοσμούντο από μετριοπάθειαν, άλλοι πάλι από αυτούς ήσαν τιμημένοι δια την μακρότητα βίου, άλλοι διέλαμπον δια την νεότητα και την ψυχικήν ακμαιότητα, άλλοι δε ήσαν προσφάτως χειροτονημένοι»³²⁶. Υπήρχαν τέλος κατά τον Θεοδώρητο, Επίσκοποι «τα στίγματα του Κυρίου Ιησού εν τω σώματι φέροντες»³²⁷ εξαιτίας των τρομερών διωγμών που είχαν προηγηθεί.

Οι Συνεδριάσεις έλαβαν χώρα σε μεγάλη αίθουσα των ανακτόρων³²⁸ και όχι σε Ιερό Ναό³²⁹. Κατά τον Ευσέβιο, αφού οι Επίσκοποι εισήλθαν στην αίθουσα του Συνεδρίου, κάθισαν στα βάθρα που είχαν τοποθετηθεί εκατέρωθεν των πλευρών³³⁰ και στο μέσον της αίθουσας στήθηκε κάθισμα μικρότερο³³¹ από εκείνο των Επισκόπων για τον Μεγάλο αλλά Ταπεινό στο φρόνημα Βασιλιά. Ο Κωνσταντίνος, «επιτελέσας επινίκιον κατά Λικινίου εορτήν»³³² φτάνει και αυτός τελικώς στην Νίκαια. Εισέρχεται στην αίθουσα της Συνόδου τελευταίος, με μικρή συνοδεία³³³ πιστών φίλων του και μόνο αφού ζήτησε την άδεια των Επισκόπων έλαβε θέση³³⁴.

Πρόεδροι στην Σύνοδο διατέλεσαν οι : Αλεξανδρείας Αλέξανδρος³³⁵, Αντιοχείας Ευστάθιος³³⁶ και Κορδούης Όσιος³³⁷, ενώ όπως φαίνεται την γενική

συγκεκριμένα ο Σωζόμενος υποστηρίζει ότι οι Πατέρες που συμμετείχαν ήταν 320, ο Μέγας Κωνσταντίνος σε επιστολή του περισσότεροι από 300, ο Ευσέβιος Καισαρείας 250, ο Γελάσιος 300 και τέλος ο Ευστάθιος Αντιοχείας, υπολογίζει τον αριθμό των Επισκόπων σε 270. Στην παράδοση της Εκκλησίας μας τελικά επικράτησε ο αριθμός 318, δίνοντάς του ίσως και συμβολικό χαρακτήρα, συσχετίζοντας τους 318 θεοφόρους Πατέρες με τους 318 «οικογενείς» που βοήθησαν τον Αβραάμ να νικήσει τους βασιλείς της Πενταπόλεως και να απελευθερώσει τον ανηψιό του Λώτ. Βλ. Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 176 υποσημείωση και Γένεσις 14,14.

³²³ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,349 και Σωκράτης Ρ.Γ 67,61.

³²⁴ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,351.

³²⁵ Έτσι ονόμασε την Α΄ Οικουμενική η προγενεστέρα Τοπική Σύνοδος της Αντιόχειας λίγους μήνες πριν την πραγματοποίηση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Βλ. Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.176.

³²⁶ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,351.

³²⁷ Ρ.Γ 82,917.

³²⁸ Βλ. Θεοδώρητο, Ρ.Γ 82,917 και Ευσέβιο Ε.Π.Ε σελ. 351,353.

³²⁹ Βλ. σχετικά Δελικάνη, η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 159.

³³⁰ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,353.

³³¹ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,917.

³³² Σωκράτης Ρ.Γ 67, 61,64 και Γελάσιος Ρ.Γ 85, 1232.

³³³ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82, 917 και Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,353.

³³⁴ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82, 917 και Γελάσιος Ρ.Γ 85,1232.

³³⁵ Σωκράτης Ρ.Γ 67,81.

³³⁶ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,917.

προεδρία ασκούσε ο Μονοκράτορας Κωνσταντίνος. Οι προαναφερθέντες Επίσκοποι, προήδρευαν στο ένα από τα δύο τάγματα. Πιθανότατα στην αντίθεση παράταξη, πρόεδρος να διατέλεσε ο Νικομήδειας Ευσέβιος³³⁸. Άνδρες «προέχοντες»³³⁹ στην Αγία και Μεγάλη Σύνοδο αυτή ήταν : α) ο Όσιος Κορδούης αλλά και οι Πρεσβύτεροι Ρώμης Βίτων και Βικέντιος «επέχοντες τον τόπον»³⁴⁰ του Επισκόπου Ρώμης Σιλβέστρου, ο οποίος απουσίασε λόγω γήρατος, β) ο Πρεσβύτερος Αλέξανδρος, με συνοδεία άλλων Πρεσβυτέρων εκπρόσωποι του Επισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μητροφάνη, όπου και αυτός «δια γήρας υστέρα»³⁴¹ και δεν κατόρθωσε να παραβρεθεί στην Σύνοδο γ) ο νεοεκλεγείς Ευστάθιος³⁴² Επίσκοπος Αντιόχειας και δ) ο Επίσκοπος Ιεροσολύμων³⁴³ Μακάριος.

Αρκετοί ήταν αυτοί που διακρίθηκαν και κατά τη διάρκεια της Συνόδου, βοηθώντας να επικρατήσει η Ορθόδοξη πίστη και να λάμψει η αλήθεια. Σπουδαία ήταν η συνεισφορά, του Μεγάλου Αθανασίου, Αρχidiaκόνου³⁴⁴ τότε του Αλεξανδρείας Αλέξανδρου, του Αγίου Σπυρίδωνος, Επισκόπου Τριμυθούντος της Κύπρου, του Αγίου Νικολάου Επισκόπου Μύρων της Λυκίας και του Ομολογητή Επισκόπου Παφνούτιου από τα μέρη της Θηβαΐδος³⁴⁵.

Σημαντικό γεγονός αποτέλεσε η ύπαρξη λαϊκών μελών στις συζητήσεις της Συνόδου σύμφωνα με τα όσα διαβάζουμε στον εκκλησιαστικό ιστορικό Σωκράτη³⁴⁶ αλλά και σε άλλους ιστορικούς.

---

³³⁷ Μέγας Αθανάσιος Ε.Π.Ε 8,345.

³³⁸ Για το θέμα αυτό βλ. Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.117.

³³⁹ Πηδάλιον, σελ. 118.

³⁴⁰ Γελάσιος Ρ.Γ 85,1229.

³⁴¹ Γελάσιος Ρ.Γ 85,1229.

³⁴² Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,101 και Πεντηκοστάριον, σελ 169.

³⁴³ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,101 και Πεντηκοστάριον, σελ 169.

³⁴⁴ Γελάσιος Ρ.Γ 85,1244 και Σωκράτης Ρ.Γ 67,64. Ο Σωζόμενος (Ε.Π.Ε 1,105) μας πληροφορεί σχετικά με τον Αθανάσιο, ότι «έπαιξε μεγάλο ρόλο» στις συζητήσεις της Συνόδου εναντίον του Αρείου, αλλά και ο Θεοδώρητος (Ρ.Γ 82,921) παραδέχεται πως υπήρξε «συναγωνιστής» του Ευστάθιου Αντιοχείας αλλά και «πρόβολος» της Αληθείας.

³⁴⁵ Σωκράτης Ρ.Γ 67,64.

³⁴⁶ «Σημπαρήσαν δέ λαϊκοί πολλοί διαλεκτικής έμπειροι, εν εκατέρω μέρει συνηγορείν προθυμούμενοι». Βλ Σωκράτη Ρ.Γ 67,64.

ΑΡΧΗ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ

Αρχής γενομένης της Συνεδρίας, τον λόγο πήρε κατά τον ιστορικό Ευσέβιο³⁴⁷, ο πρώτος από τους Επισκόπους που βρίσκονταν στην δεξιά πλευρά και ήταν ο Ευστάθιος Αντιοχείας³⁴⁸, ο οποίος και «την βασιλέως εστεφάνωσε κεφαλήν άνθεσι των εγκωμίων»³⁴⁹ σύμφωνα με τον συγγραφέα της εκκλησιαστικής ιστορίας Θεοδώρητο. Στη συνέχεια, τον λόγο πήρε ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, ευχαριστώντας τον Θεό για την ιερατική σύναξη στην οποία συμμετείχε, τονίζοντας πόσο δύσκολο ήταν να συναχθούν Λειτουργοί του Θεού, από όλα τα μέρη της Αυτοκρατορίας ξεπερνώντας έτσι κάθε δική του προσδοκία³⁵⁰. Προέτρεψε να επικρατήσει ομόνοια και να βρεθεί λύση στο πρόβλημα, συμφωνώντας όλοι και πράττοντας το θεάρεστο, διότι πίστευε «ότι ή εμφύλιος στάσις τής Εκκλησίας είναι χειρότερα από κάθε πόλεμον καί δεινήν μάχην καί αυταί αί συγκρούσεις του φαίνονταν λυπηρότερες από τίς εξωτερικές»³⁵¹. Λόγο επίσης εκφώνησε κατά των ειδώλων και της καταστρεπτικής λατρείας τους. Η ομιλία του Κωνσταντίνου στους Επισκόπους έγινε στη Λατινική γλώσσα³⁵² και διερμηνέας γνωστοποίησε τα λεγόμενά στους Αρχιερείς εκείνους που δεν γνώριζαν την Λατινική.

Δίνοντας λοιπόν τον λόγο ο Βασιλιάς στους Επισκόπους διαπίστωσε μετά λύπης, ότι δεν είχαν «επαρκή αντίληψη της σοβαρότητας της κατάστασης»³⁵³ και του ζητήματος για το οποίο είχαν κληθεί να αποφασίσουν. Οι Επίσκοποι, ξεκίνησαν να κατηγορούν ο ένας τον άλλο για προσωπικές υποθέσεις και να συντάσσουν κατηγορητήρια με κοινό αποδέκτη τον Μεγάλο Βασιλιά, προσδοκώντας ότι με τον τρόπο αυτό, θα επίλυαν τις μεταξύ τους διαφορές. Ο Βασιλιάς τότε τους ανήγγειλε πως όταν φτάσει η καθορισμένη μέρα τότε θα γίνει ικανή συζήτηση και για τα θέματα αυτά και ότι με δίκαιο τρόπο θα παρθούν αποφάσεις³⁵⁴. Όταν έφτασε λοιπόν η συγκεκριμένη μέρα, και αφού είχε συγκεντρωμένα μπροστά του τα χαρτιά όπου του

³⁴⁷ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,355.

³⁴⁸ Λανθασμένα ο Σωζόμενος αναφέρει τον Ευσέβιο Καισαρείας. Βλ. Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,111 και Δελικάνη, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 169.

³⁴⁹ Ρ.Γ 82,920.

³⁵⁰ Σωζόμενος, Ε.Π.Ε 1,111.

³⁵¹ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,355.

³⁵² Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,113, Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,357.

³⁵³ Δελικάνη, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 169.

³⁵⁴ «δεξάμενος τους λιβέλλους, σφραγίσας τε τω δακτυλίω αυτού, εκέλευσε φυλάττεσθε· ενορών τε των τοιούτων επισκόπων την προς αλλήλους ζυγομαχίαν, είπεν, ότι χρη πάντας ομού εν μία ημέρα συνελθόντας, περι τούτων διαλαβείν». Βλ. Γελάσιο Ρ.Γ 85,1244.

είχαν δώσει, τόνισε με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο, στη χωρία των Επισκόπων, ότι οι κατηγορίες αυτές, θα εξεταστούν «την ημέρα της μεγάλης κρίσεως»³⁵⁵ από τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό και πως η Σύναξή τους, θα πρέπει να ασχοληθεί με την επίλυση του ζητήματος της Πίστεως, που ήταν άλλωστε και η κύρια αιτία συγκλήσεως της Συνόδου. Έτσι λοιπόν, έδωσε διαταγή να ριχθούν στην φωτιά και να καούν όλα εκείνα τα έγγραφα³⁵⁶, με σκοπό να εξετάσει η Μεγάλη Σύνοδος το Δογματικό ζήτημα³⁵⁷.

Τον λόγο έλαβε ο Ευστάθιος, Επίσκοπος Αντιοχείας και ένας από τους τρεις προέδρους της Συνόδου, ο οποίος και «προυβάλλετο το γράμμα της Ευσεβίου Βλασφημίας»³⁵⁸. Οι συζητήσεις ξεκίνησαν και ήδη από την αρχή επικράτησε μεγάλη αντιπαλότητα και σφοδρές συγκρούσεις μεταξύ των δύο αντιπάλων στρατοπέδων³⁵⁹. Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, άκουγε «ανεξικάκως»³⁶⁰ και τις δύο πλευρές, και όποτε χρειαζόταν σύμφωνα με τον Ευσέβιο, βοηθούσε την εξέλιξη των συζητήσεων και προσπαθούσε να φέρει σε συμφιλίωση όσους διαφωνούσαν. Χαρακτηριστικά είναι όσα μας πληροφορεί ο Πατέρας της Εκκλησιαστικής μας Ιστορίας, Ευσέβιος όσον αφορά την στάση του Κωνσταντίνου στις συζητήσεις : «άλλους έπειθεν, άλλους επιλοτίμα με τον λόγον και τους καλώς ομιλούντας επήνει, όλους δε οδήγει εις ομόνοιαν, εως ότου τους καθιστά όλους ομόφρονas και ομοδόξους εις όλα τα αμφισβητούμενα θέματα»³⁶¹.

Συγκεκριμένα, στη Σύνοδο της Νίκαιας, τρία ήταν τα κυρίαρχα θεολογικά ρεύματα που είχαν διαμορφωθεί και μάχονταν μεταξύ τους. Το πρώτο θεολογικό ρεύμα, το αποτελούσαν οι : Αλέξανδρος Αλεξανδρείας, Μέγας Αθανάσιος,

---

³⁵⁵ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,103.

³⁵⁶ Σωκράτης Ρ.Γ 67,64 και Γελάσιος Ρ.Γ 85,1224. Ο Γελάσιος μας πληροφορεί πως ακόμα και λαϊκοί είχαν συντάξει παρόμοια έγγραφα κατηγορώντας τους οικείους Επισκόπους τους για αμαρτήματα και ατασθαλίες. Η κατάληξη των εγγραφών αυτών, ήταν η ίδια με τα έγγραφα που είχαν συντάξει οι Επίσκοποι της Συνόδου. Με αυτό τον τρόπο ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος ως στοργικός Πατέρας επεδίωξε να καταπαύσει τις διενέξεις και τα σκάνδαλα στην Εκκλησία και να σκεπάσει τις όποιες αμαρτίες, όπως μας συμβουλεύει να κάνουμε και ένας πατέρας της ερήμου στο Γεροντικό.

³⁵⁷ Σωκράτης Ρ.Γ 67,64.

³⁵⁸ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,921 και Μελέτιος, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.332.

³⁵⁹ Σύμφωνα με τον Σωζόμενο (Ε.Π.Ε 1,113) αλλά και τον Γελάσιο (Ρ.Γ 85,1241) οι υποστηρικτές της θεωρίας του Άρειου στην Σύνοδο ήταν 17 στον αριθμό, φίλοι και συμμαθητές του. Πιο θερμοί από τους υποστηρικτές του, στάθηκαν : α) ο Νικομήδειας Ευσέβιος, β) ο Νικαίας Θεόγνις, γ) ο Χαλκηδόνος Μάρις και δ) ο Καισαρείας και Παλαιστίνης Ευσέβιος. Για την πλήρη λίστα των ονομάτων βλ. Δελικάνης, η Α' εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 171.

³⁶⁰ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,357.

³⁶¹ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,357.

Μάρκελλος Αγκύρας και Ευστάθιος Αντιοχείας. Όπως πληροφορούμαστε από τον εκκλησιαστικό ιστορικό Κυριακού, οι Πατέρες αυτοί, «είχον δε και τον αυτοκράτορα υπέρ εαυτών»³⁶². Από την άλλη οι οπαδοί του Άρειου αποτελούσαν την μειονοψηφία³⁶³ και ας υποστηρίζουν ορισμένοι λανθασμένα πως υπήρξαν οι περισσότεροι³⁶⁴. Τα άλλα δύο ρεύματα που υπήρχαν στην Σύνοδο εκπροσωπούσαν κυρίως από τους Επισκόπους Ευσέβιο Νικομήδειας, όπου και έτεινε «μάλλον υπέρ του Αρείου»³⁶⁵ και Ευσέβιο Καισαρείας ο οποίος «εκυμαίνετο μεταξύ ορθοδόξων και αρειανών και έτεινε προς συνδιαλλαγήν»³⁶⁶.

Το μεγάλο αγκάθι και ερωτηματικό που είχε να αντιμετωπίσει το σώμα των Επισκόπων, ήταν μήπως στηρίζοντας από την μία πλευρά την διδασκαλία του Αρείου, «καταβιβασθή η αξία του Υιού»³⁶⁷ και από την άλλη, παρέχοντας στήριξη στον Αλεξανδρείας Αλέξανδρο, «περιπέση η εκκλησία εις τον Σαβελλιανισμόν»³⁶⁸.

Ενώ οι συζητήσεις κορυφώθηκαν, η μερίδα του Ευσέβιου Νικομήδειας, πρότεινε δογματικό όρο- σύμβολο πίστεως «σύμφωνον τη αρειανή κακοφροσύνη»³⁶⁹, το οποίο όμως απορρίφθηκε ως νόθο και κίβδηλο³⁷⁰. Ο Μέγας Κωνσταντίνος, με δική του προτροπή, πρότεινε να δοθεί λύση και να διατυπωθεί η αλήθεια, όπως αυτή είναι καταγεγραμμένη στην Αγία Γραφή³⁷¹. Ακολούθως, ο Καισαρείας και Παλαιστίνης Ευσέβιος παρουσιάζει «διαλλακτικόν»³⁷² σύμβολο³⁷³, στο οποίο αναγνωριζόταν η θεότητα του Χριστού χωρίς όμως την χρησιμοποίηση της λέξεως ομοούσιο. Το σύμβολο αυτό σύμφωνα με τον Ευσέβιο, περιείχε όλη την διδασκαλία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, καθώς το παρέλαβε από τους προηγούμενους Επισκόπους, και χρησιμοποιούταν κατά «την πρώτην κατήχησιν»³⁷⁴ αλλά και κατά τις διορισμένες

³⁶² Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ 281.

³⁶³ Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ 281.

³⁶⁴ Για το ζήτημα αυτό βλ. Στεφανίδη, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.179,180.

³⁶⁵ Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 212.

³⁶⁶ Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 212.

³⁶⁷ Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ 281.

³⁶⁸ Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ 281. Η διδασκαλία του Αλέξανδρου ήταν κατά πάντα Ορθόδοξη. Ο Άρειος όμως εκτοξεύοντας τόνους λάσπης, και αυτό εξαιτίας του φθόνου του αλλά και επειδή δεν μπορούσε να τον κατηγορήσει για το ενάρετο του βίου του, κατάφερε να δημιουργήσει στους κόλπους της Εκκλησίας αυτή την πλαστή πραγματικότητα.

³⁶⁹ Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 212.

³⁷⁰ Βλ Θεοδώρητο P.G 82,920.

³⁷¹ «εκ τών θεοπνεύστων λόγων λάβωμεν τών ζητουμένων την λύσιν». Θεοδώρητος P.G 82,920.

³⁷² Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 212.

³⁷³ Για το σύμβολο που πρότεινε ο Ευσέβιος βλ. Σωκράτης P.G 67,69.

³⁷⁴ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.505.

υπό της Εκκλησίας ημέρες του Βαπτίσματος³⁷⁵. Το πλεονέκτημα του συμβόλου αυτού, σύμφωνα με τον εκκλησιαστικό ιστορικό Κωνσταντίνο Κοντογόνη, ήταν ότι περιείχε ως επί το πλείστον φράσεις από την Αγία Γραφή και γι' αυτό οι Πατέρες, «ήσαν έτοιμοι να αποδεχθώσι τούτο»³⁷⁶, διότι τόσο η διδασκαλία του Άρειου, όσο και ο όρος ομοούσιον δεν υπήρχε κατά λέξη στην Αγία Γραφή³⁷⁷.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Τότε, η μερίδα των Ορθοδόξων, με πρωτοπόρους τον Αλέξανδρο³⁷⁸ αλλά και τον τότε Διάκονο Αθανάσιο³⁷⁹ δέχτηκαν το σύμβολο του Ευσέβιου, ζητώντας όμως παράλληλα την προσθήκη της λέξεως ομοούσιον, διότι πίστευαν πως το παρόν σύμβολο του Ευσεβίου Καισαρείας, θα διαστρέβλωναν και θα παρερμήνευαν οι Αρειανοί³⁸⁰ «κατά την αυτών έννοια»³⁸¹.

Σημαντικό ρόλο στην τελική διαμόρφωση του Συμβόλου της Νίκαιας, με την προσθήκη της λέξης ομοούσιον, διαδραμάτισε ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος, καθώς τοποθετήθηκε υπέρ της μερίδας των Ορθοδόξων, κάνοντας δεκτό το επίμονο αίτημα τους. Ακόμη, ο Επίσκοπος Αλεξανδρείας Αλέξανδρος, ζήτησε «και ετέρας αντιθετικάς προσθήκας»³⁸² οι οποίες και έγιναν δεκτές από το σύνολο των Επισκόπων. Στο τέλος του Συμβόλου, αναθεματιζόταν η αίρεση του Άρειου, και οι υποστηρικτές της. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί πως οι Πατέρες χρησιμοποίησαν εκείνες τις ίδιες τις λέξεις του Αιρεσιάρχη.

Το Σύμβολο της Πίστεως³⁸³ είχε³⁸⁴ ως εξής : «Πιστεύομεν εις ένα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα, πάντων ορατών και αοράτων Ποιητήν· και εις ένα Κύριον

---

³⁷⁵ Σωκράτης Ρ.Γ 67,69.

³⁷⁶ Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 212.

³⁷⁷ Για το θέμα αυτό βλ. Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 506 και Μεγάλου Αθανασίου Ε.Π.Ε 9,87.

³⁷⁸ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 506.

³⁷⁹ Βαφείδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 212.

³⁸⁰ Το κυριώτερο χωρίο και εδάφιο της Γραφής που διαστρέβλωνε ο Άρειος και οι περί αυτών, ήταν το Παροιμίων 8,22. Βλ. Στεφανίδης, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.172.

³⁸¹ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 506.

³⁸² Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 506.

³⁸³ Το Σύμβολο της πίστεως βλ στον Σωκράτη Ρ.Γ 67,68, στον Θεοδώρητο Ρ.Γ 82,941,944 και στον Γελάσιο Ρ.Γ 85,1308,1309.

Ιησούν Χριστόν τον Υιόν του Θεού, γεννηθέντα εκ του Πατρός μονογενή, τουτέστιν εκ της ουσίας του Πατρός, Θεόν εκ Θεού και φώς εκ φωτός, Θεόν αληθινόν εκ Θεού αληθινού· γεννηθέντα, ου ποιηθέντα, ομοούσιον τῷ Πατρί· δι’ ου τα πάντα εγένετο, τα τε εν τῷ ουρανῷ και τα εν τη γῇ· δι’ ημάς τούς ανθρώπους καί δια την ημετέραν σωτηρίαν κατελθόντα και σαρκωθέντα και ενανθρωπήσαντα· παθόντα και αναστάντα τη τρίτη ημέρα, ανελθόντα εις τους ουρανούς, ερχόμενον κρίναι ζώντας και νεκρούς· και εις το άγιον Πνεύμα. Τους δε λέγοντας, ότι Ἦν ποτε ότε ουκ ην, και Πριν γεννηθῆναι ουκ ην, και ότι Εξ ουκ όντων εγένετο, ή εξ ετέρας υποστάσεως ή ουσίας φάσκοντας είναι, ή κτιστόν, ή τρεπτόν, ή αλλοιωτόν τον Υιόν τού Θεού, αναθεματίζει η αγία καθολική και αποστολική Εκκλησία».

Το σύμβολο, με την προσθήκη του ομοούσιου, το δέχτηκαν όλοι οι Πατέρες, εκτός από εκείνους τους πέντε που αναφέρει ο Σωκράτης στην Εκκλησιαστική του Ιστορία³⁸⁵. Την πρώτη ημέρα και ο Επίσκοπος Καισαρείας Ευσέβιος δεν ήθελε να «συγκατανέυση»³⁸⁶ στους νέους ορισμούς και προσθήκες, υποχώρησε όμως χάρι της γενικής ειρήνης και ομόνοιας³⁸⁷. Από τους πέντε αρνητές του ομοούσιου, τελικά μόνο δύο δεν υπέγραψαν το δογματικό αυτό όρο. Αυτοί ήταν ο Θεωνάς Μαρμαρικής και ο Σεκούνδος Πτολεμαΐδος³⁸⁸. Οι υπόλοιποι τρεις, θέλοντας να δείξουν υπακοή στον Αυτοκράτορα αλλά και φοβούμενοι μήπως εξοριστούν³⁸⁹ τελικά υπέγραψαν το Σύμβολο³⁹⁰.

---

³⁸⁴ Το Σύμβολο της Πίστεως, ήρθε στην μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα κατά την Β΄ Οικουμενική Σύνοδο, όπου προστέθηκαν μετά τα επτά πρώτα, και άλλα πέντε άρθρα της Πίστεώς μας. Βλ. σχετικά Αγίου Νικοδήμου, Πηδάλιον, σελ. 122.

³⁸⁵ «Πέντε δέ μόνοι ού προσεδέξαντο της λέξεως του ομοουσίου επιλαβόμενοι· Ευσέβιος τε ο Νικομηδείας Επίσκοπος και Θεόγνις Νικαίας, Μάρις Χαλκηδόνας, Θεωνάς Μαρμαρικής, Σεκούνδος Πτολεμαΐδος». Βλ. Σωκράτη P.G 67,68.

³⁸⁶ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 507.

³⁸⁷ Σωκράτης P.G 67,69 και Αθανάσιος Ε.Π.Ε 9,35.

³⁸⁸ Οι δύο αυτοί Επίσκοποι μαζί με τον Άρειο εξορίσθηκαν στην Ιλλυρία. Βλ Θεοδώρητο P.G 82,920.

³⁸⁹ Κοντογόνου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 507,508.

³⁹⁰ Για τις υπογραφές του Συμβόλου αλλά και των αποφάσεων, βλ. Δελικάνης, η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 146-153. Σύμφωνα με τον Σωκράτη (P.G 67,108) εκείνος που υπέγραψε πρώτος ήταν ο Επίσκοπος Κορδούης Όσιος (βλ. Δελικάνης, σελ.146) και όπως διαβάζουμε, στο Πεντηκοστάριο της Εκκλησίας μας ο Μέγας Κωνσταντίνος προσέθεσε τελευταίος το όνομά του «ερυθροίς γράμμασιν». Βλ. Πεντηκοστάριον, σελ.169.

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΑΡΕΙΟΥ

Όσον αφορά τον Άρειο, την καταδίκη αλλά και τον αναθεματισμό του, υπέγραψε το σύνολο των Πατέρων της Συνόδου με εξαίρεση τους Επισκόπους Νικομήδειας Ευσέβιο και Νικαίας Θέογνη όπου και εξορίστηκαν³⁹¹ στην Γαλλία. Οι δύο αυτοί Επίσκοποι σε επιστολή τους στην Ορθόδοξη Ιεραρχία, είπαν ότι «τω αναθεματισμῷ ουχ υπεγράψαμεν, ουχ ως της πίστεως κατηγορούντες, ἀλλ' ως ἀπιστούντες τοιούτον εἶναι τον κατηγορηθέντα»³⁹².

Στην επιστολή³⁹³ της Οικουμενικής Συνόδου της Νίκαιας, η πρώτη και κυριότερη απόφαση που πάρθηκε ήταν η καταδίκη της παρανομίας και ασέβειας του Άρειου αλλά και των ομοφρόνων του, αποκηρύττοντας τους και εξορίζοντάς τους μακριά από την πόλη της Αλεξάνδρειας³⁹⁴. Η παράνομη και βλάσφημη διδασκαλία του αυτή εκδηλωνόταν τόσο μέσα από τους λόγους του, όσο και μέσα από τα συγγράμματά του, τα οποία και καταδικάστηκαν από την Ιερά Σύνοδο³⁹⁵. Ο Μέγας Κωνσταντίνος μάλιστα σε επιστολές του, μετά το πέρας της Συνόδου, θέλοντας να δείξει πόσο κακό προξένησε η αίρεση, αλλά και ο ίδιος ο Εκφραστής της, παραλλήλισε τον φιλοπόλεμο Άρειο, με τον εθνικό συγγραφέα Πορφύριο, ο οποίος είχε γράψει κατά των Χριστιανών. Στην ίδια επιστολή³⁹⁶, ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, ως στοργικός Πατέρας³⁹⁷, απευθυνόμενος προς τα τέκνα του, τα παρακαλεί να απαλλαγούν από κάθε ενθύμηση του ασεβούς δόγματος που εισηγήθηκε ο Άρειος ζητώντας τους να παραδώσουν στην πυρά³⁹⁸ τα ποιήματά του, ενδιαφερόμενος για το πνευματικό συμφέρον αλλά και για την σωτηρία της ψυχής τους.

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος εκτός από την καταδίκη του Άρειου και του άθεου δόγματός του, αποφάσισε επίσης και για επιμέρους εκκλησιαστικά θέματα που

---

³⁹¹ Μελέτιος, Εκκλησιαστική Ιστορία. Σελ 333.

³⁹² Σωκράτης Ρ.Γ 67,112.

³⁹³ Σωκράτης Ρ.Γ 67,77.

³⁹⁴ Σωζόμενος, Ε.Π.Ε 1,115.

³⁹⁵ Σωκράτης Ρ.Γ 67,77, Γελάσιος Ρ.Γ 85,1305,1308 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,115.

³⁹⁶ Σωκράτης Ρ.Γ 67,88.

³⁹⁷ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,920.

³⁹⁸ Σωκράτης Ρ.Γ 67,88 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,117.

είχαν προκύψει τον καιρό εκείνο, αλλά και τα προηγούμενα χρόνια. Όπως αναφέραμε παραπάνω, μια χρόνια πληγή στο σώμα της Εκκλησίας, αποτελούσε η εορτή τελέσεως του Πάσχα. Το ζήτημα αυτό, είχε διασπάσει την λατρευτική ενότητα των Ορθοδόξων, με αποτέλεσμα άλλοι να νηστεύουν και να κακοπαθούν και άλλοι να γιορτάζουν και να διανύουν «τον καιρόν των με άνεσιν»³⁹⁹. Η Σύνοδος έδωσε λύση⁴⁰⁰ και σε αυτό το ζήτημα, ορίζοντας να εορτάζεται το λαμπρότερο γεγονός⁴⁰¹ της Χριστιανοσύνης, την πρώτη Κυριακή μετά την πανσέληνο της εαρινής ισημερίας⁴⁰².

Λύση δόθηκε και στο Μελετιανό ζήτημα που ταλάνιζε αρκετά χρόνια την Αίγυπτο και κατ' επέκταση την Αλεξάνδρεια. Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, εξαντλώντας την φιλανθρωπίας της⁴⁰³ υπαγόρευσε στον Μελίτιο να παραμείνει στην Λυκόπολη, έχοντας απλά τον τίτλο του Επισκόπου «μηδεμίαν εξουσίαν έχειν μήτε χειροθετείν, μήτε προχειρίζεσθαι, μήτε εν χώρα μήτε εν πόλει φαίνεσθαι»⁴⁰⁴. Σε όσους είχαν τοποθετηθεί από αυτόν, ορίστηκε να κοινωνούν και να λειτουργούν κανονικά, να είναι όμως «υποδεέστεροι στις τιμές από τους κληρικούς σε κάθε εκκλησία και εκκλησιαστική διοίκηση»⁴⁰⁵.

Η Συνοδική επιστολή της Συνόδου, μας πληροφορεί ακόμη για την λύση που δόθηκε στο σχίσμα που είχε προκαλέσει ο Ναυάτος Πρεσβύτερος της Εκκλησίας της Ρώμης. Αποφασίστηκε λοιπόν για αυτούς που επέστρεφαν στην Καθολική Εκκλησία από το Σχίσμα και την πλάνη στην οποία βρίσκονταν, να χειροθετούνται σύμφωνα με τον Η' Κανόνα της Συνόδου⁴⁰⁶ και έτσι να γίνονται δεχτοί. Αν είναι κληρικοί, να

³⁹⁹ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,347.

⁴⁰⁰ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,359, Σωκράτης Ρ.Γ 67,81,84, Γελάσιος Ρ.Γ 85,1313 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,117.

⁴⁰¹ «εί δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγγήγερται, ματαία ἢ πίστις ὑμῶν» σύμφωνα με τον Ἀπόστολο Παῦλο. Βλ. Α' Κορινθίους 15,17.

⁴⁰² Την απόφαση αυτή της Α' Οικουμενικής Συνόδου, προσέβαλε και καταπάτησε ο Πάπας Γρηγόριος ο ΙΓ' όπου το 1583 καινοτόμησε και εισήγαγε το Νέο Γρηγοριανό Ημερολόγιο, το οποίο και καταδικάστηκε από τις Ορθοδόξους Συνόδους του 1583, 1587 και τέλος 1593. Οι πρώτες δύο καταδικαστικές αποφάσεις των ετών 1583 και 1587 δυστυχώς δεν σώζονται. Η απόφαση που σήμερα σώζεται, είναι επί Ιερεμίου του Τρανού, στη Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως το 1593 μ.Χ. Βλ. Καλλινίκου Δελικάνη, Πατριαρχικά Έγγραφα Γ', σελ. 19,20. Η απόφαση αυτή, ήταν ακόμη μία καταδίκη της αιρέσεως (βλ. Η αίρεσις του Παπισμού, αρχ. Κύριλλου Κωστόπουλου) του Παπισμού. Είχαν προηγηθεί εκείνες του 867 μ.Χ επί Μεγάλου Φωτίου, του 880 μ.Χ και της Η' Οικουμενικής Συνόδου, του 1054 και της Συνόδου της Κωνσταντινουπόλεως επί Μιχαήλ Κηρουλάριου. Για το θέμα αυτό, βλ. Αγιοπατερική Συλλογή Κειμένων, Διαχρονικές και Συνοδικές καταδίκες του Παπισμού υπό Πανορθόδοξων Συνόδων, σελ 23- 26.

⁴⁰³ «κατά γάρ τόν ακριβή λόγον, ουδεμιάς συγγνώμης άξιος ήν». Σωκράτης Ρ.Γ 67,80.

⁴⁰⁴ Σωκράτης Ρ.Γ 67,80, Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,929 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,121.

⁴⁰⁵ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,121,123. Βλ. περισσότερα Πηδάλιον ΣΤ' Κανόνας Α' Οικουμενικής Συνόδου σελ. 129.

⁴⁰⁶ Βλ. Πηδάλιον, σελ. 133.

παραμένουν στον ίδιο βαθμό στον οποίο και βρίσκονταν, απλά υπογράφοντας ένα έγγραφο, όπου θα ομολογούσαν ότι «έχουν να φυλάξουν όλα τα δόγματα της καθολικής Εκκλησίας»⁴⁰⁷, ότι θα δέχονται τους δίγαμους και τέλος ότι θα έδειχναν οικονομία σε όσους αρνήθηκαν τον Χριστό και την Αγία Πίστη.

Αξιομνημόνευτο είναι το περιστατικό που έλαβε χώρα, μετά την υπογραφή των Πατέρων της Συνόδου στο Σύμβουλο, ο διάλογος δηλαδή του Επισκόπου των Ναυατιανών Ακεσίου μετά του Κωνσταντίνου. Ο ευσεβής αυτοκράτορας, θέλοντας να διασφαλίσει την ενότητα των Χριστιανών⁴⁰⁸ κάλεσε στην Σύνοδο ακόμα και τον σχισματικό Επίσκοπο Ακέσιο. Μετά τη συμφωνία που επήλθε στο δογματικό όρο, ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, έδωσε τον λόγο στον Ναυατιανό Επίσκοπο, για το αν συμφωνεί με το Κείμενο. Εκείνος του αποκρίθηκε πως «ουδέν καινόν, ή σύνοδος όρισεν»⁴⁰⁹ εγκρίνοντας τις αποφάσεις της Συνόδου⁴¹⁰. Το λόγο τότε, πήρε πάλι ο Βασιλιάς ρωτώντας τον γιατί αφού αποδέχεται το Σύμβολο αλλά και τον κοινό εορτασμό του Πάσχα, χωρίζεται από την εκκλησιαστική κοινωνία⁴¹¹. Εκείνος απάντησε προβάλλοντας την διαφορά που υπήρξε επί Δεκίου, μεταξύ Ναυάτου και Κορηλίου σχετικά με τους πεπτωκότες, λέγοντας πως είναι ανάξιοι να συμμετέχουν στα μυστήρια της Εκκλησίας εκείνοι που μετά το βάπτισμα υπέπεσαν σε «θανάσιμο αμάρτημα» και η συγχώρεσή τους εξαρτάται πλέον μόνο από τον Θεό και όχι από τους Θεϊούς Λειτουργούς⁴¹². Απαντώντας του ο Βασιλιάς είπε τον παρακάτω αξιοθαύμαστο λόγο : «Θες, ω Ακέσιε, κλίμακα, και μόνος ανάβηθι εις τον ουρανόν»⁴¹³. Αυτά τα λόγια σύμφωνα με τον εκκλησιαστικό ιστορικό Σωζόμενο⁴¹⁴ είπε ο Βασιλιάς για να τονίσει την υπηρηφάνεια αλλά και την υποτιθέμενη αναμαρτησία του Ναυατιανού αλλά και των υποστηρικτών του.

Όσον αφορά το νομοθετικό έργο της Συνόδου, θέσπισε είκοσι «εκκλησιαστικούς κανόνες»⁴¹⁵. Κάποιες από τις διατάξεις⁴¹⁶ αφορούσαν την

---

⁴⁰⁷ Πηδάλιον, σελ. 134.

⁴⁰⁸ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,119.

⁴⁰⁹ Σωκράτης Ρ.Γ 67,100,101 και Γελάσιος Ρ.Γ 85,1313.

⁴¹⁰ Το Ιερό Σύμβολο της Πίστεως αλλά και τον κοινό εορτασμό του Πάσχα. Βλ. Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,119.

⁴¹¹ Σωκράτης Ρ.Γ 67,101, Γελάσιος Ρ.Γ 85,1313 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,119.

⁴¹² Σωκράτης Ρ.Γ 67,101, Γελάσιος Ρ.Γ 85,1313 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,119.

⁴¹³ Σωκράτης Ρ.Γ 67,101, Γελάσιος Ρ.Γ 85,1313 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,119.

⁴¹⁴ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,119.

⁴¹⁵ Γελάσιος Ρ.Γ 85,1320, Επιφάνιος Ρ.Γ 42,220, Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,925 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,121.

⁴¹⁶ Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.282.

χειροτονία των κληρικών, κάποιες άλλες την τάξη της Ιεραρχίας και τέλος άλλες διατάξεις ρύθμιζαν εθιμοτυπικά και λειτουργικά θέματα⁴¹⁷.

Κατά τις συζητήσεις της Συνόδου, ειπώθηκαν και άλλα πολύ ενδιαφέροντα, περί των Ιερωμένων, του Αγίου Βαπτίσματος, της Αναστάσεως των νεκρών, του Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, περί της αληθινής Εκκλησίας, της Νηστείας, της ελεημοσύνης, του θέματος του όρκου, της Μοναδικής πολιτείας και πολλά άλλα⁴¹⁸.

Σε κάποια μάλιστα από τις συζητήσεις της Συνόδου για το αν θα έπρεπε οι κληρικοί να χειροτονούνται και ύστερα να νυμφεύονται ή το αντίθετο, ο ομολογητής Παφνούτιος, βλέποντας τις προθέσεις των Πατέρων να επικρατήσει η άποψη πρώτα οι ιερείς να χειροτονούνται και ακολούθως να νυμφεύονται αλλά και φοβούμενος τις σκέψεις των «περι τον Κορδούης Όσιον»⁴¹⁹ μερικών δυτικών Επισκόπων, διαφώνησε έντονα, σηκώθηκε από τη θέση του και «μεγάλη τη φωνή εβόησε»⁴²⁰.

Ο Αιγύπτιος Επίσκοπος στην παρέμβασή του αυτή εγκωμίασε τον γάμο⁴²¹, την αγαπητική σχέση ενός άνδρα και μιας γυναίκας χαρακτηρίζοντας μάλιστα την συνεύρεση «σωφροσύνην δε καλήν»⁴²². Ακόμη συμβούλευσε τους Πατέρες το ζήτημα αυτό, να αφηθεί στην προαίρεση του καθενός, να ακολουθηθεί δηλαδή η αρχαία τάξη της Εκκλησίας⁴²³ όπως και έπραξαν οι Πατέρες πειθόμενοι από τα λεγόμενά του. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί και η μεγάλη αγάπη που έτρεφε ο Αυτοκράτορας στον άνθρωπο του Θεού. Σύμφωνα με τον ιστορικό αλλά και νομικό Σωζόμενο⁴²⁴, ο Παφνούτιος, είχε καταδικασθεί να δουλεύει στα μεταλλεία από τον τύραννο Μαξιμίνο, την περίοδο μετά τον διωγμό και αφού προηγουμένως του είχε κόψει το αριστερό χέρι και του είχε αφαιρέσει το δεξί μάτι. Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος σεβόμενος βαθιά τον άνθρωπο του Θεού και πιστεύοντας ότι μπροστά του έβλεπε έναν άγιο άνθρωπο, κατασπαζόταν τις πληγές του «ελκύσειν εκείθεν την ευλογίαν επίστευε»⁴²⁵.

⁴¹⁷ Βλ. αναλυτικότερα Πηδάλιον, σελ 118- 152.

⁴¹⁸ Βλ. Γελάσιος P.G 85,1316- 1320 και Μεγάλου Αθανασίου P.G 28,1637-1644.

⁴¹⁹ Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 282. Κάποιοι από τους Επισκόπους της δύσεως, ήθελαν να διατάξει η Σύνοδος την «γενικήν αγαμίαν του κλήρου».

⁴²⁰ Γελάσιος P.G 85,1337, Σωκράτης P.G 67,104 και Σωζόμενος E.Π.Ε 1,121.

⁴²¹ Πηδάλιον, σελ. 7, Γελάσιος P.G 85,1337, Σωκράτης P.G 67,104 και Σωζόμενος E.Π.Ε 1,121.

⁴²² Πηδάλιον, σελ. 7, Γελάσιος P.G 85,1337, Σωκράτης P.G 67,104 και Σωζόμενος E.Π.Ε 1,121.

⁴²³ Πηδάλιον, σελ. 7.

⁴²⁴ Σωζόμενος E.Π.Ε 1,67.

⁴²⁵ Θεοδώρητος P.G 82,937 και Γελάσιος P.G 85,1340.

ΘΑΥΜΑΣΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, «στέκεται πάντοτε πρωτότυπον παράδειγμα και αρκτική ιδέα»⁴²⁶ όλων των Εκκλησιαστικών Συνόδων και για την αγιότητα ακόμα των Πατέρων που έλαβαν μέρος σε αυτήν. Πολλά θαυμαστά γεγονότα συνέβησαν τόσο κατά τη διάρκεια της Συνόδου και των συζητήσεων που έλαβαν χώρα σε αυτήν όσο και μετά το πέρας της Συνόδου.

Το πρώτο αξιομνημόνευτο περιστατικό και παράλληλα θεϊκό σημάδι που επικύρωσε το Σύμβολο της Πίστεως, ήταν το γνωστό μας θαύμα με το κεραμίδι που επιτελέστηκε από τον Θεό, μέσω ενός απλού και ταπεινού υπηρέτη του Αγίου Σπυρίδωνα. Ο Άγιος Σπυρίδων, ήταν βοσκός στο επάγγελμα και είχε οικογένεια. Μετά την κοίμηση της γυναίκας του, έγινε Επίσκοπος Τριμυθούντος στην Κύπρο⁴²⁷. Συμμετείχε στις εργασίες της Συνόδου της Νίκαιας και πρώτος ο Μέγας Αθανάσιος κάνει μνεία περί αυτού⁴²⁸.

Σε μία από τις συζητήσεις της Συνόδου και καθώς τον λόγο είχε ένας από τους «μισθωτούς»⁴²⁹ φιλοσόφους του Άρειου προπαγάνδιζοντας υπέρ των θέσεων του, ο Σπυρίδωνας ζήτησε τον λόγο και «κατεσίγασε ισχυρώς τον πονηρό δαίμονα τον εν τω φιλοσόφω λαλούντα»⁴³⁰. Στην αρχή οι Επίσκοποι ταραχθήκαν γιατί γνώριζαν πως ο γέροντας αυτός δεν είχε κάποια ιδιαίτερα μόρφωση γνωρίζοντας μόνο «Ιησούν Χριστόν, και τούτον εσταυρωμένον σαρκί, κατά τας Γραφάς»⁴³¹. Σύμφωνα με την εξιστόρηση του Σωζόμενου, η απόφαση του Σπυρίδωνα προκάλεσε «στους τολμηρούς γέλωτα»⁴³² ενώ στους επιεικέστερους φόβο. Ο Τριαδικός Θεός όμως κατίσχυσε τα σαθρά επιχειρήματα και την έξωθεν μόρφωση του φιλοσόφου, αναβιβάζοντας με το θαύμα που επιτελέστηκε τον ολιγογράμματο Σπυρίδωνα στα μάτια όλων των Επισκόπων, αλλά και του Αυτοκράτορα. Ο Άγιος Επίσκοπος με την απλότητα των λόγων του κατάφερε να πείσει τον αλαζόνα⁴³³ φιλόσοφο να βαπτιστεί Χριστιανός και να προβεί σε Ομολογία της Αληθινής θρησκείας και Πίστεως που δεν είναι άλλη εκτός από την Χριστιανική.

⁴²⁶ Πηδάλιον, σελ. 121.

⁴²⁷ Σωκράτης Ρ.Γ 67,104.

⁴²⁸ Μέγας Αθανάσιος Ρ.Γ 25,340.

⁴²⁹ Γελάσιος Ρ.Γ 85,1252.

⁴³⁰ Γελάσιος Ρ.Γ 85,1253.

⁴³¹ Γελάσιος Ρ.Γ 85,1253.

⁴³² Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,107.

⁴³³ Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,107.

Ενώ θα μπορούσε να σταματήσει εκεί, δεν το έκανε, θέλοντας να δοξαστεί ακόμα περισσότερο το όνομα του αληθινού Θεού. Αφού μίλησε στον φιλόσοφο με απλότητα καρδιάς για τον Χριστό, απέδειξε τα λεγόμενά του με το παρακάτω σημείο που επέτρεψε ο Θεός να επιτελεστεί μέσα από τον δούλο του. Έκανε φανερό σε όλους το τρισυπόστατο της Θεότητας με τον εξής τρόπο. Ενώ με το δεξί του χέρι έκανε το σημείο του Τιμίου Σταυρού του Κυρίου μας, στο αριστερό του χέρι κρατούσε κεραμίδι. Όταν επικαλέστηκε το όνομα του Πατρός τότε φωτιά βγήκε από το κεραμίδι και ανέβηκε «το πύρ άνω»⁴³⁴. Στη συνέχεια όταν επικαλέστηκε το όνομα του Υιού, «ύδωρ έρευσε κάτω»⁴³⁵. Τέλος όταν επικαλέστηκε και τον Παράκλητο, «έμεινεν ο χους»⁴³⁶ στο χέρι του. Αντικρίζοντας το παράδοξο αυτό θάυμα όλοι «εξέστησαν και μάλιστα ο φιλόσοφος, ο οποίος επλήγη μεν την ακοήν, εξεπλάγη δε την ψυχήν, και η φωνή του εχάθη»⁴³⁷ προσωρινά.

Δεν θα μπορούσε να παρασιωπηθεί ακόμα ένα σημαντικό αλλά και ενδιαφέρον γεγονός που συνέβη κατά την διάρκεια της Συνόδου με πρωταγωνιστές τον Άγιο Νικόλαο Επίσκοπο Μύρων Λυκίας και τον άφρονα⁴³⁸ Άρειο.

Ενώ είχε κορυφωθεί η συζήτηση και απολογείται ο Πρεσβύτερος Άρειος ενώπιον των Πατέρων της Συνόδου, ο ζηλωτής⁴³⁹ του Θεού Νικόλαος μη μπορώντας να βλέπει τον θρασύτατο Άρειο να αποστομώνει τους Πατέρες με τη διαλεκτική του τέχνη, κινούμενος υπό θείας αγανάκτησης «εσηκώθη και έδωκεν εν ράπισμα»⁴⁴⁰ στον προβατόσχημο⁴⁴¹ λύκο Άρειο. Τότε ο Άρειος, παραπονέθηκε στον Βασιλιά Κωνσταντίνο, λέγοντάς του πως η συμπεριφορά του Νικολάου δεν ήταν η πρέπουσα και πως αν δεν είχε λόγο καλύτερα να σιωπούσε. Ακούγοντας τα λόγια αυτά ο ευσεβής Βασιλιάς παρέπεμψε τον Νικόλαο στο χορό των Αγίων Πατέρων λέγοντάς τους πως ο νόμος υπαγορεύει ότι εκείνος που θα τολμήσει να σηκώσει χέρι μπροστά

---

⁴³⁴ Δουκάκης, Συναξαριστής, σελ. 291.

⁴³⁵ Δουκάκης, Συναξαριστής, σελ. 291, 292.

⁴³⁶ Δουκάκης, Συναξαριστής, σελ.292.

⁴³⁷ Αγάπιος Μοναχός, Παράδεισος, σελ. 190.Το συμβάν αυτό, έχει περάσει βαθιά στην Παράδοσή μας και αποτελεί έναν από τους κυριότερους λόγους αναγνώρισης του Αγίου Σπυρίδωνα ως ενός από τους πλέον θαυματουργούς Αγίους της Εκκλησίας μας. Βέβαια υπάρχει και η άποψη ότι το θάυμα με το κεραμίδι δεν επιτελέστηκε ποτέ, αλλά η δύναμη των λόγων ήταν εκείνη που κατάφερε να πείσει τον φιλόσοφο. Βλ. Νέον Λειμωνάριον σελ. 558.

⁴³⁸ Αγάπιος Μοναχός, Κυριακοδρόμιον, σελ. 90.

⁴³⁹ Αγάπιος Μοναχός, Κυριακοδρόμιον, σελ. 90.

⁴⁴⁰ Δουκάκης, Συναξαριστής, σελ.179.

⁴⁴¹ Κατά Ματθαίον 7,15.

στον Βασιλιά και να χτυπήσει κάποιον, θα πρέπει «να του κόπτεται»⁴⁴² το χέρι. Οι Αρχιερείς παραδέχτηκαν το φταιζίμο του ένθερμου Επισκόπου, ζήτησαν όμως από τον Αυτοκράτορα να καθαιρεθεί και να φυλακιστεί προσωρινά και μετά το τέλος της Συνόδου να εφαρμοσθεί ο νόμος και η τιμωρία του. Την πρώτη νύχτα της φυλακίσεως του Αγίου, παρουσιάστηκε μπροστά του ο Δεσπότης Χριστός και η Αειπαρθένος Μητέρα Αυτού και τον ρωτούν για ποίο λόγο βρίσκεται στην φυλακή. Ο Άγιος τότε τους αποκρίθηκε λέγοντάς τους πως «διά τήν ιδικήν σας αγάπη»⁴⁴³ βρίσκομαι εδώ που βρίσκομαι. Τότε ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, του παραδίδει το Άγιο Ευαγγέλιο και η Θεοτόκος ευθύς αμέσως του προσφέρει το αρχιερατικό ωμοφόριό του. Την επόμενη ημέρα, κάποιιοι που ήταν υπεύθυνοι για την φύλαξή του την ώρα που του έφεραν λίγο φαγητό, τον είδαν να φοράει το ωμοφόριο και να αναγιγνώσκει το Ιερό Ευαγγέλιο. Αφού τον ρώτησαν πού τα βρήκε και τους αποκάλυψε την αλήθεια, ενημέρωσαν χωρίς καθυστέρηση τον Αυτοκράτορα και εκείνος φανερά συντετριμμένος του ζήτησε συγνώμη, πράγμα άλλωστε που έπραξαν στη συνέχεια όλοι οι εκεί Πατέρες.

Ένα επιπλέον θαύμα που καταγράφει ο συγγραφέας του Συνοδικού⁴⁴⁴, αλλά και ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης⁴⁴⁵ στο Πηδάλιό του, είναι το πώς η Σύνοδος ξεχώρισε τα ενδιαθήκα και κανονικά βιβλία από τα απόκρυφα⁴⁴⁶ και νόθα των αιρετικών συγγράμματα. Σύμφωνα με όσα διαβάζουμε στο Συνοδικό, οι Πατέρες είχαν τοποθετήσει όλα τα βιβλία κάτω από την Αγία Τράπεζα και κατόπιν έντονης προσευχής ώ του παραδόξου θαύματος! τα κανονικά βιβλία βρέθηκαν πάνω στην Αγία Τράπεζα ενώ τα κίβδηλα παρέμειναν κάτω από την Αγία Τράπεζα.

Κατά την διάρκεια των υπογραφών της Συνόδου, επιτελέστηκε σημείο που επιβεβαίωσε την ορθότητα των αποφάσεων. Λένε ότι εκείνο τον καιρό, δύο από τους Αγίους Αρχιερείς «μετέστησαν προς Θεόν»⁴⁴⁷ προτού να υπογράψουν τις αποφάσεις. Με εντολή του Βασιλιά Κωνσταντίνου, οι Πατέρες πήγαν στον τόπο όπου βρίσκονταν τα λείψανα των Αρχιερέων Χρύσανθου και Μασωνίου⁴⁴⁸ ζητώντας τους

⁴⁴² Δουκάκης, Συναξαριστής, σελ.179.

⁴⁴³ Δουκάκης, Συναξαριστής, σελ. 180.

⁴⁴⁴ Πρακτικά των Αγίων και Οικουμενικών Συνόδων, σελ. 238 (150 στην παλαιά έκδοση).

⁴⁴⁵ Πηδάλιον, σελ. 76.

⁴⁴⁶ Γιατί δεν πρέπει να ονομάζονται τα βιβλία αυτά απόκρυφα, βλ. Πηδάλιον, σελ. 112.

⁴⁴⁷ Νέον Λειμωνάριον, σελ 558.

⁴⁴⁸ Δελικάνης, η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος, σελ. 152 και Πατερικόν Κυριακοδρόμιον σελ.93 και εξής.

να υπογράψουν και εκείνοι τον Δογματικό Όρο της Συνόδου και ύστερα από ολονύχτια προσευχή των Πατέρων της Συνόδου την επομένη ως εκ θαύματος βρέθηκαν στον «εσφραγισμένο»⁴⁴⁹ Όρο οι υπογραφές των δύο εκδημούντων Επισκόπων.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Αφού τελείωσαν οι συζητήσεις και υπογράφηκαν οι αποφάσεις που εξέδωσε η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος με αφορμή τα είκοσι έτη βασιλείας και παραμονής του στο θρόνο⁴⁵⁰, γιόρτασε όπως πρόσταζε το έθιμο την δεύτερη δεκαετηρίδα του στην κραταιά κοσμοκρατορία ως Βασιλιάς και πλέον Μονοκράτορας. Η πρόνοιά του και το ενδιαφέρον του, δεν θα μπορούσε να αφήσει εκτός της μεγάλης πανηγύρεως ταύτης τους Πατέρες της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου τους οποίους και προσκάλεσε στα ανάκτορα και τους παρέθεσε πλούσιο γεύμα σύμφωνα με τους ιστορικούς⁴⁵¹. Μετά το τέλος των εορτασμών, ο Βασιλιάς προέτρεψε τους Πατέρες να έχουν μεταξύ τους ομόνοια και αγάπη όπως αρμόζει στους Χριστιανούς, αλλά και στο σχήμα τους και να προσεύχονται τόσο για εκείνον και την οικογένειά του, όσο και γενικότερα για την αυτοκρατορία⁴⁵².

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΑΡΕΙΟΥ

Οι καθαιρεμένοι υπό της Συνόδου και εξορισμένοι στα μέρη της Ιλλυρίας και Γαλλίας, μη υποφέροντας να είναι «κεχωρισμένοι από την Καθολικήν Εκκλησίαν»⁴⁵³ έχοντας λάβει το Ανάθεμα της Συνόδου της Νικαίας, ενήργησαν με ύπουλο τρόπο, ώστε να τους δεχτούν πάλι πίσω στην εκκλησιαστική κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, μια μερίδα του Επισκόπου Ευσέβιου Νικομήδειας επιθυμούσε διακαώς την αποκατάσταση του Λίβου Πρεσβύτερου Άρειου γι' αυτό και κινήθηκε παρασκηνιακά για την επίτευξη του στόχου της. Κατάφεραν να πείσουν τον Αυτοκράτορα, να δεχτεί τον Άρειο στα ανάκτορα και να τον ανακρίνει σχετικά με την

⁴⁴⁹ Νέον Λειμωνάριον, σελ 558 και Πατερικόν Κυριακοδρόμιον σελ.93 και εξής.

⁴⁵⁰ Θεοδώρητος Ρ.Γ 82,948.

⁴⁵¹ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,359 και Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,123.

⁴⁵² Σωζόμενος Ε.Π.Ε 1,125

⁴⁵³ Νέον Λειμωνάριον, σελ. 558.

πίστη του, γιατί όπως έλεγαν η καταδίκη του τόσο από τον Αλέξανδρο όσο και από την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο, ήταν άδικη⁴⁵⁴.

Ο Μεγάλος Βασιλιάς έκρινε⁴⁵⁵ τον αρχηγό της αιρέσεως, και επειδή δεν κατάφερε να κατανοήσει τί πραγματικά πρόσβευε, του είπε : «εάν η πίστις σου είναι ορθή, καλώς ορκίσθης, εάν όμως η πίστις σου είναι ασεβής, και ωρκίσθης, ο Θεός να σε κρίνη»⁴⁵⁶.

Οι περί τον Ευσέβιο, κατάφεραν να πείσουν τον αυτοκράτορα να δεχτεί στους κόλπους της Εκκλησίας τον Άρειο και να αποκατασταθεί πλήρως στην εκκλησιαστική κοινωνία. Ο Άρειος επί τη ευκαιρία θα συλλειτουργούσε με τον Επίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως και διάδοχο του Μητροφάνη Αλέξανδρο. Όταν ο Επίσκοπος Αλέξανδρος πληροφορήθηκε την απόφαση του Βασιλιά «ελυπήθη πολύ»⁴⁵⁷ κατά τον Αθανάσιο. Τότε εισήλθε στον Ναό όπου θα γινόταν το συλλείτουργο «έπεσε κάτω με το πρόσωπον εις το ιερατεϊον»⁴⁵⁸, άπλωσε τα χέρια του στον ουρανό και με δάκρυα στα μάτια προσευχήθηκε στον Παντογνώστη Θεό λέγοντας : «ω Δέσποτα, ει αύριον ο Άρειος συνάγεται άρον εμέ εκ της ζωής»⁴⁵⁹. Αφού έφτασε η καθορισμένη ημέρα⁴⁶⁰ βαδίζοντας ο Άρειος προς την Εκκλησία όπου επρόκειτο να τελεστεί η Θεία Λειτουργία, πόνοι τον καταλαμβάνουν στην περιοχή της κοιλιάς και ζητάει από τους εκεί παρισταμένους και συνοδούς του, μέρος «δια την χρείαν τής φύσεως»⁴⁶¹ και του έδειξαν τον απόπατο⁴⁶². Αφού εισήλθε στον τόπο, δεν εξήλθε, κάθησε αλλά δεν σηκώθηκε και όπως παρατηρεί ο Νικηφόρος Κάλλιστος, σε τόσο μεγάλο σημείο έφτασε η θεια δίκη ώστε να τον βρει τελικά το 336 μ.Χ τέτοιος αποτρόπαιος και άσχημος θάνατος καθώς «εχύθησαν κάτωθεν τα έντερά του και όλα του τα εντόσθια»⁴⁶³.

---

⁴⁵⁴ Μεγάλου Αθανασίου Ε.Π.Ε 10,307.

⁴⁵⁵ Επιφάνιος Ρ.Γ 42,216,217.

⁴⁵⁶ Μεγάλου Αθανασίου Ε.Π.Ε 10,307 και Επιφάνιος Ρ.Γ 42,216,217.

⁴⁵⁷ Μεγάλου Αθανασίου Ε.Π.Ε 10,307.

⁴⁵⁸ Μεγάλου Αθανασίου Ε.Π.Ε 10,307.

⁴⁵⁹ Νέον Λειμωνάριον, σελ. 559.

⁴⁶⁰ Ήταν η ημέρα του Κυρίου η πρώτη μέρα της εβδομάδος.

⁴⁶¹ Νέον Λειμωνάριον, σελ. 559.

⁴⁶² Μεγάλου Αθανασίου Ε.Π.Ε 10,309.

⁴⁶³ Νέον Λειμωνάριον, σελ. 559.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

«Η σύνοδος της Νίκαιας είναι εν των μεγάλων γεγονότων εν τη ιστορία του ανθρωπίνου πολιτισμού. Το να συγκροτηθή συνέλευσις εκ πάντων των λαών του ρωμαϊκού κράτους, να αντιπροσωπευθή σχεδόν πάσα η εκκλησία δια των επισκόπων αυτής, να μετάσχη αυτής μετά ζωηρού ενδιαφέροντος ο μονάρχης της τότε κραταιοτάτης κοσμοκρατορίας, να δοθή δε εις αφηρημένας εννοίας πλειότερα σημασία η εις πάντα τα υλικά συμφέροντα, ταύτα πάντα είναι σημεία μεγάλης, ανυπολογίστου προόδου»⁴⁶⁴. Με τα λόγια αυτά, ο Ιστορικός Διομήδης Κυριακός, περιγράφει συνοπτικά τη σημασία αλλά και την προσφορά της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου της Νίκαιας. Όντως όπως φανερώνει και αυτό το όνομα της πόλης, τον Ιούλιο του 325 μ.Χ όπου και τελείωσαν οι εργασίες της Συνόδου, σημειώθηκε μία από τις μεγαλύτερες νίκες της Αλήθειας εναντίον του ψεύδους, του Φωτός εναντίον του σκότους, της Ορθοδοξίας εναντίον της αιρέσεως και της πλάνης που προσπάθησαν να εισάγουν στην Εκκλησία άνθρωποι σαν τον Άρειο στους οποίους «υπεισήλθε πνεύμα Σατάν»⁴⁶⁵, θέλοντας με αυτό τον τρόπο όπως ο πατέρας τους διάβολος, έτσι και αυτοί να παρασύρουν στην απώλεια και «εις τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον»⁴⁶⁶ μυριάδες αθώες ψυχές.

Πιο συγκεκριμένα η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος αποφάσισε τα περί Θεότητας του Δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδος. Διακήρυξε τον Υιό ομοούσιον και συναίδιον με τον Πατέρα. Με αυτό τον τρόπο έδωσε τέρμα στις διαμάχες που υπήρχαν γύρω από το Πρόσωπο του Χριστού και ήθελαν αυτόν ως ένα απλό κτίσμα και δημιούργημα του Πατρός. Η Σύνοδος ακόμη επισφράγισε τον εορτασμό του Πάσχα επικυρώνοντας στην ουσία τον Ζ΄ Κανόνα των Αγίων Αποστόλων. Αποφάσισε λοιπόν η μεγαλύτερη εορτή της Χριστιανοσύνης, να γιορτάζεται την πρώτη Κυριακή μετά την πανσέληνο της εαρινής ισημερίας, παύοντας έτσι την λατρευτική διαίρεση και τα λυπηρά φαινόμενα που είχαν προκύψει. Συνέταξε και εξέδωσε τα πρώτα επτά άρθρα του Συμβόλου της Πίστεως, του γνωστού μας «Πιστεύω». Το Σύμβολο της Πίστεως κατά τον Άγιο Νικόδημο, λεγόταν στην αρχαία

⁴⁶⁴ Διομήδους Κυριακού, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ.283.

⁴⁶⁵ Επιφάνιος Ρ.Γ 42,204.

⁴⁶⁶ Κατά Ματθαίον 25,41.

Εκκλησία την ημέρα της Μεγάλης Παρασκευής οπότε και ο Επίσκοπος «έκαμνε τας κατηχήσεις εις τους κατηχουμένους»⁴⁶⁷ αλλά και του Μεγάλου Σαββάτου. Κατά το έτος 515 μ.Χ αποφασίστηκε να λέγεται και στην λειτουργία επί Πατριάρχου Τιμόθεου⁴⁶⁸. Τέλος το 545 μ.Χ, ο Βασιλιάς Ιουστίνος διόρισε το Σύμβολο να λέγεται σε όλες της Εκκλησίες της Ανατολής πριν την «Κυριακή ευχή»⁴⁶⁹ δηλαδή το «Πάτερ ημών». Σημαντική επίσης είναι η πληροφορία που λαμβάνουμε από το «Συνοδικόν» περί των Κανονικών αλλά και των Ψευδεπίγραφων βιβλίων. Ίσως το θαυμαστό συμβάν που έλαβε χώρα κατά την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο να συνετέλεσε στην διαμόρφωση του Κανόνα της Καινής Διαθήκης και να επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τον Μέγα Αθανάσιο στα όσα διαβάζουμε στην 13^η εορταστική επιστολή του, αν και το περιστατικό αυτό δεν αναφέρεται. Ακόμα η Σύνοδος επέδειξε και νομοθετικό έργο, θεσπίζοντας είκοσι Ιερούς Κανόνες, οι οποίοι ρύθμιζαν πτυχές του ανθρωπίνου βίου και κυρίως των εκκλησιαστικών πραγμάτων. Τέλος την Σύνοδο συνεκάλεσε, παρέστη σε αυτήν, συμμετείχε και προήδρευσε τιμητικά ο θεοφιλής Βασιλιάς Κωνσταντίνος που αν και αβάπτιστος «πάντα ως Χριστιανός έπραττεν»⁴⁷⁰. Ότι και να πούμε για τον Άγιο αυτό άνδρα είναι λίγο. Θα αρκεστούμε μόνο στην μαρτυρία του βιογράφου του και ιστορικού Ευσέβιου Καισαρείας, ο οποίος μας πληροφορεί πως ο ταπεινός γίγαντας Κωνσταντίνος, την ώρα που προσευχόταν « ηξιώνετο και θεοφανείας»⁴⁷¹.

---

⁴⁶⁷ Πηδάλιον, σελ. 122.

⁴⁶⁸ Όπως επισημάναμε και στο κυρίως μέρος της εργασίας μας, το Σύμβολο της Πίστεως που μας παρέδωσε η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος επεξεργάσθηκε από την Β΄ προσθέτοντας ακόμη άλλα πέντε άρθρα. Από τότε μέχρι σήμερα το Σύμβολο παραμένει όπως έχει.

⁴⁶⁹ Πηδάλιον, σελ. 122.

⁴⁷⁰ Σωκράτης Ρ.Γ 67,40.

⁴⁷¹ Ευσέβιος Ε.Π.Ε 4,271.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την βοήθεια του Τριαδικού Θεού αλλά και τις πρεσβείες των 318 Θεοφόρων Πατέρων των συμμετασχόντων στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο κατορθώσαμε να φέρουμε εις πέρας το δύσκολο, κοπιαστικό αλλά ταυτόχρονα ιερό έργο μας. Η Επιστήμη της Θεολογίας και το ένδοξο παρελθόν, μας καλούν να σταθούμε όρθιοι, δυνατοί και αν δεν καταφέρουμε να φτάσουμε την αρετή και τις γνώσεις των προκατόχων μας, τουλάχιστον να προσπαθήσουμε να τους μιμηθούμε ώστε να θεωρηθούμε τουλάχιστον πιστοί ακόλουθοι τους. Στο σημείο αυτό φέρνω στο μυαλό μου τα υπέροχα εκείνα λόγια του Αγιογράφου και λογοτέχνη Φώτη Κόντογλου. Ο λαός μας έλεγε, διψά για αγιότητα και όχι για επιστημονικές θεολογίες. Και πράγματι στην εποχή που ζούμε όλοι μας αυτό ζητάμε και πιο πολύ από όλους ο Ορθόδοξος Ελληνικός λαός που σκανδαλίζεται εύκολα κάποιες φορές και κατηγορεί την Εκκλησία του Χριστού. Ας γίνουμε λοιπόν δάσκαλοι με τις πράξεις μας και όχι με τα λόγια. Ας βαδίσουμε στα χνάρια που μας άφησαν οι Άγιοι Πατέρες μας. Ας δείξουμε τον σεβασμό μας σε εκείνα που αποφάσισαν και μας παρέδωσαν. Άλλωστε οι αποφάσεις τους, πάρθηκαν με τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος και αυτό τις καθιστά αυτόματα αλάνθαστες και αιώνιες. Εκείνος άλλωστε που εναντιώνεται στις αποφάσεις των Συνόδων αλλά και των Αγίων Πατέρων, γνωρίζουμε ότι στην πραγματικότητα εναντιώνεται σε αυτό το Πνεύμα το Άγιο σύμφωνα με την διδασκαλία της Εκκλησίας⁴⁷². Συνοψίζοντας, χαρακτηριστικά είναι τα όσα μας αναφέρει ο Μέγας Αθανάσιος σχετικά με τις αποφάσεις της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου : «το δε ρήμα του Κυρίου το διά της οικουμενικής συνόδου εν τη Νικαία γενόμενον μένει εις τον αιώνα»⁴⁷³.

---

⁴⁷² Πηδάλιον, σελ. 120.

⁴⁷³ Μέγας Αθανάσιος Ε.Π.Ε 10,124.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παναγιώτης Ι. Μπούμης, *Κανονικόν Δίκαιον*, εκδόσεις Γρηγόρη.
2. Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτου, *Προς Οικουμενικήν Σύνοδον* εκδόσεις Σταυρός, Αθήνα 1972.
3. Δ. Παναγόπουλου, *Είς έναντι Μυρίων*, εκδόσεις Νεκτάριος Παναγόπουλος.
4. Χρήστου Ανδρούτσου, *Δογματική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας*, εκδόσεις Αστήρ- Παπαδημητρίου, Αθήνα 2005.
5. Ωρολόγιον το Μέγα, εκδόσεις Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 2015.
6. Αγίου Αθανασίου του Πάριου, *Δήλωσις της εν τω Αγίω Όρει Ταραχών Αληθείας*, Αθήνα 1988.
7. Αρχ. Βασίλειου Στεφανίδου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, εκδόσεις Αστήρ- Παπαδημητρίου, Αθήνα 2000.
8. Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, *Μαργαρίται*, εκδόσεις Ρηγόπουλος, Θεσσαλονίκη.
9. Ελληνική Πατρολογία (P.G), εκδόσεις του Κέντρου Πατερικών Εκδόσεων.
10. Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας (Ε.Π.Ε), εκδόσεις Γρηγόριος ο Παλαμάς.
- 11.Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια (Θ.Η.Ε), Αθήνα 1967.
- 12.Αρχ. Καλλινίκου Δελικάνη, *Πατριαρχικά Έγγραφα τόμος Γ΄*, Κωνσταντινούπολη 1905.
- 13.Αγιορείτες Πατέρες, *Αγιοπατερική Συλλογή Κειμένων*, εκδόσεις Θηβαϊκή Φωνη, 2006.
- 14.Ελευθερίου Μερετάκη, *Κλείδα εκδοθέντων έργων Πατέρων της Εκκλησίας*, εκδόσεις το Βυζάντιο, Θεσσαλονίκη 2009.
- 15.Δωρόθεος Σχολάριος, *Κλεις Πατρολογίας και Βυζαντινών Συγγραφέων*, εκδόσεις ωφέλιμου βιβλίου, Αθήνα 1997.
16. Α.Δ. Δελήμπαση, *Πανορθόδοξος Σύνοδος*, Αθήνα 1976.
- 17.Αγάπιου Μοναχού και Αγίου Νικοδήμου Αγιορείτου, *Πηδάλιον*, εκδόσεις Αστήρ- Παπαδημητρίου, Αθήνα 2003.
- 18.Μητροπολίτου Καλλινίκου Δελικάνη, *η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος*, εκδόσεις Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 1997.

19. Πρακτικά των Αγίων και Οικουμενικών Συνόδων τόμος Α΄, εκδόσεις Καλύβης Τιμίου Προδρόμου, Ιερά Σκήτη Αγίας Άννης, Άγιον Όρος.
20. Αγαπίου Μοναχού του Κρητός, *Παράδεισος*, Βενετία 1865.
21. Αγαπίου Μοναχού του Κρητός, *Κυριακοδρόμιον*, 1797.
22. Κωνσταντ. Χρηστ. Δουκάκη, *Μέγας Συναξαριστής πάντων των Αγίων*, Αθήνα 1896.
23. Πεντηκοστάριον, Βενετία 1890.
24. Πατερικόν Κυριακοδρόμιον, εκδόσεις Ιερού Κελλίου Αγίου Νικολάου Μπουραζέρη, Άγιον Όρος 2010.
25. Μακαρίου Νοταρά, Αθανάσιου Πάριου και Νικηφόρου Χίου, *Νέον Λειμωνάριον*, Αθήνα 1873.
26. Φιλάρετος Βαφείδης, *Εκκλησιαστική Ιστορία* τόμος Α΄, Κωνσταντινούπολη 1884.
27. Μελέτιου Μητροπολίτη Αθηνών, *Εκκλησιαστική Ιστορία* τόμος Α΄, Αυστρία 1783.
28. Κωνσταντίνου Κοντογόνου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* τόμος Α΄, Αθήνα 1876.
29. Διομήδους Κυριακού, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Αθήνα 1897.
30. Σπυρίδωνος Μπιλάλη, *Ορθοδοξία και Παπισμός Α΄*, Αθήνα 1969.
31. Παναγιώτου Τρεμπέλα, *Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας Β΄*, Αθήνα 1959.
32. Βιβλιοθήκη Ελλήνων Πατέρων της Εκκλησίας (Β.Ε.Π.Ε.Σ), εκδόσεις Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.
33. Ιωάννης Καρμίρης, *Τα Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας Α΄*, Αθήνα 1960.